اَچا وار، گاڑھا گل

۴

ہیون کھاڈیون

لیکا: سندري اُتمچنداڈي

کتاب ٹیویھون] **قیمت ہ رپیا** [جون ۱۹۶۵

A. J. UTTAM
12/E [illegible] Colony.
[illegible] Mumbai-16.
Near [illegible]
Phone No. [illegible] 30.

نئین دنیا پبلشرس
۱۰، مھتا مینشن،
سیتلا دیوي ٹیمپل روڈ،
مھیم، بمبئي ۱۶.

اَچا وار، ڳاڑها گل

پهريدارڻ 5

زهر جي پُڙي 15

ڪاڪ محل 23

ڪيچلي 36

هي شهر..... 47

ڏڪار... اڏڪار..... 57

پهريون پيار 69

آگ 80

زندگيِ موڻي آئي 89

اَچا وار، ڳاڑها گل 99

www.SundriUttam.com Email: chand@eim.ae

فهرست

۰۱	پهريدارڻ	۷
۰۲	زهر جي ڇڙي ؟	۱۵
۰۳	ڪاڪ - محل	۲۳
۰۴	ڪيچلي	۳۶
۰۵	هي شهر	۴۷
۰۶	ڏڪار ... آڏڪار	۵۷
۰۷	پهريون پيار	۶۹
۰۸	آ گـــ	۷۰
۰۹	زندگي موڙي آئي	۸۹
۱۰	اَڇا وار، ڳاڙها گل	۹۹

درستي : پروف جون ڪجهه ڪافي هونديون، جن مان ڪي هي آهن، جيڪي مطلب بـــ منجهائين ٿا ڇڏين.

صفحو ۴۰ تي هوءُ ٽنگ بدران هوءُ ٽنگ، صفحو ۵۰ تي، ۲۲ سٽ ۾ ڪنهن بـــدران ڪنن، ۵۸ تـي ۸ سٽ ۾ ڪنهنجي بدران ڪنهن ۽ ۱۷ سٽ ۾ بدران ۽، ۷۷ صفحو ٿي ۳ سٽ ۾ ولوڙا بدران وسوسا لفظ ناهي پڙهڻ ڪجن.

(پبلشر)

Printed by Kam Jethanand at 'Janki' Printing Press, 77, Kapad Bazar, Mahim, Bombay-16. Owned and Published by him at Naeen Duniya Office, 10, Mehta Mansion Sitladevi Temple Road, Mahim, Bombay-16.

پهريدارڻ

پاڙيسرڻ! الاجي ڇا ڪري وڏو آهي تو! لڳي ٿو هي سالن جي پراڻي ڏرتي- منهنجو من- ڪنهن نئين سر ڪيڙي وڏو آهي. ڪڏهن سمجهان پير، منهنجين اکين وٽ مشعال پيئي ٻري، منجهس روشني نه آهي ئي پر نئڙ به منجهانس گهٽ ڪونہ ٿو اچي. ڪڏهن سوچيان ٿو، راهہ جا تو ڏيکاري آهي، انکي ختم ڪندي ڪندي ڪٿي هن مشعال اڳيان پرواني جيان سڙي پسم نه نه ٿي ويندس؟

خير، توسان من چلڻ وينو آهيان. سوچيان پيو، هي سڀ الاجي تو ڏانهين پهچندو الاجي نہ. پوءِ به لکڻ کان قلم رکجي نه ڪونہ ٿو.

ان ڏينهن جي ڳالهہ اڃي ياد پيئي آهي، جنهن ڏينهن اسين هن جڳهہ ۾ اچي وينا هئاسين. عجيب ڏڙتيءَ سان ٿون پنهنجو پاڻ ٻاڙي، ڏول وهيرہ پهچائي ويٺينءَ ۽ روڙي ٻہ ڪٽي آڻينءَ، تڏهن منهنجي استريءَ دڀا ٽوڪان پڇيو هو، "ڪهڙي ناڻي هيتري خاطرداري ٿي رهي

آهي پيٽ. ڪٽي اڱڻين جنر جي پيٽ ۾ ..... "

تو وچر ئي ڪٽي ڇيو هو، " ڇو ٻلا اڱڻين جنر تائين ڇو ئي وڃين؟ هن جنم ۾ اسين پاڙيسري آهيون، اهو ناتو ڇا توکي ڪهت ٿو لڳي!" توهين ٻئي ٿهڪ ڏيئي ڪليون هيون. ان مهل منهنجي من ۾ تو لاءِ لقب جڙي ويو هو- " لهر! "

لقب تہ قرندا ئي رهيا آهن تو لاءِ.

هڪ ڏينهن جي ڳالهہ.

تون ان ڏينهن ٿوهر جي دال جو هڪ پيالو ڪٽي آئي هئينءَ. سگهون ۽ ميٺا وڃي تو هن دال جي سڳنڌ ڪجهہ عجيب ئي ڪري ڇڏي هئي. مگر مون ان تان ڌيان هٽائي ورتو هو. ڇو تہ عين ان گهڙيءَ هيرل ٻہ ڏوڻ ۾ پير رکيو هو.

هوءَ منهنجي سامهون واري پلنگ تي ويهي ڳالهيون ڪرڻ لڳي. تو هڪدار هيرل جي شرمايل ڇهري تي نظر وڌي ۽ ساڳي نظر منهنجي پٽيءَ جي ٻرندڙ اکين تي وڌي ۽ پـــوءِ ڪيس ٻانهن کان وٺي وڃي رنڊڪي ۾ وينين ءَ.

ڇا ٻڌايان، مونکي تہ هيرل ملندي آهي تہ سارو جهان پاڇي ويندو آهيان. تون دل ۾ ان مهل ڪليي هوندين ءَ تہ هيرل تہ منهنجي استريءَ ڏيا کان ڪنهن ٻہ صورت ۾ وڌيڪ سهڻي ڪانهي. ٻر پڳلي، اسين مرد رڳو سونهن

جا پوڄاري ٿورو ئـــي آهيون. استريءَ جي نئين لي
چڪي لڄ جا ٻار رکيل هوندا آهن، اهي ۽ اسان کي
گهٽ چلائمان کين ڪندا آهن. جڏن ڏيري ڏير
کولي ڪنهن روپ مٽيءَ جو درشن ڪرڻ ۾ آئند اينڊو
آهي، پر چوٽپٽ کليل دو مان ديوتا کي اوريان ڏسڻ
۾ ۽ ڪوئي خاص لطف نه رهندوآهي، تڏن پرائي ناري
ءِ پنهنجي ناريءَ جي دل تائين پهچڻ جو آنند ۽ آهي.
پر تو نه اهو سڀ ڏنو ئي ڪونه. تون نه ان مهل منهنجي
ديا سان رنڊڪـــي ۾ ڀڻ پئي ڪئي. جاڻان تو ديا
توکي چا ٻڌايو هوندو. هن ڳنوار اهـوئي چيو هونـدو
نه "هيرل سندس گهر ڦٽائي ڇڏيو آهـي، مڙس ڪٽي
ويڌي آهي." هوءَ جيڪر تو وانگر پڙهيل ڳڙهيل هجي
ها تـ ضرور ائين ئي چوي ها "هيرل منهنجي پتيءَ
کي جو آنند ۽ راحت ڏني آهـي، سو ڏسي مان هيرل
جا پير چمڻ ئي چاهيان." ليڪن تون هـــن ڳنوار کي
سڀ ڪجهه معاف ڪيو ڇڏين.

هيرل جي وڃڻ کان پوءِ جڏهن هوءَ منهن ۾ سوڌو
وڇي اڇي ميرا ڪپڙا ڪڍڻ لڳي، تڏهن تون منهنجي
سامهون پلنگ تي ويهي اڇي ڪيس جاچڻ لڳينءَ. مان ۽
ڪيس جاچيندو رهيس. سندس هر چال ۾ ۽ ۽ ۽ جلن
هئي. جڏهين پنهنجي نندڙيءَ ڪوشيءَ کي پيدن کان
پٽي چيائين، "اڄ چوري، توکي سنان ڪرايان." تڏهن

له هوءَ جنسي راکسياطي ٿي لڳي ۽ جڏهن ڪوشيءَ
پاڻ ڇڏائي باهر ٻڃڻ ٿي چاهيو، تڏهن ماڻس ڪيئن
وارن کان پڪي ڪرسيءَ تي هٽي ڇڏيو. ڪوشيءَ جي
ڏندن مان رت وهڻ لڳو. مون رڙ ڪري چيو، "دپا!"
سڄ ٿو چوان سڻي، تون نه هڪين ها تہ مان دپا کي
ڪنڌ تارو ٻجو نڪاءُ ڪرائي وڃهان ها، پر تو تہ ان
مهل چلتر ڪري ڏيکاريو. منهنجي ڪکي جا در
وٽ هيسي ٻيني هئي، سا منهنجي ڪوشيءَ جي ڏندن
مان رت وهندو ڏسي، ڪيڪ ڪري اُٿي. پر تو هڪ
هٿ سان ڪکيءَ کي هنج ۾ ڪڍي ٻي ٻانهن دپا جي
ڳچيءَ ۾ ڪڍي وڌي!

مان چوندو آهيان، سنڌن جي سنگ ۾ تنل لوهہ جهڙو
هردو ٻہ سيتل ٿي سگهي ٿو. پر تنهنجي ٻانهن ورائڻ
سان جا دپا جي شوخ اکين ۾ ٻارش اچي ويئي، تنهن
تہ منهنجا واجت وڃائي ڇڏيا. مون پنهنجي ڪوشيءَ
کي هنج ۾ ڪڍي دپا کي گهٽ وڌ ٻڪالهائڻ شروع ڪيو
تہ تو منهنجي زبان ٿي هٿ رکي چيو، "قتيل کي
وڌيڪ چوتا قتيو؟" ۽ تو جڏهن ڪوشيءَ جي نراڙي
چمي کيس ڏ-ل تان گرڙي ڪرائي آئينءَ، تڏهن مون
توکي دل ۾ هڪڙو ٻيو خطاب ڏنو. ٻڌايانءَ؟

"ممتا!"

هڪ ئي وقت تون اسان ٻنهي کي ممتامئي نظر سان

ڪيئن ٿي ڏسي سگهيندءَ؟ اهـا ڳالهه اڃا به سمجهه ۾ نه ٿي اچيم.

۽ اڄ شام جو جڏهـن تنهنجي در وٽان لنگهندي نورن جو آواز ٻڌم، تڏهـن دل ۾ ڇيم ٻڪ ئي پڪ اندر ٽرن وينيي نڇين. تنهنجي اُشا جي پيرن جـو آواز ٻ آيو ٻڌي. مان باهر ڏڪيءَ ٿي ويهي رهيس. تنهنجو سريلو راڳ ٻ ٻڌم ۽ پوءِ ٽنڪ ٽنڪ ۽ پيرن جي نورن جي جهنڪار.

مونکي باهر سياڻو پڌي پيو. هوا نـاريل جـي وڻن سان کيليندي پڌي ويڌي. سڀ ڪي ڪوڏي وينو رهيس. رات جو انڌيرو مون کي ڏکي وينو هو، تڏهين ٻ الاڄي ڇو ڪنهن ڪنهن مهل ڏپ پڌي ٿيو ٿ ڪنهن ڳڻڻيءَ مان ڪوڏي ڏسي نه ونيم.

پر جڏهن تنهنجي ٻارڙيءَ جـي رڙ ٻڌم، "دادا"! تڏهين پانيم، تون در اڇـي کولينديندءَ. سڀ رڳـون سيٽجي ويڳون. پر ٻيءَ ڪن ۾ ڏي تنهنجي ڌيءَ جو آواز آيو. سمجهي ويس ٿ گهٽيءَ واري در ڪان ڪوڏ ٿو وٺ اڇي ڌهتو آهي. ۽ ان کان پوءِ ٽوهان ٻنهي جو مڏر مڏر ڪلڻ ٻڌي مون کان ٽڏو شوڪار و نڪري وڃـو. ڪاش! اهڙي مڏر ڪل منهنجي گهر ۾ هڪ ڏ ينهن لاءِ واسو ڪري سگهي. آخر دل گهري عورت کان سواءِ ٻ ٿ جيون ڪهڙو آهي. ان مهل دل جي هـرهڪ ڪنڊ

پڪاريو، "ستي!" ۽ ستي تو شايد منهنجي دل جو آواز
ٻڌي ورتو نہ ته پلا ٽيڪ انهيءَ ئي ڪٺ ۾ ڪيئن دروازو
کولي سڏين ها، "دادا؟" ۽ ٽنهنجي سـرڳـ جهڙي
گهر جو ديدار ڪيم نہ پانيم ڪرشن ۽ راڌا جي يگ ۾
پهچي ويو آهيان.

تو جڏهن پتيءَ کـي منهنجي سچاڻپ ڏيئي چيو،
"هيءَ ٽئون پاڙيسري پنهنجن ٻارن کي ٽوهـان وانـگر
پيار ڪندو آهي،" تڏهن خبر اٽيئي مون کي ڪيڏو
شرمائي ڇڏيئہ. تو ڪڙءَ کي چيو، "هيءَ دادو پنهنجي
ڪوشيءَ کي ايترو پائيندو آهي، جـو ڪوشيءَ کي
جڏهن ماءُ ماريندي آهي، تڏهين اندر ئي جکي پوندو
اٿس." ۽ ڪڙ جڏهين ڪنڌ هيٺ ڪري چيو، "پر
ديا اول ڪوشيءَ کي ماري ڇوٽي، اهو ڄاڻي وجي نہ جيڪر
ڪيس ايترود کي ٽيڙوٽي نہ پوي." مونکي ٽنهنجي ڪڙءَ جي
هن عجيب ڳالهہ تي پهرين تہ غصو آيو، پر ٽون جڏهن
مونڊانهن سوال پريون اکيون ڪٽي ٻيني رهيءَ، تڏهن
مونجهاري اچي ورايو. مٽان جڏهن ٽنهنجي پتيءَ چيو،
"ڳالون ڏايون جذباتي ٽيندیون آهن. سندن دل ئي
ڏري ڏري ڳالهہ ڇهٽي پوندي آهـي. اهو اسان جو
ڪم آهي سندن دل ئي جيڪي نہ خار ساڙ هجن، سي
ڪيي ڇڏيون، پوءِ ڏسو تہ ناري ٻنا ڪنڊي نرم گل
آهـي يا نہ." مون تو ڏانهن اشارو ڪري چيو، "پائو،

ٿوهان سڀيءَ کي ڏسي سمجهو ٿا ڏالون گل ٿيندیون آهن. چو ته توهانجي پاڳ ۾ گل ئي لکيل هو. منهنجي ديا ڏسو تہ کڏهن کين ائين چئو. مگر سڀ پاڳ جي ڳالهه آهي. کنهنجو ڏوهه ئي کينهي."

حڪوءَ جنهن فلڪ سان ڪڏ لوڏي چيو، "مان پاڳ کي نٿو مڃان" انهي منهنجي سالن جي وشواس کي ئي ڏوڏو ڏيڻي چڏيو. مان واپاري آهيان، سڀي. انکري پاڳ ءِ قسمت ۾ گهٽو وشواس اٿم.

پر اچانک اهو ڇا ٿيو تنهنجي پٽيءَ کي ٻه ڇٽا کوٽ آيا، هو هليو ويو. پاڙي ۾ ڪٽي جهگڙو ٿيو آهي ته هو اهو ٽارٺ ويو آهي. مونکي ٻڌا ڇو کين ڇيائون؟ منهنجي سومان کي نيس هٽي، هي ماڻهو ڇا ٿا ڄاڻائڻ چاهين؟ ءِ ڪون ٻڌا اهو ڪيئن ڄاڻي ويئينءَ، جو ڇڻ ڏي مرڪ ڀري اڄي پڇيئه، "توهان کي دکه آهي نه جو پاڙي وارا توهان کي نه سڏي، فقط منهنجي سائينءَ کي ئي وٺي ويا." سڀي، سچ ته مونکي غصو هو پر تو چيو، توهانکي دکه آهي نه؟ ته سچ پچ ئي منهنجي من ۾ هڪ ٻيوسي پرجي ويئي ءِ جڏهن تو چيو، توهانجي دکه کي مان خوب ڄاڻان ٿي، تڏهن منهنجين اکين ۾ الاجي ڇو آنسو پرجي آيا. ڪنهن ۾ مونکي ان طرح ڪين ڄاڻو آهي. تو ڪنڌ جهڪائي چيو، "مان ڄاڻان ٿي هيرل فقط توهان وٽ همدردي

حاءل کرڻ اچي ٿي، پر سچو پاڙو گھٽو کجھ ڇڻي ڇڪو آھي ۽ ٿوھان جي ديا ته ٿوھانجي ھيرل سان ھيڏي ھمدردي سھندي سھندي ٿٻي پيڻي آھي. جا ناري پنھنجن پارن کي ماري ماري خون کيو ڇڏي، ان جي اندر خبر اٿو کيڏا گھاؤ ھوندا؟" چوندي چوندي تنھنجين اکين ۾ آنسو لڏي پيا.

سٽي، خبر اٽيڻي مان اُن مھل کيڏو ڪکو وکو ٿيس. منھنجو من ئي نچوڙجي ويو. ٿون ڏاري ٿي ڪري پئ منھنجي پٽيءَ جي پيڙا کان وياکل ٿيو وڃين ۽ مان ڪئين پيرا مٽس ھٿ نہ کڻي ڇڪو آھيان، ليڪن اھا ودیا نہ مونکي ملي ئي ناھي ته استريءَ جو جڏھن اندر جڪيل ھوندو آھي تڏھن ئي ھوءَ پارن جھڙن کومل گلن تي ستڪارا ڪيندي آھي.

تو چيو، "ناريءَ جي گود ڏاڍي وڏي ٿيندي آھي. دادا! ھوءَ پارن جا ايڏا انگل ۽ کيٽا سھي سگھندي آھي، جو ويرن جي ويرتا اُن اڳيان لڇي ٿي ويندي آھي. مگر پٽيءَ جي اکين ۾ جڏھن بيءَ استريءَ کي پاڻ کان مٿيرو ويندل ڏسندي آھي تڏھن ھوءَ سچو کومل اندر سميٽي وجھندي آھي." ۽ سٽي ٿبھنجا اھي اکر مونکي کيڏا نہ پيارا لڳا، جڏھن تو چيو، "پٽي، استريءَ تي پيار ۽ سڃائيءَ جي جيتري ورکا ڪندو، اوتري ئي وراھپ ھوءَ پارن، ساھرن ۽ پاڙيوارن تي ڪندي آھي!"

مون ان مهل نہ توکي کلي چيو، "سڻي، تو حڪوءَ
کي امر ڪري ڇڏيو." پر اڄ وهاڻي تي مٺو وکندي
جا مشعال جي روشنيءَ ۾ رهبر جي صورت ڏني اٿم،
سا تنهنجي نہ، پر حڪوءَ جي ئي آهي ۽ تو وٽان
اڃي سڃو وقت، ديا جي هڪ ڳالهه چاهه سان ڏسڻ،
ڪيس پريم جي ساگر ۾ پوري ڇڏڻ جي ئي ڪوشش
ڪئي اٿم. سڌ اٽيئي، مون اڄ ڪيس پاڻ سان گڏ ويهي
ڪرايو. سڻي سڄ ٿو چوان، هيءَ ناري ان مهل ايندو
شرمائي، جيڏو هيرل ڪڏهن بہ ڪين شرمائي آهي.
مگر هيرل دکي آهي. سندس پتي، ڪيس رتي پر بہ نہ
پچندو آهي. مون ڪيس ڪيڏا سال ساٿ ڏنو ۽ فقط ديا
کي خوش ڪرڻ لاءِ هيرل کي اڀين ڇڏي ڏيان، سو بہ
تہ ڏاڍو ڪٺن آهي. ليڪن تنهنجا اکر وري بہ اڇيو
اڳيان بيهن، "دادا! توهين پنهنجي ٻارن کي ڪلاڪار
ڏسڻ تا چاهيو نہ؟ پوءِ انهن جي پرورش تي بہ ڪڏهن
سوچيو اٿو؟ جن گلن تي اسڻ وقت ئي ڳڙن جهڙين
ڏينهن آهن جا ڦڦڙ پوندا سي گل وڌا ٿيندا تہ سندن
پنکڙيون ڦڏيون نہ هوندیون."

نہ سڻي، مان ڪنهن بہ ملهه تي پنهنجن ٻارن جو
آڻيندو بگاڙڻ لاءِ تيار نہ آهيان. تنهنجي اشا کيتري
کومل ۽ منهنجي کوشي کيتري ڊيڄ آهي، اهو
سڀ ڏسي چڪو آهيان، سڻي! وري وري اندر وارو

اُتي ٿو ڇوي، "هيرل کي وسارڻ ڏاڍو ڪٺن آهي."
مگر مان ڇوان ٿو، جيئن هاڻي پنهنجن سٽن کي ماڪڙ
ءِ جانورن کان بچائڻ لاءِ ساري رات ٻٽيءَ ٽڏيءَ
پهرو ڏيندو آهي تيئن مان به ڪندس.

هائو ڪندس ته ضرور پر زندگيءَ جي ڪن انڊيرن،
سرد پلن منجهه ٿون ڏي ٽڄ منهنجي پهريدارڻ.

زهر جي ٻڙي؟

منهنجي اسپتال کافي نديي آهي. شايد ماڻهو گهٽا ٿا اچن انکري نديي ٿي لڳي. ڪيڏي ٻـــ آهـي. منهنجي من ڪي وشو جو وراٽ ڏوشن ڪرايـــو الس ۽ عجيب شانتي ٻرجي وئي آهي منهنجي من جي اندر. لڳندو آهي، منهنجي هـن نديڙي ٽڪر ۾ ســـاري ڪلياڻ ڪٽمب نبض وانگي ڏيکاري.

ڪماريء منهنجي اسپتال ۾ قدم رکيو، ان مهل ٿي منهنجي نگاهه مٽس ٻيٽي هٽي، ۽ منهنجي آڏـودي سيکاريو آهي ته ڊاڪٽر معنيٰ گونگو ٻوڙو ۽ نابين انسان! اهي ٽيٽي وصفون ڪنهن حد تائين اسانکي ٻاڻ منجهه آڻطيون ٿي ٻون ٽيون. مان منهنجن ٻين مريضن کي ڏسڻ ۾ مشغول هوس. ڪنهن نه مريض کي اندر روم ۾ جاچ ڪرڻ لاءِ وٽي ٿي وئس تـــ ڪماريء جـــون نظرون منهنجي پٺيان هلي ٿي آيون. ۽ باهر ٿي نڪتس تـ پيندولم وانگر کين موٽي ساڳيءَ جاءِ ٿي هليو وڃڻو ٿي پيو. ڪماري ايڏيچ جي ڪڏي ٿي وئي هٽي، ڏاڍي پريشان - اکين ۾ آگ ۽ دکه جو عجيب ميل. مونکي ٻڌ هٽي ته هيئر هيءَ ڇوڪري روئـي وڃندي. انکري هڪ

مريض کي جاچيندي چيم، "ڪماڻي ٿوڪي گهٽي تڪليف آهي چا؟" پس ٻين ڊاڪٽرن ۽ مون ۾ اهوئي فرق آهي. هوءَ چپ کي چڪ ڏيئي، اکين جا ڳرا ڳوڙ مٿي ڪري ڪنڌ سان ها ها ڪرڻ لڳي. روئڻ سندس چالي۽ ۾ آڙ هو. مان مريض کي دوا ڏيئي ڪماري۽ کي جاچ واري۽ ڪرڻي۽ ۾ رڌي ويس. هوءَ لباس واري صندل ٿي چڙهندي ٽي ڦيٽڪي پيئي ۽ "زهر کپي، ڊاڪٽر."

"چو، چو؟" مون اڳتي ڪيس گهٽيئي ڏنا آهن پر انڪري ڪنهن جي دکم جو گهٽ اندازو لڳائڻ مڌهڻي جيون مونکي نه سيکاريو آهي.

"ڪائي غلطي ٿي ويئي آهي ٿوکان؟"

ڪماري۽ ڪنڌ سان 'ها' ڪئي.

"غلطي۽ کي سڌاري سگهجي ٿو، زهر سان چا ڪرڻو آهي؟"

"هيڏي ٻي۽ وٽ جنم رونڊ جي جا مونکان غلطي ٿي آهي اها ٻي۽ کي زهر ڏيئي مارڻ کانسواه سڌاري نٿي سگهجي."

مڌهڻي هدرديء کي ڪنهن ٽڪر هنيو. هوءَ ۽ مونکي اڇلهه جي ڇوڪرن لاءِ وڏن شڪايتون آهن ليکن هي نه هلڪل ٿي ساري سوچيا سمجهي ڪرڻي۽ لي چمات هئي. دل ۾ آيو هن ڇوڪري۽ کي اسپتال کان باهر ڪڍي ڇڏيان. ليکن ڪوئي پڌهڻي سوچيا جي

سنڀال نہ ڪري ڏ ماڻ ۽ ٻڌجي سيٽا ٻاجي وڃان؟
ٻڌجي ٻڌن ۽ پڪ ڏي پڪ گهڻ نظر آيو هوندو.
مون چيو ، "ڪماري، گهڻ ڊاڪٽر جي همدردي حاصل
ڪرڻ معمولي اها ناهي ته انهو اجوگ فائدو وٺجي ..."

هن ٻڌجا هٿ پڪڙي ورتا۔ "ا ڊاڪٽر ، غلط نہ
سمجهو. ٻوري مهڻي جي ليڪاڻار سوچ وچار ڪانپوءِ ئي
هيءُ فيصلو ڪري سگهي آهيان."

"ڪيترو نہ سنو فيصلو ڪيو آهي تو! شاباس آهي،
ٻڌجي عقل ڏي. ٻڙهيل ڪڙهيل ڇوڪري... پر ٻڌجي
سمجهہ ٻس اها..."

ڇوڪري وچون وچون ڏي وئي ، "ڊاڪٽر هلو گهر ،
ٻڌجي ماڻ جي حالت ڏسو. ڪيڏن وچاريءَ کي
مارهو الس. چا هڪ جڻي کي اختياري آهي ته ٻس
ساري گهر کي لباهہ ڪري ڇڏي."

واقعي هن عجيب گهروارين ڇوڪريءَ جو گهر ڏسڻ
لي ٻڌجو رڄ کچي اينو. ايترن مريضن کي اڏ مني
ڪلاڪ ڀڏسي وائو ڪري ، جڏهن واندو ٽيس ، تڏهن
ڏنم ڪماريءَ کي هڪ ڪرسيءَ لي وڃي ويٺي اندر
اچي وئي هئي. عجيب ڳالهہ چئجي! ڪوئي پيءُ جي
خون ۽ هٿ رڳ جي لياري ڪندي ہــ نڊ ڪري
سگهي تو؟ ڪهڙي قسم جو عجيب من آهي ، هن نوجوان
ٽهيءَ وارن جو!

ليڪن مونکي ڇا ٿي ويو هو؟ مونکي لڳو ته ڪا ڏاري ڏاري ڏاري مڌهڻن لڳن لي ظاهر ٿيندو ٿو وڃي. ڪئمپ ۾ خون ، چوريون ، جهگڙا ، نئين ڳالهه ته ناهي ، ۽ هڪ ڏيءُ پڌهڻي پيءُ جي خون لاءِ سڏيري ؟

ڪماري چرڪ ڀري اُٿي ڪڙي ٿي هئي. "هلو ڊاڪٽر ، بس اسانجي نرگ جو نظارو هلي ڏسو. پوءِ خود ئي چوندا ته هيڏيءَ حالت ۾ انڪانسواه ٻي راهه ئي ڪانه نڪي سگهي. اڄوهيئڙو ۽ مونکي اڪ لڳي وئي ته سڀني ۾ ڏٺم ، هو مونکي ۽ وٺڻو ماري."

"جي" ڪماريءَ جي منهن جا ٻاوَ جاڃندي چيو ، "مغز ٺيڪ نه هجس ته ....."

"نه ڊاڪٽر ، اها ڳالهه ناهي. مونکي ته لڳي ٿو هن قسم جا سڏوان سڏا ماڻهو ، باقاعدي چرين کان ۽ وڏيڪ خطرناڪ آهن."

ڪئمپ اسانجي ، هڪ ڳوٺ نه ، هڪ وڏو گهر آهي. وستي ڄان هل ۾ گهڻن ئي سان رام رام ڪري ٻوي. ڪي ته انيئي پٽ جـــي ٻانهن ڪٽي چوندا ، "ڊاڪٽر ڏسندا وڃوس ، بيمار ئي ٻيو آهي."

"اچانڪو" ڇڻي جند ڇڏائڻي پوندي آهي. پنڌيان به ڀاڙ ڳالهائڻ ۽ ملندا آهن. ڇي ، "ڊاڪٽر جو مزاج نه ڏسو ، انهيءَ ڪئمپ مان ئي ناڻو ڪمايائين. اڄ سندس لوڏو

ڏو لڪ لڳي." ۽ ان مهنجي من کي موڻ کانسواه ڪو نڙو
ڀاءُ ٿي.

ڪماڻيءَ جو گهر ۽ واڳي ۽ ڪمرن واري ڪرڪ.
هڪ ڪمري ۾ جنڊيءَ جي پاڻ واريءَ ڪٽ تي هو
ويٺو هو، جنهن ڪاسه ڪماريءَ، ڏيڻ لئي ڪري ۽
"ڪنبل ڪنبل" الاڄي ڪيڙا ڪهڙا اڃ سهائيندا لفظ ڪر
آندا هئا. ڪاڪو سياڻو ۽ مهنجو آهي ڏي، پر هڏجي "ڇو
آيو آهي ڊاڪٽر؟ ڪنهن گهرايس." اڳرن کان پوءِ ۽
ڄاڻ ڪلي سگهيس ڏي، تنهن لاءِ مهنجي هن پاڙڪو اڪ
ڏاڍ ڏيڻو، جنهن اڳئر ڏهڙن شخصن وٽ ۽ ڪا دل
ڏڻي آهي. موڻ ڏيوج سان چيو، "ڪاڪا، خوش ٿر
آهيو" ۽ جنڊيءَ جي پاڻ کي هلائي چيو، "ڪاڪا
سنڌ جي سوڪڙ ڻن کي ڪي اوهان جهڙا قدردان ڏي
سانڊيا ڻن."

"تنهنجي ڳالهه ڪٽي ٺيڪ ۽ هجي پر ڊاڪٽرن جو
ڪم ڏ آهي ڏ ڪنهن ۽ هنڌ ويهي جاڃڻن."

موڻ ڻن ۾ ڪليو. ڊاڪٽر آهي پس مرض جي دوا
اُن کان وڌيڪ هو ڇا ڄاڻندو آهي، سو مريض جو سوڃڻن
مريض جو ليا. چيو، "ڊاڪٽر ۽ ماڻهو آهن، ڪاڪا."

"ڪٿهن ۾ ماڻهو! چڙ جو ڊاڪٽر،" هن وراڻيو.

"مونکي ڏ ڪاڪا ماڻهو ڏي ڏا نظر اچن ۽ ڪاڏي
دل وارا ماڻهو. اڃين ڏ ٻوڙا ۽ هڪ جاءِ تان ڇڏي ٻيءَ

جاه ۾ اڇي هڻ ۽ ڪجهه وقت ۾ پيا ٿڏندا لمندا جيسين
بيءَ زمين ۾ ۽ ڪا پاڙ هڻي وڃن."

"ڪهڙي پاڙ هڻندا سين. ڏيهون ۾ ڪاڪڙ وڃي
زور پڪڙيندو. چورائون ڏس ۾ سوڙهيون ستڻون ۽
سوڙهيون گهاگهرائون پاڻي ڳچيون اگهارائون ڪري پيٽون
جواني ڏيکارين. چورا ڏس ۾ ڏڪ ڏيڻ ۾ سوڙا پيا چاڙهين.
هي آهي اسانجو جيڻ! مهالما چوندو هو، جوان ٻڍي
ڪونن ۾ سڏارو ڪڍ لاءِ وڃن. پر ڪون ڏي ڇڏ، ڏاکڙ
ڪيو آهي ڪنهن ڪٿ جو سڏارو؟....."

مان هي ليکڙ ٻڌي بس هن ماڻهوءَ جي منهن ۾
نهاريندو ئي رهجي وياس. ڪماري ۽ سندس ماڻ
ڪمري جي دريءَ ٻاهران اچيون هيون. سندن منهن
ڪڙڻا هئا. مون سوال ڀري نظر سان ڏانهن نهاريو. ٻڌي
مونکي ڪمري ۾ اڇڻ لاءِ اشاري ۾ منٽ ٻڌي ڪئي.
هن "ڪنيل ڏيل" جي ليٽ اڳري صاف هئي، جهڙو
گنگاجل. پر مان اڃي جو ٻڌي ڪمري ۾ ئي وياس ته
بگڙجي وياو. چوي، "ڏسو ڏاکڙ، توهانجو ڪم آهي
ڏاکڙي ڪڍ، مرض ڇڏائڻ. ڪنهجي گهر ۾ اچي
سندس ڏيءَ ۽ ڀال سان ٻڌي ڪمري ۾ وڃي گالهائڻ
توهانجي شان جي گالهه ناهي."

عجيب ڏڪ هو. مونکي ته اکڙ ئي نه ٻڌي ملیا،
جن سان سمجهائي سگهانس ته منهنجي ۽ نيٽ صاف
آهي. مان ته ڪيس ئي اڇائڻ آيو آهيان. مان مونجهاري

ر ليڈي هوس، زمين ڏي نظر ڏوي ، جو هو صاحب حاڪماڻي انداز ۾ چوڻ لڳو ، "ڏهانکي ڪجهه ۽ ڀالهائڻو آهي ته مڙهجي اڳيان ئي ڀالهائي سگهو ٿا. ڪماري ! ڪهڙي لاء ڊاڪٽر کي وٺي آئي آهين ؟"

"امي" کي ڏيکارڻو هو." ڪماري" ٻيڙي" سان ڳالهڙ ڏنو.

"وٺي اچيس الدو. مان به ڏسان ته ڪهڙو مرض آهي."

"ڏوکي مرض ڏسڻ ۽ ايندو اول !" وال هٿ کڻي جهيڙي لاه ٻاهر لي ٻڌي.

"هاڻي ڏسو ڏسو ڊاڪٽر ! هي الوَ هڏن جا اڇال. ملڪ کولہ مڙيو انڌون ۽ ماڻهو ئي مڙهجي وڃا آهن. وال کي مرد سان ڪيئن پيش اچڻ کپي يا ڏيءَ کي ٻيءَ سان ڪيئن ڀالهائڻ کپي ، اهي ڪا شناس نہ رهي آن."

"ڏهڪن ليکڻ نہ ساڙي رکہ ڪري رکيو آهي. ڏسو وڃا ڊاڪٽر !" چڱي مٽاري ٻڌن واري هيءَ عورت ڏوي" جي ٻاهران ٻڌي چڙي رهي هئي.

"ڊاڪٽر، ٻهرين انهي" کي جاچي ڏسو. جيڪو ٽپ ٽپ ئي ٿو روکي. ڪڙا ٻاهون نہ جلدو، ڪاڏو ڪاڻون نہ ٻلڪندو. الاجي ڪهڙي ٻاهہ جي انڌڻ انس چاڻي" ها!"

هي ڪماري" ڀالهاڻ، جڏهڪي بدن ئي ڪڙا اڻين چنبڙيا پيا هئا ، جڻ هاڻي سنان ڪري آئي هئي. مان اڪيون ڦاڙي ڏسڻ لڳس. هي" ساڳي ڪماري آهي، جا اسپتال ۾ روئي رهي هئي!

هن طرف ٻيءَ ڏاڍ ڪرڻي ڪڍي ڪن ڇڏيو، ٻوءِ واڇ ڏسي چيائين، ”ان وچ ۾ وقت ڪيو آهي. هن مهل مڌڀڳو وڏو پٽ ۽ ولي ٻئي گهر موڪلندو آهي. اهو هتن ٻڌي ڪاڻ ائو آهي ۽ ٻي هڪ ڏيءَ ۽ آهي، جڏهن کي مڙس ڇڏي ڏنو آهي. شڪر اها نه هتن وانگر نڪتو ڪانهي، پر واٽ۔ وڪيل اها ۽ گهٽ ناهي. مڌڀڳو چوڻ ٻس اهو ان ۽ سڀ ڪمائين، مڪمل ڪن، پر هتن جون اکيون آهن مڌڀڳي ٻڌڻ ۾.“

ڏريءَ جي هن ٻاسي ڪاريءَ جون اکيون ٻاهر ڏي وڃڻون هيون. چيائين، ”ٻڌڻ ڇا مسئلو هلندي؟ ماڻهڻي ڇوڪري نه؟“

ٻيءَ وري چيو، ”هر ڪو ٻڌڻ ماڻهڻي ڇوڪري ۾ ڏي ٻوڙو رهي نه ٻوءِ آسان ملڪ لاءِ آزادي ونڊي ڇا ڪيو؟“

”آزادي آسان نه ڪين ڪهي هئي. جن ڪهي هئي تن ڪهي هئي. هتن نه غلاميءَ ۾ ۽ ڪيو مڪمل ڪاڏا، آسين نه آزاديءَ وقت ۽ هن ٻڪيل جا غلام آهيون.“

هيءَ ڪاري هئي ۽ ٻيو وڪاڙو ساءِ موڪليو، ”ڏس ڇوڻن ڇا ٿو؟ جن اڳ جواني ڪي نه ماڻي آهي سي ملڪ لاءِ مرڻ شروع ڪن؟...“

ٻيءَ ڪٽ ڪان اڻي موڪي در طرف هلائي ڇوڻ لڳو، ”اسانجي هن ڪيڻي نرگه جو ٻڙ وڏيڪ نه ڪوليو، مڌڀڳا سائين! هتن جو نه وس ٻڌي نه جيڪر موڪي ڪيو ڪائي وڃن. بس سائين هڪ هڪ ڇڻ هتي زهر جي ٻڙي انو.“

”زهر جي ٻڙي؟“ موڪان چرڪ نڪري ويو. مان ڪڙو ڪڙو ٻاهر نڪري آيس.

"کاک محل"

"پراٹي ماڻر جو اڏار ڪري سگھو ٿا سوامي، پوءِ مونجھو نہ ٿيو؟ مونجھي اڇا آھي، ھن ھاڻ ھڪ پل ۾ ٽوھ ليکان دور نہ رھان."

"ڳھيلي نہ ٿيءُ، مونجھي پشپ."

"پشپا مري وڃي، مان ٽوھاڻجي ڪشمي آھيان. ڏاڻڻ جي ڪشمي، وشوَ جي مايا."

"ھن ناريءَ جو اھوئي روپ مونکي نہ وڻندو آھي، جنھن ۾ حق آھن، گھر آھي ۽ آھي سوارٿ."

"ھڪ ٻڌما اسانجي ڪکہ مان جنم ونڊي رھيو آھي ۽ اھڙي وقت مان ٽوھانجو ساٿ گھران ٿي، ٻاڪ لاھ نہ، وشوَ لاھ ھڪ انت پرش پيدا ڪرڻ لاءِ، پوءِ ٻہ مڻ وٺ سوارٿ آھي؟"

"اھو سڀ ٽون مونکان ٻڌي رھي ٻہ ڪري سگھين ٿي."

"۽ گڏ رھي ٻہ نہ ٿي سگھي ٿو. ٻڌي رھندي ساڳي چيز ڪلڪ جو ٽڪو ٻيٽي پاسي. گڏ رھندي پراٹي ماڻر جي شيوا جو اڏار ٻيٽي نظر اڇي."

"اڇا ٻڌ ٻڌ نہ ڪر، باھر شيواڏاري لنھنجو سامان

کٹي هلط لاء سيڙ يا ٻيٽا آهن."

"اڄ هيءَ مڌهڻي من اندر ڇا اُي رهيو آهي پراڻيات ؟"

"اهو پاڳل ، هيترا سڏڪا نه ٻوڙ ڪون نه ڇاڻين ٿي مڌهڻي دل ڪڍهڻو ۽ دکم نه سهي سگهندي آهي."

"نه مڌهڻو هي درد ڪٽي وڻو پاڻ ٿي ناهي. ڪٽي وڻو نه نه مان ڪٽي جي ۽ نه رهندس."

"ڪوٽي فڪر نه ڪر، اهڙي هر مڌهڻو شش رامداس سپ ٽيڪ ڪري ڇڏيندو. مونکي ڏهليءَ پاڪل ضروري ڪم آهي نه نه ٽوڪي اڪيلو وڃڻ ٿي نه ڏيان ها."

ڪيترا سڏڪا ، ڪيترين آزمائن نيزارين ڪيون ناراڻ جي لڪشميءَ ، مگر ناراڻ ديوتا کي وراڻ وشوَ جو سڏ ٻيو هو. هو هڪ ناريءَ جي ويدنا کي ڇيڙ جاڻي هليو ويو.

پنهنجا جڏهن اهڙي هر ٻن ڏينهن سان گڏجي رامداس جي گهر اچي لٿي ۽ ائين ٿي هڪ عجيب شانتي جا [redacted] کان اهڙي ناڻين ساڏي آئي هئي ، سا لٿي ٻيٽي. پڌهڻي پتا کي اوچتو رامداس جي گهر آڻ ڏسي سندس چرن کملن هر سر رکي ، فقط هڪ اکر پڪاريائين، "بابا!" ۽ انهيءَ هڪ اکر اندر جو اچرج کان وڌيڪ دکم درد سان گڏ چوريءَ جو احساس پرهل هو، سو

دامودر داس کان ڪجهه وڌي نه سگهيو.

اکيون سڌس پشپا جي اکين هيٺان نڪتل ڪارن داڳن ۾ ڏسي انڪيون. پڇيائين، "ڏينهن ونستلي ته نه وئي آهين؟"

"سوامي جن جي شيوا لاءِ نڪميتال وڃڻو پيو."

ڪنهن خوفناڪ طوفان جي اڳ جون ڪيرايون ڏسي نظر آيون. پشپا کي انڪري نيٺ مٿي ڪرڻ جي همٿ ڏي نه ڏي. ٻڌ جهڪيل نگاهون ۽ ٻاپ جون ڳوهه ڏسي ڏينهون.

"اڪيلي وئي هئينءَ نڪميتال؟"

"هڪ شش ڪونڊ آيو هو."

دامودر داس ڏينهءَ ۾ پڇي ويو. ڪن ڪان پوءِ ڪڏ جو مٿي ڪيائين ته پشپا ڏنو سڌس اکين ۾ هڪ اڇل پاؤ. "هن ڪان پوءِ پڙهڻ جي ضرورت ڪانهي، مونسان ڪوبه موڻي هلج. ڏينهڻي ليکي ماڻ مري وئي ته پيءُ ۽ مري ويو. ڪنهن ڪان اڳ موڪل ونڊڻ جي ضرورت نه سمجهيءَ؟"

"پر....."

"پر ڇا؟"

"پر اهي فيصلا ته سوامي نارائڻ سروپ ڪندا آهن."

"اڄي ۽ آسيس ونڊي ڇڏ ٻي."

پشپا کي ٻيءُ جو فيصلو ٻاڙ جهڙو اڻ ڳڙو

لڳو. ڪيڙا جي وار ڪين هئي- جيتوڻيڪ ڪيس اعتبار نٿي آيو ۽ سوامي جن جو حڪم ٽاريڻ جي دامودر داس کي همٿ نه ٿي سگهندي.

دامودر داس ڏنڊي ڏاڙيءَ جي جهن ڪم سان آيو هو سو ٻه هفتي ۾ ختم ٿي ويو، مگر هڪ عجيب ڳالهه نه ٿي ڳڻڻ ۾ آئي. پشپا آڏي رات جي وڃڻ ۾ منهن ٿي چاڊر وجهي ڏر جي چيو مان جا رامداس ۽ سندس پٽنيءَ جي وچ۾ گفتگو ٻڌي لڌهن سندس ڪپاٽ کولي چڏيا.

"ڪهن ڪيس ڪيو انس"

"ڏاڍي هلندي پچندي واري ڪا جوان وڏوا آهي."

"اسين نه آهيءَ ۾ اچي سگهون ٿا؟"

"سوامي جن زبان جا اٻرو چٽر آهن جو ڪورٽ جا جج ڏسندا ئي رهجي ويندا."

"هائو، خود پرميشور جي واڻيءَ جو واسو آهي سوامي جن جي زبان ۾. اسين مورکه جيو....."

پشپا وڏيڪ ڪجهه نه ٻڌي سگهي ليڪن سوامي جن لاءِ رهيل کهيل شردا کي ختم ڪرڻ لاءِ اٻرو نه ڪافي هو. سندس من ۾ اڏيرتا ڏوکي آئي. رامداس جي گهر ۾ سندس ٻيڙ لڳي ٻڌا. سوامي جن جو آشرم گهٽو ڀري ڪين هو. هوءَ اي آرام مان ڪٽي آشرم ۾

اڇي ٿئي. صبح جا سيتل ڪرڻا ليل آشرم جي ڏوڙ
ٻاڻ سان ڪٽي خود اي چيڻي جو مظر ٿڄي ٻيا ٿيا.
ٻوءِ ۽ آشرم جي سيتلتا اچل ٿئي.

ڏڻي فرش ڏي قدم رکندي ٻاهريان ڪمرا ٻار ڪري
پشپا سوامي جن جي چاڪ ڙان واري ڪمري ۾ ٿڪي
وئي. چاو چوڪرين ڏڏوٽ ڪري رهيون هيون. پشپا
ڏ وٽ ڇي وئي. من ۾ آيس، چوان، "ٻاڪنڊ آهي
هي سڀ." ٻر ڪمرن جي سرد ٻدبل فضا ڪيس ٻراڏو
ڏنو، هڏن سيڻي جي سوامي جن ۾ ايتري شردا آهي،
جو ڪوئي ۽ ٽوڻي وشواس نه ڪندو."

پشپا چيو، "مون وٽ ڏاڍي آهي."

"ٻرهما جي مورتيءَ کي ڪم ۾ سمائي ٿون انڪي
سوامي جن جي ٻاڪنڊ جي نشاني ڏي سڏ ن؟ ڇي ڇي."
ڏڻيءَ ڏڻيءَ هوا سنڊس ڪڻ ۾ سر سر ڪئي. ماڻاهڻي
جي فخر ڪان سنڊس سر اوچو ڏي وئو. ڪنڊ ۾ ونڊل
ڪاليج. ڙهڏڙ ميڙا ڏي سنڊس نظر وئي. هوءِ ٻلڻي
ماري اکيون ٻوري مونڻي جا گل هٿن ۾ ڪيو سوامي ناراڻ
جي مورتيءَ ڏي چڙهائڻ لاءِ جهليو وئي هئي. پشپا
جي اکين ۾ ٻئو ٻوس آنسو جوکي پيا. ٻرهان وڏڻي
مان ٻاسڻ جا آواز ڏي آيا. سڀان جاءِ ۾ ٻ ڪن ڪمارين
شايد ڏول وغيره ڀڻي صاف ڪيا. پشپا جاڻي وئي ته
اڄ سوامي جن ضرور هٿي اڇا آهن. اُن جي ٻڪ ٻ

ڪري وڃائين. ليڪن ڪيس نہ ٻيءَ سان گڏ ٿيو
وڃڻو هو. ان گاڏيءَ ۾ فقط هڪ ڪلاڪ ٿيو وڃي
رهيو هو. ٻڌڻ ڏکندي رامداس وٽ اچي ٻڌايو.
سهڪندي چيائين، "اڄ سوامي جن اڇا آهن." چانڊ
وٽ رامداس ٻڌڻ لاءِ ٻالڪ جي لڏڻي آڏو
واٽ ۾ وٺي ڇوڪي رهيو هو. ٻڌڻا جي اکين ۾ چمڪ
اچي وئي. ڪيس ٻڌڻ چاڻيءَ ۾ ڪيو سوندو محسوس
ٿيو ۽ چپ چاپ هڪ هنڌ ويٺي رهي. رامداس اچانڪ
ٻاڪ سنڀاليو، "لوهانڪي ڪٿان ڇيو نہ سوامي جن اڇا
وارا آهن؟"

ٻڌڻا کي اڃين لڳو ڪاڪس اها ڳالهہ لڪائڻ جو جتن
ڪيو ويو. ڪيس هن سچي ماندا‌ڻ اندر، اوشواس
جي موڪلي سمجهيو ٻڌي ويو، "ليڪن مان وڃي ٻڌڻا
نہ، ار هڪ ماڻهو آهيان" تنهن خيال ڪيس فخر جي
ڪلڪي ڏيئي سيڊي ڪان اوچو ڪري ٻڌايو. ٿورو
ٽيڙي چيائين، "رامداس! مان سوامي جن سان گڏ جڻ
چاهيان ٿي." اکرن ۾ موڪل گهرڻ جي ليزاري نہ ٻڌ
فيصلو هو. رامداس جي آزمودگار اکين ۾ سڀ ٻڌي
ويڻي. چيائين، "ديوي! لوهانسان ڪجهہ ڳالهہ ٻولهہ
ڪرڻي آهي. اندر هلندا؟"

رامداس جواب ٻڌڻ کان اڳ ئي اڳيان اڳيان هلڻ
لڳو ۽ ٻڌڻا ٻنيان ٻنيان. هڪ اڪيلي ڪمري ۾ اچي

اگر سرجنا لاءِ ڪم نہ آئي تہ انڪي ڪائي پورنتا پرايت نہ ٿيندي."

"ہو....." رامداس پشپا جي راءِ ۾ روڪ اُڇلي. پشپا دروازي جـي ڪنڊي ڏي هٿ رکـي ايهجي ويئي. "چئو."

رامداس اکيون جهڪائـي هڪ هٿ جـي ڏسڻيءَ سان ٻئي هٿ جي ڏري لساريندي چيو، "سوامي جن کان هڙي غلطي ٿهريون ٿـي ٻيرو ئي آهي. ليڪن انلاءِ ڪجهہ استريءَ جو روپ ۽ جواڏار آهي."

پشپا سڌو سڌو ٽـڪي نظر سان رامداس ڏانهن نهاريو. رامداس جـي نظر جهڪيل هئي. سندس نـراڙيءَ ۾ پگهر جون ٻوندون چمڪي رهيون هيون.

پشپا در کولـي باهر نڪري ويئي. پنڌاري مان ڪي چوڪريون سس ڪڍي نهاري سس بس ڪندون هليون ويئون. ڪنڊ مٿي ڪٽي اوستائين ڏسندو رهيو، جيستائين پشپا وڏي چاندي جي رنگ ليڪل دروازي کان باهر نہ نڪري ويئي.

پشپا زندگيءَ ۾ ٿهريون ٿـي ٻيرو ٻيءَ کي سـڌو انڪار ڪري سگهي هئي. چياٿيـن، "اڄ توهانکي فرصت هجي تہ مندر ۾ اچجو. سوامي جن سان ڪجهن ڳالهہ جي هڪ هڪاڙي ڪرڻي آهي، ۽ توهانسان گهر مونکي هلڻو ڪونهي."

... ...

سوامي جن جي درشن لاءِ چگي سنگت اچي ويهندي هئي. پيٽا جو ڏيهو ۽ ڪاوڙي چڪو هو. اوچتو پشپا جي گود ۾ ننڍڙو مرونڊيل ٻڍو اچي ويو. لڪيل هوءَ ڏسي جي ۽ جي مڪ جي وڪائڻ مان ڳالهه پڌري اهي جاڻ ٽيڪ ڪوي. سوامي جن نشڪلڪ آهن. ڏسي جي اگر سنگت جي اڳيان ڪجهه ۽ ڳالهايو ته ڪيس ٻرو نتيجو پوڳڙو پوندو. " پشپا لوي وئي. جاڙيون ڪرڻي اڻي ويئي. ليڪن سوامي جن ڏاڍي ڏيڍ تا سان همٿ ڪڍي ڪيس وهي رهڻ جو اشارو ڏنو ۽ آپديش شروع ڪري ڇڏيائين. "من ڏاڍو چنچل آهي ۽ ڪن وقتن لي نرڀل ۽ آهي. اسانکي پنهنجي اندر ۾ سوجهي۽ سان ڳنو ويو آهي هڪ اشٽڪ جي نرڀلتا جو. ليڪن پچتاءَ جا ڳوڙها ٻالڪا جي اکين ۾ ڏسي انتروامي چوي ٿي. 'هن پليل راهي۽ لي پرڀو۽ جي ديا ٿئي. ۽ ڏهر ٿئي ....."

پشپا جو ڪنڌ ذرا جهڪي رهيو هو جو اوچتو سندس نگاهه وچي وامداس تي پيئي. وامداس ڪنڌ هيٺ ڪيو ڏسو هو هڪ ڏوهي۽ جيان! پشپا واڙي ٿي وئي.

سنگت جو ڌيان وامداس ۾ هو. اوامداس ڏسو هو ڪنڌ جهڪائي. سندس هٿ هڪڙي ۾ جهڪڙ ۾ هڻا ۾ ڌيان سڄو پشپا طرف الس اها ڳالهه پشپا جي شيرين اکين کان لڪي نه سگهي. هوءَ وري ۽ الس ويئي

سدد س اکين ۾ رهڻ ئي ٻولو ڇڏ ڏاڍ چوڻ لاءِ زبان کولي ئي کولي ڏٺهن کان اڳ سوامي جن چيو ، "هڪ سوچڻ آسان جي جون ڪمان ۾ اچڻي آهي ، هڪ ڪلياڻڪاري جو پرابت ٽيڙو آهي ، اسانجي سنگت کي.....!"

پٺيا ڀڳتن قدمن سان هلي وڃي سوامي جن جي پرسان ٻڌي. سندس ڪم منڊل لي ڪالڪا جو رهڻ چٽڪيل هو ۽ هٿن ۾ هٿس هڪ قول مالها. ساري سنگت اچرج مان ڏسي رهي هئي. اڳ ۾ ڪهڻي ٻيرا سوامي جن ڪنهن نه ڪنهن جوان راڌا کي سڏ ڪري ٻو ۾ رهارو هو ٻو هن طرح پڇڙ پاڻ ئي ڪائي ڪاڻ اڳتي وڌي سڳهي هئي. پٺيا ساري سنگت کي مخاطب ٿي چيو ، "اڄ مان هي ور مالها....."

رامداس ڪڙو اچي پٺيا جي اڳيان ڪنڌ جهڪائي چيو ، "مان ٻڌو ڏوهه قبول لاءِ تيار آهيان. لون ور مالها جي ڪرپا هن ٻانهه لي ڪري سڳهين ٿي."

پٺيا جو چهرو خون جهڙو لال ٿي ويو . چپ ڦرڪڻ لڳس . جهڪي سان رامداس جو منهن مٿي ڪري چيائين ، "شش ! تون اسان ٻڌي جي بالڪ سمان آهين" ۽ ڪڙ ۾ ور مالها سوامي جي گلي ۾ وجهڻ واري هئي جو سنگت ۾ ڦڙ ڦوٽ پڻجي ويئي ۽ سوامي جي هلڪل ڏاڙج سان هٿ مٿي ڪٽي هار کي روڪي ور ڏو ۽ ڏاڍي ڏاڙج سان چيائين ، "بالڪا کي سوامي جن جي ٻولر

آنهن لي کلڪ رکڻ جو لوڀ ٿيو آهي نہ اهو اڪين
لي آهي ..."

پشپا وڙ ڪئي، "ڪير اڃ وشواس نہ ڪري.
سوامي جن خود لي مڏهجي بالڪ جا پتا آهن..."

رامداس چيءَ سان چيو، "زلج ناري" ۽ ڪيس بانهن
کان ڇڪڻ لڳو نہ پشپا زور سان سندس هٿ کي ٻري
اڇلي ڇڏيو. "هٽي وڃ پاڻي، تو ناريءَ جو ديوي
سروپ ٿي ڏنو آهي، اڄ کالڪا سروپ نہ ڏسي وڃ..."

سنگيت جڻ مڏجي وئي. پشپا سر کي ڪجهه
وڌيڪ اوچو ڪري چيو، "ڪانڌر ٿون پڏهجي استريءَ
هوندي ٻئي جو ڏوهہ ٻاڻ لي هموار ڪري، ڇا ٿو
ڏيکارڻ چاهين؟ اهوئي نہ ٿون سوامي جن کان اوچ
آهين؟ نيچ تو خود ئي چيو نہ سوامي جن کان هيءَ
غلطي پهرين ٿي ٻيرو ٿي آهي. مڏهجي ورمالها کيس
تو کان گهٽو گهٽو اوچو ڪري ڇڏيندي."

سوامي کلڻ لڳو. ڏاڍي گوري ديـريءَ آواز ۾
چيائين، "ڪانو جي وڻارڻ سان گنگا جو جل ننڍو وڏجي
بالڪا جو ٻاپ....."

"نہ سوامي جن جو ٻاپ!" زمين تي لٽ هٽي پشپا
چيو.

سوامي جن کلي وڃيا هٽا نہ ناريءَ جي ڇل ول کان
وشوامتر، شوشڪر ۽ خود ارمها نہ ٻڌي نہ سگهيو، سو
سڀ اسين جاڻون ٿا. ليڪن ٻرش آهي ٻرميشور - سندس

ڏها ميا ٿوهان لي ضرور ٻڌي ڏيوي جي! ..."

سنگت مان هڪ چڙو هٿ جوڙي اڳيان وڌي آيو. "ٻال برهمچاري سوامي جن جو مرتبو ايڏو وڏو آهي جو هن موڪ ٽينگر جو گناهه ٻڌڻي مٽان کڻي انکي داغدار نه ٻڌائين ته بهتر ٿيندو. هيءَ ئي حيا ڇوڪري..."

"گناهه ڪنهن به نه ڪيو آهي. سوامي جن ۽ مون ڪڏجي ، وشوَ ڪلياڻ لاءِ هڪ ديوتا کي جنم ڏيڻو ڪيو آهي- انسان جي ساري سنڊوتا ۽ شڪتي سرجڻا لاءِ آهي..." پشپا اڀ ساهيءَ ۾ ٻڌي وئي. ڪمارين انهي کيس بانهن کان ڇڪي هيٺ وهارڻ جي ڪوشش ڪئي. هن جي نظر وري ڪمارين جي ڇوڙن تي ٻيڻي. هواس ۾ اچي ڇيائين ، "مگر ٿوهان ڪمارين جا مڪ منڊل هيڻن ڇو ڪارائجي وڃا آهن؟"

"گنهگار کي سارو جهان گنهگار نظر ايندو آهي." پتين کي ڏوڏائيندو سوامي جن جو فيصلو گونجي اٿيو.

اوچتو سيني جي اکين ڏانهن پشپا وڏي دروازي طرف ڏڪي وئي ، جتي ايترو هو دامودر داس. پشپا سڌس اڳيان جهڪي ، وڏي واڪي چئي وهي هئي، "آسيس ڏيو بابا! اڄ کان مان سوامي جن جي پتني آهيان."

"ٿون گهمجي نه پتني ناهين." چوندو دامداس ليڪ وانگر اڳيان وڌي آيو. "ٿون ڪالڪا آهين نه. هتي همدوهه نه آهي. دامودرداس متان هن پاپڻ

ڪري ۽ کي ڇهه آڱر ڪري وچ هٿان هڻڻ.“
رامداس ائين ڪئي ۽ر دامودرداس ٻئي کي پڇيو
اکڻ جي آڏ سان ڇاڻي رڙيو. هڪ وڏي شاهي
رنب ڪري چيائين، ”ٻابي ڏون آهين. ٻابي ڏهڻجو هي
ٻاڪڏ آهي ۽ هي ڪيا، ديوي آهي.“

”ديوي ناهي، مانا آهي.“ رامداس ڏنولي ۽ ڏڪار
سان چيو.

دامودرداس جي ڇاڻي ۽ جڻ ٻالو ڏيکو. ڪيڪرائي
چيائين، ”مونکي ڏيو ماڇيس، اڄ هن سڄي ڪاڪ محل
کي آگ لڳائيندس. ڪٿي آهي سوامي؟“ سنگت ۽
ٽڙڪوٽ ٿيڻ ويڻي. ماڻهن کي ڏڪا ڏومڙا ڏيندو
دامودرداس اڳيان وڏي ويو. ليڪن ”سوامي جن ڪٿي
آهن... سوامي جن ڪٿي آهن“ الاهي سڏ الاهي ٻڌاڏا ڏيا.

سوامي جن ڪيڏانهن ويا؟

اڄ ڏ پانڪن جي دلچسپي ڪاڏ هوندي.

ٻڌ ٻڌيا؟

اڄ ٻاڏ ڏ پانڪن جي دلين ۾ ضرور سوال اڀريا.

آپگهاٽ؟

اهو لڪين يگ جا پانڪ ڏ چاهيندا.

وڏو ڪلياڻ جي موڪلي۽ جو جڻ؟

اهو ڪلڪ ڏ پڇيا ۽ ڏ پڻس قبوليندو.

شادي؟

هائ اهو ٿي، جو زندگي۽ چاهيو ۽ شايد پانڪ ڏ چاهين.

کيچلي

ڪاليج جي ٽاوڻ ڇهه هجا پئي هنيا ، جو سرلاءِ ڪلي آڇي بلرام کان ٽڪيٽون گهربون. بلرام ڏاڍيءَ اکڙ ۾ ٽڪيٽون ڦاڙيندي چيو ، "جلدي وڃو جلسو شروع ٿيڻ ويو الو."

سرلا ٽڪيٽون هٿ ۾ وٺي چيو ، "جلسا ۾ روز ڪي ٻيا ڏسجن ، ڪليءَ کي ذرا لهڻجي شڪل ۾ ڏسڻ ڏي. بلرام بلرام ڪري جان ڪاڻي ويئي آهي."

ڪليءَ جو غصو سندس هينئين چپ کي چڪ پائڻ مان ظاهر هو ؛ وٺي سرلا کي ٻڌيءَ لاءِ ڏڪ ٽڪاءَ ڪرايائين.

سرلا "الاڙي" ڪندي ڪلهي کي مهٽندي ڏاڍي اڻ ڄاڻيءَ سان گوڏو هڻي ٽڪيٽن واريءَ ميز کي ڪيرائي ڇڏيو . بلرام ٽڪيٽون ميڙڻ لاءِ هيٺ جهڪڻ کان اڳ ڪي چيو ؛ ڏاڍيءَ لڇ سان چيائين ، "اسانجا اهڙا ياڳ ڪٽي ، جو ڪوئي اسانکي ياد ڪري!"

ڪلي ساهيڙيءَ جي شرارت کي سمجهي ويئي. ڪيس بلرام ڪي قياص اڇي ويو. هاڻ ۾ هيٺ ويهي بلرام کي ٽڪيٽن ميڙڻ ۾ مدد ڪرڻ لڳي. ڪلي چيائين ، "ڏوکي ٻلا ايترو وشواس ڪرڻهي ڇا ۾ ڪوئي ڏوکي ۾

ٻار ڪندو هوندو ..."

ٻلرام کي ٽڪيٽون ميڙڻ جي هيرو هٽ اچي وئي. جيڪي چاپ گلي ۾ جي مڙهن ۽ ڏسڻ لڳو ۽ هڪ وس ٻري مرڪ سا ڪنهن ڪڏاري ۾ ڇوڪري ۾ کي ڏسي ، ٻرش جي چين لي هلي ايندي آهي سا اڄ هن ٻال گوپال جي ڇاري لي لکي ٻيٺي. ڏاڍي شڪرادائي ۾ سان اکيون ٻري چيائين ، "اگر سچ پچ ڪوئي مونکي ياد ڪري ٿو ته مان پڙهجا وڃان پاڻ سمجهندس."

سرلا اڃا ٻ ڏڪ لڳل ڪلهي کي ڪڙ ٻ مڙي وهي هٽي. هنکي ٻڙڪندو ڏسي ڙڪري چيائين ، "هي! ڏسو نٿا ، مان ٻيني آهيان. ٽڪليون لا ميڙ ٻو ڪين ڪن سن جون ڳالهيون لا ڪر ٻو ؟"

ڪلي ۽ ٻلرام اڻي ٻيهي ڪلڙ لڳا. پڙهجي پاوڻا کي ظاهر ڪرڻ لاء ڪڏجي ڪلڙ کان وڃڻ سهڻو طريقو ٻ ڪين لي آهن. ٻ ڇوڪرا ٽڪيٽن وڃڻ لاء اچي سهڙيا.

"هاڻي هل ٻ ،" چوندي سرلا ڪلي ۾ کي ٻانهن کان ڇڪي روانو ٿي ويٽي. پنيان ٻڌائين ، ڇوڪرا ٻلرام کي ڇڏي وهيا هٽا ، "پاڻي ايڏانهن ڇو ٿو نهارين هو ٻلبليون وٽون اڏامي ... تارمٽ پول ۽ سائومٽ پول ... لڏهجي جاري ۾ ٻ قاسڙ وارون کولهن ، ڏوا ٽاور ڏي نهار ....."

گلي ۾ ٽانڪ هال ٻ گهڙندي چيو ، "اهو چگو نه ڪيٽ ، ٻلرام جهڙي سادي سودي ڇوڪري سان ڪيڏل نه ڪرڻ

گهرجي."

"هاءِ هاءِ، همدردي ۽ گيڏي الهڻي ٻلوار لاءِ! ٻاپي ڙي همدردي ۽ پيار جي ٻيٽ لڳي، ڪٽي سڄاڻ کي ڏ ۾ همٿ ڏوڻا ٻون."

گلي ۾ ڏاڍي زور سان سر لا جي ٻني ۾ ڇڏڙي پاڻي. سر لا کي وير وٺڻ جو وڇو ئي ڪين ملیو. ڇو ۽ سڄاڻ اڇي کانئن ٽڪيڻون ورتيون ۽ ڪين نيڪ جڳهه تي وڃي ويو. سيٽ تي وهندي سر لا چيو، "گلي ٻڌي هاڻي ڏسجي، ڪيئن ٿي اهو جلسو ڏسڻ ٿي وهي ڏري ڇڏيان ۾. هيڏي ڇڏڙي ٻانهي آهي!"

سڄاڻ واپس وهندي موڻي آهستي پر وعب سان چيائين، "هيءَ ڪلاس روم ڪانهي. مهرباني ڪري ڏاڙهن اڳيان ڪاليج جي پٺ نه وڃايو."

سر لا کن لاءِ ڏانهس شوکي نهاريو، پر هال ۾ اوندهه هجڻ سبب سڄاڻ رڳو سندس ڪنڌ ئي پاڻ طرف مڙيل ڏنو ۽ ٽڪڙو ٽڪڙو موڻي وهو ته ۽ پڻيان ٻڌائين، "منهن جي ٽرٽنگل ته ڏسيئس!"

"هيءَ ڪلاس روم ڪانهي ... هون ..." ۽ مٽان هٿي ڪنهن اوائي ماڻهوءَ جي ڪل. سڄاڻ ٻڌڻجي ٽڪنڊيءَ ٿشڪل ئي همٿ ڪيري ٽڪ گهنجائي ڪرين روم ڏانهن هليو ويو.

جلسو شروع ٿي چڪو هو. سر لا آس پاس ۾ وٺلن کي ڏسي پٽي سگهي. ڪنهن ڇوڪريءَ جي ٻلائوز جي

پنيان ۾ وڏي ڳڻتي ڪليل هئي- سر لا چيو ، "شايد ٻلائوز جو اڄ پنيان پائي آئي آهي." ڪا ٽائيٽ ڪرتي سبب ٽنگون ٻڌ ٻو وٺي هئي تہ چيائين، "ڏس، سٽڪيوُ (بس)" گلي ۾ ڪجي چيو ، "ها خدا ! ... جي مونکان اڳ مڙين ۾ تہ پک ٽي پک پوسٽ مارٽم ڪرائي ڏسندس تہ آخر اها ڪهڙي مشن اندر وڪيل انيٽي جا هروقت هلي ٽي هلي پيئي ..."

"هاڻي جيسين رٽند ۾ ٽيسين اصل ڇڻي." ڇڻي سر لا چپ ٽي آگر وڪي ڇڏي- پنيان ڪنهن "ش ش" ڪري چپ رهڻ لاء ۽ چيو .

جلسو ٻوو ٽيو تہ سر لا وڏي آباسي ڏيئي الي ڪڙي آي. گلي ۾ ٻڌو ، "مزو آيو ؟"

موڙو ڏيئي سر لا چيو ، "ڏايو بور ڪيو ، لنهڪي سڄان."

"چري مونکي تہ هروگرام ڏايو وڻيو."

"هو چا. سنڊي سنڊي. اف بورنگ سنڊي ۽ ڪلاڪار."

"وچ مڙي ، ٻائي چاهي ٻانهي پکي سونهين پڌهڪي."

"ٻين جا حوالا نہ ڏي- آرمس ائنڊ مڙن ۽ ڪيڻن ٻانهي ۽ ۽ ٽ راٽي ۽ جو روح آهي تہ ڪٽي ٽي پهچي وڃي."

"حوالا وڃو انگريزي ۽ مان نہ ڏيڻ ڪهن. اڙي مڙي جا سور "لڏ پلاڻ" درامي مهل ڏٺئر تہ ڪيڏي شاندار هئي.

سچي هال ۾ ڪيڏو نرئڪ اثر هو."

"اس ۽ هاڻي وڏو سڄاڻ جو ڏنل پروگرام ۽ ٿون نه ساواهين."

"ماڻهو ۽ نه اڪيان وڙهن نه. مونکي نه اها ئي خوشي آهي نه اڄ هوءَ ٽنگ اصل نه ئي. وڃارا ڪلاڪار عزت سان نه هارت ڪري سکهيا..." ڪن ئي هٿ رکي سر لا چيو، "هاه هاه، شل نه سڄاڻ جي ساراهه ڪرڻ لاءِ موقعو هٿ لڳيئي! ....."

ٻئي ڇڻيون جڏهن دروازي کان باهر نڪري رهيون هيون، ڏڏهن اوچتو ئي سر لا کي لاهواچي وئو. ڪرندي ڪرندي بچي وئي. پير اڏرو مڙي ويس جو هال کان باهر نڪري جڏن ڏڏن ڪري اچي ڪاليج جي هاڪ ۽ وڃاي رهي ۽ پوءِ کي هٿ سان آروسڻ لڳي. گلي سڏس ۽ر ۽ ٻيٺي هئي. سڏس ڏهان سر لا جي ڪن ۽ لڪڏڙ هيون جي دون ۾ ڪچي ۽ چمڪندڙ ليڪليس ڏي چڪجي وئو. همدردي سان چيائين، "شايد لمام گهڻو سور انيٺي؟ سچي ٻيلي ئي وئي آهين."

"هل چري" سر لا اکين ۽ آنسو هوندي ۽ ڪلي ٻيٺي. "فلور سينٽ لائيٽ ٻيٺي ٻري، اڻ ۽ هرڪو ٻيلو نظر ايندو آهي." ۽ الي مدد ڪاڻي هلڻ لڳي ۽ ٻئي ٻيڇ ڏاڻين ٻهڻ لي ڪيڪراٽ ڪري وڃاي رهي ۽ سور کان ڪراهيندي چيائين، "الاجي ڇڏي مئي ڇوري

دروازي مان نڪرڻ مهل ٽنگ کٽي اڳيان رکي."

گلي سکيءَ جي دکه ۾ پريشان هيڏانهن هوڏانهن نهارڻ لڳي. اتري ۾ سجان اچي ٻڌايو، "خيريت ته آهي؟"

"ٽڪسي ولي اڄ نه، سرلا جو پير ڏاڍو مڙي ويو آهي."

سجان ٽڪسي ولي آهو؟ ٻڌي سکين کي اندر وهاري در مٿان وکيل گليءَ جي هٿ کي دٻائي آهستي چيائين، "ساهيڑيءَ کي سمجهائي ڇڏ، اتري کيڏل ڇڳي نه اٿس. کوٽي مون جهڙو گڏيس نه هار کائڻي پوندو آهي."

گلي هاڻ سمجهي ويئي ته دروازي مان نڪرڻ مهل ڪنهن ٽنگ اڳيان ڪٽي هوندي.

(۲)

امتحان ويجها هئا. ڪالهه جي دوڻي اينڊي سرلا بلرام ڪان ٻڌي وهي هئي، "بي اي جا ٻيپر اينڊي. گهٽ ۾ گهٽ ان ڇڻن سالن جا هجن."

"ٻاڻي مان ته وڏو هڪ سال فيل ٿيو آهيان، الڪري هڪ سال جا ٿي آهن."

"مون سمجهيو، ضرور ٻڌي ڇڙهائون ڪري ڇڪر هوندين. ڏهيو مان ته ڪتاب پڙهي پاڻڪي هوڻ ڪرڻان ٿي ڪين. اس ان ڇڻن سالن جا ٻيپر ڏسي سوال ٿيار ڪري ونڊي آهيان؟ مون سان مارڪون ملي

ويندون آهن.»

اوچتو سولا جي پني٠ ۾ ڏڪ لڳو ۽ واڙي لي ويئي. گلي ڪيڏي مهل اڇي سندس پنيان ايندي هئي سا ڏسڪ ڪيس ۽ ڪين پيئي هئي. اوچتو ڏڪ ۽ مٿان پڏائين، "لو وت ڇهن سالن جا پيپر ۽ اڳيئي رکيا آهن" ۽ اکيون ڪٽي ڦاريائين. هلڪي کل جي ريکا سندس منهن ۾ چمڪي ۽ گم ٿي ويئي. ڏاڍي ابوجھ شڪل ٻڌائي چوڻ لڳي، "اهي ڏ سب گم ٿي وڃا ۽ هي شرم اهو چوڻ چاهي؟ مان ڪا ڇهه سال هي اي ۽ فيل ٿي آهيان جا جو اڌرا پيپر..."

وڏ ڪجهه پڌڻ لاءِ بلڪل ڪين ڏسيو، منهن ڦيرائي هليو ويو.

سولا نڪ گهڙائي چيو، "ڏن ڏ اهڙي منحوس آهين جو مسخري٠ جو مزو ڦي وڃائي ڇڏين."

"لوڪ هي چاهي، مروان موهه ملوڪان شڪار. ويچاري غريب مٿان ڇا گذري آهي سڌ اٿئي."

"ڪهڙي اشت گرهي٠ گهر ۾ اڻس، ڳالهه ڪر."

گلي٠ کي ٻانهن کان ڇڪي سولا هيٺ گاهه ٿي وهاري ڇڏيو.

"ڏهڻجي هن جلسي واري٠ شرارت کانپوءِ اسانجي گهر آيو هو."

"اڇا! حد ڪردي جناب لي! چوري ۽ مونسان ڳالهه ۾ ڏ ڪئي."

"لون وري مونکي پٽائين ها، پهرين ڳالهه ٻڌي وڃ. اسانجي گهر جا پاڻي ته خوش خلق آهن. ڪل خوشي ته اسان وٽ همیشه رهي ٿي. سوهي صاحب ٻڌي چوٽين ڏينهن گهر اچڻ لڳو. دادا پاڻسان مائي ڪاوائي جهجهڪ لاهي چڏيس ته اس چوي، ٽوهانجي گهر ۾ اڌي رونق آهي جو ٻڌجي گهر وڃڻ ئي دل نٿي ٿئي. امي، کي پيو ڳالهيون ٻڌائي، ٻاون کي ٻيو ٻڌهائي. مونکي ٻه جنهن شيء جي گهرج هجي اس ڏسان چوڻ کان اڳ آڻي رکي هجي. وچاري کي ٻڪ ئي وئي آهي ته مان ڪيس ڏايي لي چاهيان."

سرلا ٻيٽ کي هٿ ڏيئي اڇي ٽهڪن ۾ چئڪي.

"اڙي پر ٻاڙي ۽ ته سڀ چوڻ لڳا آهن ته ٻلرام ڳلي، جي گهر ٿو اچي."

"سو چا؟ ڪهڙو انقلاب ٿيو؟ ٽون مڊي هجين ماڻهو چوندا مڊي آهي. ڪوئي گهر ۾ ايندو ته ماڻهو چوندا فلاڻو ماڻهو گلي جن وٽ ٿو اچي... انهر ڪائي خراب ڳالهه نه آهي ڪاڻ." ڪل سرلا جي چالي، مان چشمي وانگر اڀري اڀري ٻيٺي نڪتي.

"پر ڳالهه پوري ڪر نه ڏينهن، ڪين رڳو ٻيٺي ڪلندين، ؟" گلي سرلا جي چوٽي ڇڪي ڇيو.

"بس بس ٿو ٻڌ ڪيڙ ٻلا." چوٽي چڏائي اپو ساڌ، ڪٽي سرلا گلي، کي ڏ ڪ هنيو، "ٻلا هاڻي ته، آڻ وڃ پڻن لي ..."

گلي٠ کي گوڏي ۾ ڏک زوردار لڳو هو. ضد ۾ اچي چيائين، "هاڻي رهل پٽن ۾ آڻڻي ناهي. ڀلي ڪلاس ۾ هل سندي٠ جي ٻوڌ شروع ٿي چڪي هوندي."

"ڪون ٻور ڪرڻ کانسواءِ نه رهندينءَ..."

ٻئي ائي ڪلاس ۾ وٽون. سامي٠ جي سلوڪن ۾ ڪجهه ٽيڪا ٽپڻي هلي رهي هئي. سرلا بلرام کي گلي٠ ڏي نهاريندو ڏسي آهستي ڇڻ پڇيو منهن ڇيرو، "جن کي بن سالن جو آزمودو آهي هن ڪلاس ۾ سي ٿي 'گهر ۾ اگهر' لي گهڙڻ چاڻندا هوندا....."

ٻيرڻ پوري ٽيڻ ٽي سپ چوگرين جڏهين ٻاهر نڪري رهيون هيون ته سرلا گلي کي چيلهه ۾ چهڏڻي هٿي پري گهلي ويئي. دالان ۾ پارٽيشن وڪيل هو. ان جي ٻئي پاسي ايڪي چيائين، "هاڻي ڪ ڏسان چائي ڪين."

گلي کل کي ڪنڌائي٠ سان دبائي ڪي٠ کان هيٺ ڦهليل سائي گاهه ۾ اپرڻ ٻيان گلن ڏي اظر جمائي ايڪي رهي.

سرلا اکيون ڦوڙي چيو، "ائين ستائيندينءَ ڇو مان اصل ڪٽي وڪندي سان٠."

گلي٠ ليمڪ پر ٻو ڪلي چيو، "ٻاهرين ٻڌاءِ ٽون انهي٠ ٻال گوپال جي پٽيان هٽ ڏوڻي چو لڳي آهين؟"

"اَڇا، ڇ آڳ ٻهي طرف لڳي ويئي آهي."

"هٽ پاڳل،" گلي ڪي٠ سان چوڻي اڳيان گري،

وڃو وڃي ٽڪجي.

”هاءِ! ڏسو ته ڏس. حق لي بلڪل سچو وقت لو ڏاڍن ئي نهاريو.“

”چو ٿوڪي جلن لي ٿئي.“

”مر مٽي. جلي منهنجو پاڙو. پوءِ ٿون سڀو رائو ته پورو ڪر...“

”پوءِ ته ڇڙائيندين؟“

”ڪرو ۽ جو قسم،“ سرلا ٻڌڻ ڪڻ جون پاڙون پڪڙي چيو.

”ٻڌ،“ ڪاي۽ ڪهڙن خوش خواب ۽ اکيون مٽڪائي چيو، ”ٻه چار ڏينهن ليا جو چيائين، ’هل، ايلفنٽا لي هلون.‘ مون چيو مانس، ’نه بابا ماڻهو الاجي ڇا ڇا چوڻ شروع ڪندا.‘ ته چوڻ لڳو، ’ماڻهن کي نه جڪائڻ ئي ڪهي!‘“

”اڇا! هن ٻال گوپال جي اڏي همٿ!“

”هاءِ هاءِ ويچارو سجان!“ ڇڪي مٽي لي ڏڪ هڻي سرلا اڳين ٻيني رهي ڇڻ سڀ ٻڌ ڪا سجان جي ٻونجهي ڪسبي ڏڻي اٿس. اڇانڪ ڏاڍو هوش ليندي چيائين، ”سڀ گلي، وچينس ها ڳهڻ.“

”ڇا فائدو؟“

”مزو اچي ها.“

”مر مٽي، لوڻي اهڙا مزا ڪري ٻڌهنجن متون کي رسائي ڇڏيو آهي.“

”ڇي، مونکي ڇڻ ڪهنجي وسڻ جي پرواهه آهي.

هر نو آني اڪيلا جاڻي اڪيلا."

گلي‌ء ڪنڊ لوڏي چيو، "ها، ها، هاڻي‌ء جا ڏنڊ ڏيکارڻ جا هڪڙا، ڪائڻ جا ٻيا."

"پلا ڪنهنسان ڦري ٿي گهمڻ ۾ اهم نوروٽي آهي....."

"چڱو چڏ ٻڌهڻي ڳالهه. انهي‌ء ٻال گوپال جا خيال ٻڌ."

"اڙي وڃي امي‌ء کان موڪل گهرڻ وٺو. چو‌ٻس ٻيو، 'مان ڌنيا اڳيان نوان آدرش رکڻ لو چاهيان. چوڪرا چوڪرڻن گڏ ڦري گهمن، اُنهر ڪائي برائي ڪانهي'. امي‌ء چيس، 'بس' چوڪرا چوڪرڻن ريل چيل گهمن، ڪائي برائي ڪانهي؟ گڏجي گهر ملڪ جو سڌارو ڪن، گهر ٻڌڻي گهر ڪن. ڪين ڏرم جا ڏڪا ڪائين،' سرلا! بس ان مهل سڌس ٿوئي ڏسين ها....."

سرلا جي نوڙ ۾ گهنج پڄي ويو. گلي ٻڌهڻي ڪي ڏن ۾ چوندي هلي، "جهڙو ٻاروئو واڳڻ." پيٽ ڪي هٿ ڏيئي زور زور سان کلڻ لڳي. پر کلندڙ ڪيڇلي ڪاي نه سگهي. ڪجهه سنهو ۽ ڪجهه ڇهنڊاڙ سڌس من جي اندرين ٿهن ۾ ڇيي ويو.

هي شهر ....

"بانهون پٽر لي وڪي ڇوڙا ٿي ڏاڪٽرنس."

پشو مونکي ساڙهيءَ کان ڇڪي ٻاهر وٺي آئي.

"اڄ نه هلي ممي!" ڏٺم ۽ نظر ڏاڏلي ڏي وڌي.

اسانجي گورکڻ جون بانهون هيون اهي. ٻاڙهيون ڪنڊيون ٽڪرا ٿي پٽ تي ڪريون هيون. ٻر ڪير ڇڏين اڇين بانهن جي سوهڻ نه ڇڏي سگهي هئي. سندس ماڻيهاڻيءَ نڪ جي وچينءَ پاڙيءَ وارو ٻولو ڪيڏو لاهه ڇيس. سڄيل لڏيڙين نيهالي اکين وچ ۾ ناهوڪو نڪ ۽ نڪ جي وچينءَ ٻاڙيءَ ۾ هي ٻولو! سوئي ئي سهاڳو. ٻر سهاڳ ويو نه سون نه لٽو. ٻسو منهن، ڪوري ڇڙي ۾ وڏهيل ويهن ورهين جو چنڊ ڇڏو سونو ٿن. اس گونگو پيئي هاري .....

"ڇوئي لوئي ممي؟"

جواب اڪليئي نه، ٻار کي ڪوئي ڇا ٻڌائي؟ ٻر آواز سندس ڪورو ڇڏو چلڻ لاه آئو. ٻادل. اکيون اڳهي ڇيم، "گورکو مري ويو."

"هان گورکو ملي ويو؟ ڪيئن؟ ڪيئن ملي ويو. ممي،" پشو منهنجين ٽنگن کي چنبڙي سڏڪا لڳي. ڪلهه جنهن وٽس گورکي جي ريل هيلان ڇڏي

وڃڻ جي خبر آڻي ، تنهن وقت ٻڌو اڃا بالمندر هڻي.
ان مهل کان وٺي پس گورکي جا هن جاءِ سان لڳاؤ وارا نظارا ڏي مدهمڻين اکين اڳيان قرندا وهيا آهن.
ٻهريون ڏينهن - انيتاليهه گهون واري جاءِ ، ليڪ ٻڌڻ مهو سؤ مردن کي ٽکاڻو ڏيڻي وهنل هيءَ جاءِ ، تنهنجو ٻهريدار مقرر ٿيو آهي هي گورکو. هنجون اکيون ٻين گورکن وانگر چوڌيون گولهن ، سر ۽ جهنگلي نموني جـــو گونهي ، ٻاکل سگهو ناهوکو سمجهدار اکين وارو واسنگ. "هن نوکريءَ جي لائق نـــ ناهي ، " مون ان ڏينهن ٽـــي چيو هو.

۽ ان ڏينهن -

ٽلکن ۾ ٻاڻي نـــ ٻيو چڙهي. ميونسپالٽيءَ گهٽ ٻاڻي ڏنو هـــو. بس هڪ هڪ فلئٽ مان گورکي ٻي وٺ ٽي ويڻي. جواب ڏنائين ، "ٽانڪيءَ ۾ ٻاڻي گونهي." ٻيٽي وٺ ٽي. چي ، "سامهون جواب ڇو ڏنئه؟" هڪ مرد ٻڌي ڪري آيو. چي ، "زال ذات سمان ٻڌو ڇـو ڪيئه!"

مان ڪليس. ڪاڻي زال ذات ٻلا گورکي جيڏي مرد ماڻهوءَ کي ڇو ڇوي ، "سامهون جواب نه ڏبان." گورکو ۽ نه انسان آهي ، ڪهنجو پاءُ آهي ، ڪهنجو ٻانهو آهي. ليڪن ..... ٻڌيءَ ۾ هو فقط گورکو آهي. ٻڌيءَ جا ماڻهو؟ هو فقط ايترو چاڻن ٿا نه گورکو ٻگهاڙ نو ڪاڻي.

ٻه گورکو؟

گورکي هڪ ٻيري ڪوشش ڪئي ته فلٽن ۽ رهندڙ ماڻهن کي سمجهائي ته هو جنهن لهجي ۽ اسپيڊ نموني سان ساڻس ٻيهر اچنڊا، سو ٺيڪ ناهي. بس اصل حد لي ويئي! ان سڄي انسان "هڪ سڪاتا هڪ؟" چئي اکيون ڦوٽاري جو اچي ملڪون ۽ گهوسا هڻيس ... ڳالهه ڏسڻ جي هئي، ٻڌڻ جي نه.

گورکو انڪان پوءِ چپ ٿي ويو. شايد سندس ذهن وارن سمجهايو هوندس ته هڪئي ۽ نوڪر معنيٰ غلام. غلام، جنهنکي ان اکين هوندي به ٻين جيان ڏسڻو ناهي. ان ڪن هوندي ۽ ٻين وانگر ٻڌڻو ناهي .....

انيتاليهه گهر - هزار ڪم آهن باهر اندر جا - انهن پيسائڻو آهي، ڪنهنکي سامان ٽڪسيءَ ۾ رکائڻو آهي، ڪنهنکي بازار مان گوشت کڻي، ڪنهنجي بار کي سڪول ۾ چڏي اچڻو آهي. گورکو سڀ ڪم ڪندو رهندو پر لڳندو هو، هو هاڻي ڪونکو ئي ويو هو.

سندس پگهار فقط ئي ويهون، پاڻ ڪاڻي ٻيا گهر موکلي؟ ڪيترن گهرن جو ڪير آڻيڻ شروع ڪيائين. ٻالڻين جي ڪوڙي ڪلهي لي، ميٿهن، واڇ، اُس، لڏ، هلاءِ سڀ هڪجهڙا - ان مهل اکين اڳيان اچي ويندي هئي هماليه جي ايورپسٽ ئي چڙهائي ڪندڙ ٽين سنگ جي صورت.

هر راڌا جي ٻالڻيءَ جو ڏڪ پورو فٽ پيل نه هو. رڙ ڪري چيائين، "گورکا هي نڪيءَ جا ڪر هتي نه

هلندہ. سادو کیر وٹي مٹان اُچي کیر جو ڊيڪ لڳائي ڏنو اٿئي ؟"

گورکي جي اکين مان ٻاهر جا اُلا نڪتا. ٻـــر مکر سندس ٻدہ. فقط واڏا جو کیر آڻڻ ڇڏي ڏنائين. واڏا پٽ کٽ ڪئي، "مٺا ٻين جو کیر وٹي ايندين، منهنجو نہ ؟ ڇو؟ ڏس نہ ڪيئن لي اها کیر آڻڻ جي موکل ٻدہ ڪرايان ۽. نوڪي ٻهري لاء رکيو انئون ، ڪين کیر آڻڻ لاء ؟ "

عجيب ڳالهہ هئي؛ واڏا کي ٻارهن مهين کانپوء اها ڳالهہ ياد آئي هئي نہ گورکي کي ٻهري لاء رکيو ٻو هو.

گورکي واڏا کي نہ جواب ڪونہ ڏنو ٻر ٻـر واري ۽ جي نوڪر سان من ناريائين. چي، "کیر جا ڊيڪ ڏـي ٻدلائڻا هئا نہ ڳوٺ ۾ ڏاڪو ٻڌي راهہ ۾ ڪين لڪي وهان ها ؟ ڳوٺ ۾ اسانـکي ڇا ناهي ؟ وڏو شاهـــي گهر ... ٻہ ڍالـون ... هڪ ٻار ... ماڻ ٻيءُ ـ سڀ ڪجهہ نہ آهي. رڳو ٻڌـي لاء نا اچون هتي ....."

۽ هڪ لڏيڙو ٻٽر ڪٽي زمين لي نڪاءُ ڪري ڇڏيائين.

ساڳيو گورکو

ٻيءُ جي چڊي مڙهيل ڪٽ لي، جگهہ جي وچ واري لڳهہ وٽ ويٺو آهي. سندس گوڏن ـي گرنٽ ڪليل آهي. ٻڌهي پير، ڳائي ڳائي. ڪهڙو آهي هي ڳالهہ! سادي سڌي، ٻر عجيب ڏن آهي هن ڳالهہ ۾. ڪنهن ڪڏهن ٻڌي ڪانهي. ڪهڙو آهـي هنجو سنگيت! هتي هتي

اڪيلائيندو ٻيو وڃي. لڳي ٻيو ڪنهن ساڏو سڻن ٿمڻي آهي هر هڪ فلڪ جي در اڳيان ۽ ڳائي ٻيو ٿي ڀڳتي وس سان ٻڌو ڳيو. لڳي ٻيو ڪوڏي روح- اڪيلو اڪيلو- پڪي وهيو آهي نڪين سڀتا جي گهڙين ۾. جتي ماڻهو هڪٻئي جي ٻولي ڪين ڄاڻن. ۽ منا ٻول ٻولڻ جي فرصت ڪين اڻن ۽ لياقت ۽ ڪين اڻن. بس انهن گهڙين ۾ گهوڙ گهوڙ ڪندو پڪي ٻيو، هي ڀڳتي ڳيو- دلين کي جوڙڻ واڙو جاڏو!

ڳوڪي جو هڪ ٻيو روپ

هر ڪنهن جو حڪم مڃي نه سگهي ئي وڏو آهي، ڄاڻ دوستن جي مٺ مڇي شراب ٻي آيو آهي. اڄ هو ڳونگو ناهي. اڪاسو ڳالهائي ٿو، اڪاسو ڪلي ٿسو ۽ رکي ڪي روڻي ٻيو، ڪيڪرائي ٻيو. سڀني فلڪن واڻ ڏن کي ڪنڌا هڻي، اندران بند ڪري ڇڏيو آهي. باهر وڃي ٻيو، ساڳيو روح- اڪيلو اڪيلو- انسان جي من سان جوڙ ميل ڪرڻ لاء آئو، پريشان آواز. فقط سندس وس ڀڳتي وس بدران وڏن جو آهي. خبر ناهي ڇا ڪجهه وڃايو اٿس. در در ٿي ڏڪ هڻي ڳولي ٻيو. ليڪن سڀ در بند آهن. واڪ جي اونداهي پردي، ۾ وڌڻجي پڄي وهيو آهي هڏي ڪڏي ميدان ۾ ئي.

۽ هڪ ڏينهن

ڳاڙهي پٽي واري سادي ساڙهي ۾ نظر آئي هي ڊورڻا. ڏينهن اکڙيون، گورو مڌهن، نڪ ۾ اولر ۽

اوڙهن وڇين جي ڪڇن ڪايا. چپ سندس اهڙي
اَدا ۽ ٻينڊ آهن جڳ سالن پٺي هڪ اکر ۾س ڳالهائيندي
هوندي.

"هن موڪلي سان گورکي جو وڃاڻ
گورکي واماڻ پڙهڻ ڇڏي ڏنو آهي، پر مڇهڙ
جي وقت جڏهن اکيلائي، پڇهجي وڏي ڇڻي اندر
سڄي جڳهه کي سميٽي رکيو آهي تڏهن گورکو پڇهجي
ٻولي ۽ گورکي کي ڪجهه چوي ٿو. ڪجهه
سمجهه ۾ نٿو اچي، ٻوڌ ۽ ڳاڙ پڌرا ٿيو هوون. ائين
لڳي ٿو، هي ڳاڙ هرڪنهن ٻولي ۽ ٻولها آهن - چولدا
آهن، "توکي هٿي مزو نٿو اچي، ٿون اباڻڪي ٿي
ٿين؟ ٿوري هندي ڳالهائڻ سکي وڃ. فڪر نه ڪر،
اڙي مان وينو آهيان نه وڃ. چئه ڪنهن شيء ٿي دل
انيٽي؟ اڄ ڪيڏو ٿي هلندين؟ ڏس ناڻي ٿورو وقت
اباڻڪي رهندين، ڪ ٿي ڪ اسانجي گود ۾ ٻار ٿي.
پنهنجان ميدان ۾ هڪڙي جهوڙي اڏڻ جو نه سياڻي ٿي
وچار آهي. ڪجهه پڪسا هٿ اچي وڃن نه توکي ٿڌين
ساڙهي ۽ ونڻي ڏيندس. هاڻ مان ڏسان وينو، توکي
هڪ ٿي ساڙهي آهي. هٿي هي چوڏاري جيڪي گهر
آهن، ٿن ۾ هر هڪ عورت پڇهجي ڪپڙ ۾ پنجاهه
پنجاهه ساڙهيون وکندي آهي ... مان هاڻي وڏيڪ
ڪمائڻ جي ڪوشش ڪندس."

گورکو پڇهجي ٻولي ۾ ڪجهه چوي ٿي - شايد

جوي ٿـي، "پنجاهه ساڻهيون ۽ اڃاوڻ آهن، ۽ هجن، هس. هڪ ڏوڻي هڪ ٻاڻي سگهجي."

۽ شام جي انڌاري کان اڳ، وري جڏهن هوءَ انهيءَ ٻنبوءَ جي کٽ ڏي نظر اڇي ٿي، تڏهن سندس ٻانهن ۽ ڳاڙهيون ڪنگڻيون پيڙون چمڪن. اڇين ناڙين ٿوانين ٻانهن ۾ هي ڳاڙهيون ڪنگڻيون. معصوم مڪ ڏي لڄ ۽ ٿرڪ جـي أس چانوَ... نئين ڪنوار - پر گهر ڪٿي؟

ميدان!

ها هي ساڄيو ميدان.

جهوڙي ٻڌجي ويئي. ٻنڊ فوٽ اوچي، سٺ فوٽ ڳهي ۽ ٦ فوٽ ويڪري. اندر وڏڙو ٻ آهي- ايڏو وڏو آهي. چار چار مهمان اچـي ڪاڻين تہ انهن لاءِ مهمانسراءِ ٻـ آهي. هـا، جيءَ ۾ سوڙهه ناهي، ٽـ جاءِ ۾ سوڙهه چـاجي؟ ڪٽلين جي ٻـون ۾ ڪوٽـ سڀ سهوليتون هوندیون آهن.

انون مهڙ، گورکٹ اندر جهوڙـيءَ ۾ ويهي اڳي سگهي، باهر ٻ لڪ ٿي لڳي. پريشان ڳوماڻا ڪڍهن ڪنهن جي در وٽ ڪڍهن ڪنهن ٽلهي ٽـي. ڪوئي آواز اڇي ٻڌي رهي ٽـ. منهن ورائي هلي اچي ٿي، هيءَ سيتا جي سيتا جي وارث.

گورکـي راٽ ڏينهن هڪ ڪري ڳڻڻا ڪيا. پنڊي کي اسپتال ۾ رکڻ جو بندوبست ٻ ڪري آيو.

مگر هي ڇا؟ جڏهن اسپتال مـان پنڙو کڻي گورکٹ

گهر آئي، ٽڏهن چولو ۽ ٽ هو بالڪ لاءِ. ڪجهه ڏينهن گذجي ۽ ئي گذريا. واڌا جي نظر پڳجي ويئي. سينڊي کي اپائي ڪيائين. آهي کو شرم؟ هڪ هڪ چولو ڏيوس ٽ ۽ انيڪاليهه چولا ئي ٻون ويچاري ۽ گورکٽ وٽ!

سڳو سورٽ جي دير هئي. پراڻن ٽون چولن جو ڍير لڳي ويو گورکٽ جي گهر. گورکو اڃا ۽ واٽ ڏيهن ئي ڏٺيو.

هاڻي گورکٽ ۽ ڳالهائڻ لڳي آهي

ڪنهن وڏي ۽ چپ ئي ويئي، شام جي ٽڏڙي ۽ هوا ۽ ٻار کي چڪر ۽ ڏيندي ٽ ڳالهيون ۽ ڪندپس. ٻار رکي رکي ٻڌهجي پي ۽ جهڙيون سمجهدار اکيون کولي گورکٽ جون ڳالهيون بڌڻ لڳندو آهي.

منهن ٽي لڄ، ڏاڍو آواز - شايد چوندي آهي ۽ "نانيءَ کي تو ياد ڪرين؟ ... ٽون ڏاڏي جهڙو آهين. ها، ڏاڏيءَ کي تو ياد ڪرين. مان ٽوکي ڳوٺ وڃي هلندپس. ٻهاڙن جي گود ۽ آهي، اسانجو ڳوٺ. اتي اسانجو جهونو گهر آهي. جڏهن ٽڏ سهڻ کان ٻاهر هوندي آهي ٽڏهن سڀ ست مائٽ ڪاٽين جي ٻاهه ٻاري، چوڌاري ويهي ڳالهيون ڪندا آهن. ڪڏهن موج ۽ پالا ڪٽي ٻاهه جي چوڌاري ناچ ۽ ڪندا آهن. ٽنهنجو دادا ۽ ناچ ڪندو آهي. مان ۽ مٽي ۽ ڪپ ٻڌي، ٽاڙي هڻي، ڪڏهن ڏاڙو هٿ ۽ جهلي، ساهيڙين سان گڏ اهو ناچ ڪندي آهيان، جو ڇا چڄي! هتي ٽ، بس سڄ

آهي. هيترن ماڻهن وڃڻ ۾ جڳهه نه ٻيا آهيون. ٽهڪ دادا ٻوڙا ٻڌا ڪري وڃي نه موڪي ڪوٽ هلندا سين. ٻڌا نه ٽهڪ دادا فوج ۾ ڀرتي ٿيڻ سان ئي خوب ڪمائي سگهي ها پر فوج وارا اڪثر موڪي ڪونه اڇن. اسين نه ضرور ڪوٽ موڪي هلنداسين - ٽوڪي تمام سٺو ٿيڻ سيکاريندا سين. اڙي اڙي، ٽون نه هيڏو ڏي ٽو ٽپ ڏيڻ. ٽهڪ سڀ ارڪان ٻيءَ جهڙا آهن....."

اڄ ٻ ساڳيءَ طرح ٻڌو جي ڇپ ٿي وئي پٽ کي چڱو ڏئي. ٻ گورکياٽيون سندس ٻڌ ۾ وئيون آهن. مٿي ڪانون الاجي ڇا ٿي ايڏو ٽڏ ڪيو آهي؟

چار گورکا آيا آهن. ڇون نا گورکي جو لاش اڇا هيڏو ملندو.....

ڪيترائون ڀالون فلٽڻ مان هيٺ لهي آيون آهن. گورکي جا گٺ پيا سڀني کي ياد اڇن. ٻڌو سڀني جي واءُ اهائي آهي نه هيڏو سمجهو، هيڏو ويڳٽ گورکو هن نوڪريءَ جي لائق ڪين هو. ڪيترو اشراف لڳندو هو. ٻس دوستن سندس اشرافٽ جو فائدو ورتو جو شراب پياريا ٿونس. راڏا ڳوڙها اڳهي ڇڏ، "سندس اشرافٽ جو فائدو ٻلا ڪوڙي گهر نه ورتو؟ هوڪو ڪم ڪيائيندو هوس، ٻر ڪڏهن آهن نه چار اٽ آڻا ڏيندا هٽس نه نه وهاروگهرندو نه موڪين هو."

گورکٺ ٻهڪي ذاٽ ٻاڻن سان وڃي رهي آهي. ڪوئي دانهن ڪونه ٽوڙي، ڪوئي ڪوڪي نه

ڏکار .... آڏکار

ڪورٽ.

اندر هال ۾ ٻيڙهه باهر ورانڊو ۽ سٽيل.

"دروپدي گرمکداس" لالو ڪاريو ويو.

چڪني جي اڇي ساڙهي ۾ ويڙهيل دروپدي چرڪ پر ٻو. ڪن لاءِ فقط ڪن لاءِ ڪورٽ چپ ٿـــي وئي. سيپٽي اکيون فقط اهوئي ڏسي رهيون هيون ته هڪ راجڪمارين کان سندر استري هڪ ڪرڙيل شخص جي بانهن جو سهارو ونيو ڪورٽ جي ٻئي طـــرف وڏي وهي هئي.

دروپدي ڪان گيتا ڪٽائي ويئي ته چيائين، "مان نه هون ۽ نه ڪڏهن ڪوڙ نه ڳالهائيندي آهيان." ڪورٽ ۾ ٻيٽن جا متا هڪٻئي کان مٿي ٽيڙ لاءِ جـوڙ ٻجاڙ ڪيا. بيان شروع ٿيو. سيپي جـــون اکيون دروپدي ۾ اٽڪيل. ڇڇڪيل. ڪڏهن کو ٿڏو شوڪارو، ڪڏهن وري در کان باهر ٻيٽل انبوهه اندر ڏوکو لاءِ آئـــو. وري ۽ مـــاڻ دروپدي جو مٿو جهيڙو آواز ٿڌين ٿهرن جيان ٻڪڙاو ئي رهيو. نستائي ۽ ڪمزوري ڪجهه اکين مان ڪجهه آواز مان عيان هئي.

"بيا پاڻ پيدر ڪونهن ، اڳي ٻوءَ دادا جي ملڪيت جي وارث آهيان ، انڪري پورا ٽيهه هزار روڪڙ ۽ مٽين جي روپ ۾ ، ڏاج ملندو. روڪڙ لاءِ پڪدم انهن ماڻهن کي پهچائي ويئي ، جن کان قرض ونڊي مڙهيجي پتار کي ڇڏايو ويو هو. اوچيون ساڙهيون سٽ مڙهيجن ۽ زيورن جي ڏاج لاءِ رکيا ويا. سماج مڙهيجي سس کي لڳ ڪندي وهي ٽي. هيڏو ڏاڍ ملڻ ، پر ڏهن کي پايو لاهيو چا ٿا؟ مڙهيجو ڪڙهيجي ۽ گهر ۾ اچڻ وڃڻ بند ڪيو ويو. ڪجهه مٽيا وڪٽي پاڻ هڪ دڪان کوليائون. گهر ۾ پئسا اچڻ لڳا. ماڻهن مونکي 'لڪشمي' سڏيو. سس مڙهيجي غصي ٿي ويئي ، 'هون ۽ چا اسين ايڪاري هٽاسين؟' ٻئي ۽ رڙ ڪئي ، 'ماڻهن کي مون جهڙو ڇوڪرو خريد ڪرڻ لاءِ لاڄي ۽ چا خرچ ڪرڻو پوندو آهي..."

"شڪرانا مونکي گهرائي ڪين هٽا. تمام گهڻو ڏاڍ ڪري ٻيءَ جي هوندڙ جا واهر واڌ. پيئي هٽي ، اهائي ڪافي هٽي. مگر سس ۽ ٻئي ۽ جي غرور کي جا ٺيس لڳي هٽي ، سا ايشڪريءَ ۾ غصي جو روپ ونڻي مڙهيجي ٿي مٿان ڦرندي رهي ، اهو ڪٿي جو انصاف آهي؟ سس کي ڪ مان معاف ڪري پٽي سگهيس ، ڇو ٽ هي سسون خاص ڪري وڏن آڻهين جي خدائي ٿيي ليڪل سسون ، سيٽن کان گهڻ قرط ، کسط ۽ ڇڏائط ۾ هڪ جانوري انوني جي خوشي مڪسوس ڪندون آهن. ليڪن پڙهيل ڳڙهيل پٽي! هڪي من معاف ٿي

ٿو ڪري سگهي. شايد سڪولي ڪتابن کانسواءِ ڪوئي سماجڪ ساهت سنڌس هوندي ۽ نہ ٻڌو هوءِ! مون نہ جاڻي واڻي هر ڪنهن چالاڪيءَ ۽ ڏاڍي ڏانهي ڪان ٻاسو ئي ڪيو. ليڪن هن صاحب وڏڙان لقب ملیو، "وسلت." شايد مان وسلت آهيان ۽. اڄي نہ ڪاڏ هڪس ۽ ٻڌ شاديءَ ڪان ٻوءِ وڃڻون ٿيون، هر ڳالهہ تي ٿي عڙئي، والين جي وٺ موڪي وسلت ڪري ٿي وڏو آهي. ڪا شيءِ ڪٽي وڪان ٻاد ٿي ڪاڏ ٻوي....." ڪيڏن مڪ ڪان ٻوڙهن واهہ ڏاهي ۽ انبوهہ ڏڏو شوڪارو ٻڌڻ ٻو.

سڏڪو ٻي، دروپديءَ وري شروع ڪيو، "ٻڌيا ڪهڙا ماڻڻ ڏڻا هڏا، پر ٻڌو....." هاڻي دروپدي ٻاڪ روڪي نہ سگهي. رودن ڇاڻيءَ مان ڦٽڪي چون ٿي ٽڦڻ لڳو. اکين باهر ٿي نڪ، شايد ڏڙيءَ ۾ ساڻ ڪي سيلاب موڪليا هڏا، جو ڏڏو منو آواز گهگهو ٿي ٻند ٿي وڃ.

"وڏيڪ بيان ٻڌي ٻيري ٻڏو وڃو." ڪورنہ برخواست ٿي.

دروپديءَ کي ٻيءَ سهارو ڏيڻي ڪرسيءَ ٿي اڇي وهاريو. رودن- اوچڳار.

ڏرو ٻرلي سس ڏران ۽ ٻڌي ڏيو غصي کان ٻرڪي ڪي جوڪي ڪي رهيا هڏا. گرمڪداس ڏاڍي

هلڪڙائي، سان چئي رهيو هو، "اسانجي ذاڪ ۾ مون جهڙو پڙهيل ۽ خاندائي چوڪرو لڪ رپين کان سواه نه ملي سگهندو..."

دوپدي، جو پي، جهت پت ۾ ڏي، کي هيٺ وٺي آيو ۽ ٽڪسي ڪري ڏهر ڀڄي وياء. گهر ڀڄي نه دوپدي ڪورٽ کي پڇيجي ڏهن مان ڪڍي نه سگهي. "ٻيلو..." ٻيلو اڃا ٻه سڌس اکين ۾ ٻڌي ڏرهو، ۽ ڙي آئي ساهري گهر جي هڪ شام.....

"دنو ٽالهي واپس ڪٽي وڃ." دوپدي نوڪر جي ويندڙ قدمن جي آهٽ ٻاڏڪاڻوه ٿي دري، کان هٽي واپس ڪمري ۾ آئي. مگر ڪمري ۾ اهڙو ڪجهه گرڻ لاء نه هوئي ڪوڻ، جڏهن مڻ لڳي سگهي. ۽ ڏڏڙي، ڪرڪي، وڃ نه آخر ڪوئي ڪيستائين ٻيٺو رهي؟ هوء پريشاني، ۾ اڃ وڃ گرڻ لڳي. ڏهه ڏوڻ چورس ڪوئي، ۾ اڃ وڃ نه ڪوئي ڪيترو ڪري سگهي؟ ۽ سس جي وِاڻان ٻڌ ٻاڻ ڪجهه ٻڌندي دوپدي، جو ساهه قبض ٿي ويو. ڪمري جي در وٽ اچي دم روڪي ٻيٺي. ۽ واري هال ۾ سس چئي رهي هئي، "پچيس، ڪاڏو نه ڇڏيندين نه ملڪ ۾ هاء ڪجي ويندي چا؟"

بي ڪا عورت چئي رهي هئي، "اهڙو ڪاب وڃي مائڻن کي وڃي. مائي، هي نه ڪي لڏهن جا افعال

گيندا آهن. اسانکي نہ گاريون گند ڏيڻي وري ها، ڪٽي ڏکر ڏيندا هيا نہ. مني ٻہ مانڌ ڪري ڪٽي ٻيٺ ۾ هٽندا هياسين."

اوچتو "ٻما ڪيدل هٽ." ڪيد. ڪوڙيءَ ۾ هڪ ڀرشتي جي صدا بلند ٿي، ۽ ڏاڏيءَ ان ٻالڪ کي گود ۾ ڪٽي ورتو. "ٻٽ ان چريءَ جو نالو ٿي نہ ڳهي. مان ٻما ڪانہ آهيان؟ آءُ نہ سکيٽن جو پٽرو ڪولي ڏيانءِ."

"ملائي والا ديندگي؟"

ان مهل دروپديءَ جي مٿن اڇل ڏني هٽي نہ چانڊ جي هن ٻار ڏيڏيءَ جا ٻ چار قدم هلي وڃي، ان ٻالڪ کي گلي لائي. سندس نندڙين ڪومل ٻانهون گلي ۾ وڃهي، ڳلڪڙو ڳل چمي چوي، "هتي آهي ننڍڙي ٻما، هتي آهي..." مٿن جي ٻاو بدلجندي ويرم ٿي نہ لڳي، "ٻما ناهي هتي. جڏهن صحيح معني ۾ ٻتنيءَ جو درجو ٿي نہ ملي آهي، تہ ڪو ٿي ماءُ ڇو ٿو سڏي مونکي!"

"ليڪن ميري ها نہ ان ٻتيءَ مانا هٽي."

"ها ها، منهنجي گلاب ڪان مادري بولي ٻلاڻي چڏي ائن، ٻو مان ماءُ ضرور ٻاد ڏياريندسانس." ان ٻاونا جي زور سبب جڳ ڪنهن ڏوريءَ جي هڪ

سان چڪجي ، اني ڪـڙي لي. مگر دروازي تائين اڇا سان ٻڌائين ، "ما ڇي هڻ ، ما ڇي هڻ . ڏسـ ڀهـ آڇي هڻ ."

دروپدي" جو ماڻري هردو ڇيڪي اليو. هوءَ ٻوڙ ٻاڻي ٻاهر آئي ۽ گلاب جي ڏمڻي ڳل لي ڇڏي وڃاڻي رڙي چيائين، "هان! مان ڇي آهيان... مان ڇي آهيان؟"

"ڪر ڏانڀ، منهنجي گل کي..." سس دروپدي" کي ڏڪر ڏيئي گـلاب کي ٻئي پاسـي ڪري هلي وئي. گرمکداس ٻيار ئي ٻاهر ٻئي نڪتو. زال کـي پٺ مان اُلندو ڏٺائين ٿ پڇيائين ، "ڇاهي؟"

دروپدي اڇا ٻاڻ سنڀالي ئي سنڀالي، لنهڪان اڳ سس اڇي چيو ، "ڪيئن ٿو چوڪرو ڏجهي . ڳـل ٿـ ڏسيس، چوري" پنج ئي آڱريون جمائي چڏيون الس."

گرمکداس ڏيڀي" ۽ زال اڳيان وڏي آهـو. سندس ڳڙون قدمن هيٺان ڏجي ، ڏرلي هيسجي وئي .

"ڇا ئي مڙ قريو آهي ڏي لنهڪو؟"

"مونکي گلاب کپي."

"کپيس گلاب . ڇا پيڪي گهران کڻي آئي هڻي ؟ اول مڙس کپيئي؟ جو انجو ٻار ئي طلبين؟" ٻاهـ لي کيهـ چرڪائيندي سس جواب ڏنو .

دروپدي" کي محسوس ٿيو ان ڏينهن واڪر اڄ ۽ سندس سر ۾ مان ڏکڻي" جي هڪ ڏار لنگهي وئي. هڪدم کي هنڌ ڏيئي ان مهل چيو هٿائين، "ڪيترو ڪندو

آهي توهانجو گالهائڙ!"

"اڙي تو پاڻڪي سمجهو ڇاهي...؟"

دروپدي، جو هٿ هيڏر ۾ گهل ڏي وڃي ٻيو جنهن ڏي چمايت هٽي، ان مهل گرمکداس رڳو جو وهڪرو ڏي ڪجهه وقت لاءِ سهمائي ڇڏيو هو، ۽ مٿان چيو هٿائين، "خبردار جي منهنجي ماءُ کي هٿڪانهوءِ ڪجهه چيو اٿئي؟" ان مهل دروپدي، جي ٽنگن ۾ ڪمان ٽاري واري ڇڏي، اکين ۾ جوش وڃائي ڇڏي. دو جي ٻين کي جهلي هوءِ ويهي رهي. سندس اکين جا چور خود بخود بند ٿي ويا.

"اهي ٽال ماءُ کي..."

"ٽال!" دروپدي، ڪنن کي هٿ ڏيئي ڇڏيا.

"چيومانس ڇا جو منهن ڪٽي ٻيلو ٻانگ ڪيو اٿس..."

"نه، تو ته ڪجهه ڪوڙ چيس. مون بڏو ڪوڙ ڇا؟" چوندو سينٽ جي سڳنڌ کي پنيان ڇڏي گرمکداس باهر هليو ويو.

"هن، وهاري کي چري وسلهه اڇي پياري پيئي. اڙي دئو، پاڻي گلاس ۾ ڪٽي اڇ." دروپدي پنهنجي منهن ڏي چنڊا محسوس ڪيا ۽ اکيون کولي، ٽپلتا سان هٿ هلائي پاڻي هٽائي ڪان مدع ڪيائين. سس جوش مان پاڻي، وارو گلاس هٿ ڏي ڦڙو ڪري، ٻري چيو، "وڃي بڏي مر ڏڌهن. ٽوڪناڻ!" ۽ اس سٽ پٽ ڪندي گلاب کي ڪٽي اندر هلي ويئي.

دروپدي الي ٿوندي ٿابرندي پهنجي ڪمري ۾ وڃي پهتي - سنسان ڪمري ۾. اڪيلائيءَ جو اهو ئي زهريلو نانگ دروپديءَ کي اڄ نه پهنجي چانيءَ اندر ڦڙ ڪڍي وينل نظر آيو ؛ اُنجي ساهي ۾ هلي هئي، ٻي هڪ رات!

ساڳيو اڪيلو ڪمرو. دروپدي پلنگ تي ڪروندڙي ٿيل.

ٻاري وڏي ڪمري مان شراب جي گلاسن ٽڪرائڻ جو آواز آيو. گرمڪداس کلي رهيو هو، ماڻ کلي رهي هئي، پيءُ کلي رهيون هيون ؛ هڪ ٻيو نه. اُنهيو آواز هو- زنانيِ ٿهڪ جو آواز. "ايلي ايلي" نالي سان جنهنکي هر گهڙي پڪاريو ٿي ويو، شايد اهائي کلي رهي هئي. دروپديءَ هن نئين صورتحال کي ڏسڻ ٿي چاهيو. آهستي آهستي پين لي هلي پنهنجي ڪوٺيءَ کان ٻاهر آئي. ورانڊي ۾ ڏاڍو گهر سمهيل هو. دروپدي وڏي ڪمري طرف وڃي رهي هئي، جو پنيان "شي شي" جو آواز ٻڌائين. چرڪي پنيان نهاري نه ڏسي ڏاڍو الي ٻيو آهي ؛ سندس اکيان اڃي هڪ جوڙي ٻاڪل آهستي چوڻ لڳو، "مان جي اندر هت جائيندي."

دروپدي ڏڪو ساهه ڪٽي پنهنجي ڪمري ڏانهن موڙي آئي. ڏاڍ کي ڪوئي ٻڌائين، "ڪمر ڪتي رشوت ملي هئي؟ مڙن اس سي ٻي زياده ڏيڻي ڪي ليئي تيار هون."

"رشوت ڏ ڪوئي نهين ٻهراڻي! اب اس اوڙهي

سي آپ کا دکہ ديکا نهين جالا." دلو سچ ٻڌي روئي رهيو هو.

دروپدي ٽڏو ساهہ ڀريو. "ڀي 'ايلي' کون هئہ؟"

"ايلي ڪرستان چوڪري هئہ. ٻاهو جي کي ساٿ ۽ ڪام ڪرڻي هئہ. اب..."

"اب ڪيا؟" دروپدي جو سڄو بدن ڏکي ويو.

"اب واٽ ڪو ٻاهو جي کي ڪري ۽....."

"ٻاهو جي کي ڪري ۽!" چوندي دروپدي چٽ وٽ ڏي ويهي ويئي. ڪيتري وقت ڪانپوه جڏهن سندس ٽنگون کيس سنڀالي سگهيون، تڏهن الي اچي ٻڌهي استري ڏي ٻيٺي. ڪجهہ وقت روئڻ کانپوه سندس من هڪ فيصلو ڪري ورتو. هوءَ پختن قدمن سان اندر هال ۾ ويئي. چيائين، "هيءَ ايلي ڪير آهي، جو آئي آهي هتي؟"

ڪرمڪداس هٿ وارو گلاس خالي ڪري چيو، "ٻڌهڻي پهاڻ آهي. ڇو، هاڻي چائي چوڻ؟"

"توکي ڏڪر وڃائڻ لي مرضي ائٽ."

"چا ٻلي چا جلاب" ۽ وٺندي ٻڌي جو ڪرمڪداس دروپدي جي ٻانهن کي موڙو ڏنو. دروپدي ڪيڪراٽي اٽي، "توکي وٺيا سان شادي ڪرڻ ڪهڙي هئي."

"هيڏي اروڪشي مرد ماڻهوءَ سان؟" سس دانهن ڪئي:

"ٻڌهڻون ڏيئر شادي ڪن ۽ سڌن مڙس کين

چڏي ٻين چوڪرين سان عيش ڪن، لڏهن ڇڏج ..."
رڳ چندي ... رڳ چندي هڪ طرف ... ۽ سارو لشڪر هو ٻئي طرف ... ڏڪ ٻڌا ۽ لٽون ...
دروپدي، جو ڪومل ڏن وڏيڪ سهي نه سگهيو ۽ مردو ئي ٻيو رهيو.
جڏهن وقت ڪيس سڃاڻي ٿي، تڏهن وقت ڏاڪڙ ٻار ٻر هو. سس ڇڻي رهي هئي، "ٻڌهي ڪي ماڻهو موڪليو انڪون."
پي۽ آهر ته دروپدي۽ چيو، "دادا! مون شادي۽ ڏينهن چيو هو، منهنجي ڪائي هن گهر مان نڪرندي، ٽوهين ئي فڪر رهو، ٻر اڄ لڄي آهيان. الجام نٿي ڀاڙي سگهان. ٽوهانکي ٻيري۽ ٻر ڏڪ ڏيڻ منهنجي نصيب ٻر هو."
پي۽ هٿ ڪٽي ڏي۽ جي ٻيلن چين ملهان رکيو. "نه ڇڏ ڪجهه ٻه. بس ٽون هلڻ جي هٿ ڏاو ٻه گهر هلون."
"ها گهر هلڊيس." دروپدي۽ ڏگهو ساهه ڪڍيو. هيڏر ٻه ڏگهو ساهه ڪڍي دروپدي اڳي ڪڙي ٿي .....
ڪواري هوندي جيڪي گلدستا، انعامي پيالا، هٿ جون ناهيل ٻوريون، چوڙن جا باڪس، الاهي ڇيڙون ڪٻٽ ٻر ڪنيون ڪيون هٽائين، انهن کي ڪڍي ڏسڻ لڳي. من کي سمجهايائين، "هي ڏي ته منهنجو گهر آهي هاڻي."

"ليڪن ٻلو؟" ڊروٻدي جي ليکو هر چيز منجهان
ڪجهه ڪجهه ڪٽي ٻيو آهي.

... ...

بي شدائي هڪ ٻڌ ڪمري ۾ رکي وئي. ڊروٻدي
من کي پختو ڪري چيو، "پيءُ وٽان هيترو ڏاڇ ڏيڻ
واري اڇي ڪانوءَ ۽ روز وڏيڪ ۽ وڏيڪ آٽو لاه لسبيه
ڏيندي هئي. ليڪن عورت کي ا- ا- ڪوئي سومان
آهي. چا ور ور ڳري ڪوئي ٻيءُ کان ٻڌا گهري
سگهي ٿو؟ عجيب ڳالهه ٿ اها هئي، جو دڪان جيڪو
ڪوليو وڃو هو اُنهان ا- ڪافي ڪمائي ٻڌي آئي. روز
منهنجي سس جي ٿريءَ لي ويٽن جو ڏير ٻڌندو هو.
ٻوءَ ۽ هيڏي چڪ! مان هن ڪٽب جي لالچ جو ٿاهه
نه پائي سگهيس. سڏن مرضيون پورهون نه ڪرڻ سبب سڀا
ا- ڏڪار جا ٿير - ٿير جن منهنجو اندر ٻاهر ڦٽي
وڏو. ۽ ٻوه ... مونکي چري سمجهي هڪ ڪوئي ۽
ڦٽو ڪيو وڃو. منهنجي جاه لي 'ايلي' (ايلزبيٿ) هڪ
ڪرستان ڇوڪري ۽ آندي وئي ... ٻڌي پراڻو ئي وڃو..."
ڊروٻدي جي ڪاڏي ۽ رو وڪڙ ٻيا. هوءَ ڪن ا-سي
جذبات کي دٻائڻ لاءِ چپ کي چڪ ڀائيندي. ڪجهن
هڪ سڏن اڳيان پاڻيءَ جو گلاس وڌايو. ڏڪ ٻري
هوءَ ٻوڙ لڳي - "مٽيا ڪپڙا، ٻيا ٻڌا وڃندي ٻڌي
۽ پراڻو ئي سگهي ٿو، ليڪن ٻلو؟... هو ا- منهنجو
ئي آهي. هڪي سيڪارڻ لڳا، 'ممي خراب آهي...

ممي چري آهي' بس انين ڏي منهنجي رڳ ماس جي نهيل ابلوءَ کي ۽ کسي وڃا. الاجي جو هنجي سڄي گهر کي بين جو سڀ ڪجهه کسي وڃڻ جي عادت آهي ..."

چوڪرا، ڪورٽ جي هن ٻڌ ڪري ۽ هاڻي کوڻي ٻاهرين آواز ٻڌڻ نٿي ٻهتو. ڏڏيءَ جي زنجير جيان وري جهڪار ڪري آئيو دروڀديءَ جو آواز ، "مان انهيءَ نڙ جي نرگ ۽ واپس موڙڻ نٿي چاهيان، هڪڙي ابلوءَ تي ڏي منهنجو باقي اڌڪار آهي، هو منهنجو آهي، مولکي ڏي ڏيار ٻو وڃي..."

دروڀديءَ جي بيان کانپوءِ ٻ شڌوايون رکيون ويڳون. کوڙا سچا شاهد کنا ويا. ڪورٽ دروڀديءَ جو طلاقنامو منظور ڪيو ۽ کيس گرامداس وڏن ابلوءَ ٻ سؤ روپيا در مهي ڏياريا.

فتوي ٻڌي گرمکداس جو سڄو ڪٽنب وسامي ويو. کين لڳو اچانڪ ڏي سمدن ڏکار جي قلعي مٿان کنهنجي اڌکار جي لشکر سوڀ پاڻي وڃي هڻي.

ڏوريون پيار

"ڪيترن ڏينهن کان توکي اڳي وانگر جلدي ننڊ نٿي اچي."

"هائو."

"سبب."

"هر ڳالهه کي سبب لوروئي هوندو آهي؟"

"هوندو آهي."

"بس اٿي نه اسانجو ۽ توهانجو ۾ تفاوت آهي، تون هر ڳالهه کي گل جو واندڪو سمجهي پوڙو پوڙو الڳ ڪري ڏسندو آهين؛ مان گل جي واندڪي ۾ سينا هوندي، ڪنڊ هوندو، ۽ هوندو نه نمسڪار ڪري ڇڏيندي آهيان."

"انڪري ئي نه تون مونجي اڌري پيار جي لائق ٿيڻ سگهي آهين." شيرڪ پٽيءَ جو هٿ ڪٽي پنهنجي ٻنهي هٿن ۾ دٻائي رکيو. "ڏر ڪجهه مڙيئي آهي جو ٿنهنجي من کي ستائي رهيو آهي."

لاجونتيءَ اونهو ساهه ڪيو. پوءِ آهستي چيائين، "هڪ سوال پيو مونجهائي."

"ڪهڙو؟"

"سوچيان پيئي، ڇا ڀورين ٻيار ٿي سگهي ٿو آهي يا اهو به ستي لڳڻ واڱر هڪ وياهتي خيال آهي."

"ڏاڍو وڏو سوچ لڳي آهي صدڀي انگوري." شيوڪ ڪلي ڏاڙو.

"نه ڇڪي جي ڪالهه ناهي."

"لوڪي پڌڪو ڀورين ٻيار ياد اڇي ويو آهي ڇا؟" لاجونتيءَ جي سر ۾ مان ڏپ جي ڏاڙ لڳهي ويئي. پوءِ نه ڇيائين، "هت!"

شيوڪ مڇلجي چيو، "ڏس انگوري، مون کي ڀورين ڀورين لوڪي ٿي ٻيار ڪيو هو، لون ٻلي هاٿي ڇڪ ڪٽي کي سمڪداس کي لون مونکان وڌيڪ ٿي ڀائين، ڇو نه هو مونکان اڳ لڌهڪي جيون ۾ آهو هو..."

لاجونتيءَ هٿ ڪٽي پٽيءَ جي واٽ لي رکيو ۽ سندس ڇاتيءَ ۾ مٺو هٿي ڇپ ڇاپ سمهي وهي. مگر اڌ راٽ ڪائين ٻڌي هڪٻئي کي جواب نه ڏيڻي لڳ جو ٻهانو ڪري رهيا هئا اها ڪالهه سندن اندر واري جاڻي نه نڪي جاڻڻ چاهي.

شيوڪ اکيون مهٽي چيو، "اڙي نون اڇا پيئي جاڳين؟"

"نه هاٿي ٿي اکين ڪلي آهي،" چوندي لاجونتي ٻاڻ تان عجب کائڻ لڳي. الاجي ڪيئن ڪيس هيءَ ڪالهه ٻلڪل نڪين لڳي. پٽيءَ جي پير ۾ پلنگ ٿي

وهندي چيائين ، "طوفان ۾ ڪهڙو ٻيو لڳي ڇا اڄ ئي جلمئي ڪرڻي آهي ."

"جلمئي انين ڪاڻ ٿيندي . سمهي پئو ."

"ڪو هوائي جهاز رستي ۾ هجي ۽ هڏي طوفان ۾ ڦاسي ..."

"هاڻي سمهي نه پئو ، دنيا ۾ جي هوائـــي جهاز جي لاءِ روڪي ٿي چڏنا لڳي آهي !"

لاجونتي چوڻ چاهيو "؛ آءٌ ڪوٽي وڃهو عـزيـز هجي ؛ اهـو هجي جنهنکي مـــون ٻوڙن ٻوڙڻ چاهيو هو نه ؟"

مگر لاجونتيءَ چيو ڪي نه ڪين. خيالي ۾ ٻوڙڻ ٿي ٻيرو ڪيئن احساس ٿيو ته ڪوٽي واڙ لڪاڻ سـان من ڪيئن گهرو ٿي پوندو آهي. هاڻي هارش ذاڍي زور زور سان وسڻ شروع ٿي ويئي هئي . لاجونتي پنهنجي مڌان ڪڙو وڃي ڪوندڙي ٿي وڃي ٻاهر جي هر سمهي سوچڻ لڳي، "هر سال جهاز ڇو ٽـا ڪرن. ڇا ڪن ماڻهن جـي ڪٽي ڪين انهن جهازن ۾ ڪٽي اهندي آهي . لڏهن سنڌڪ جي نه ڪٽي ..."

هاءِ رام! سندس بدن مان وري ٻـ ڏڪڻيءَ جي هڪ ڏار لڳهي ويئي .

من ڦٽڪاريو، "هو لنهجو ڪير لڳي جو اڃايو هن جي مرڻ جيڻ جو وٺي خيال ڪرين؟" پوءِ نه الاجي لاهڙيءَ ڪنڌ ۾ وٺو ڪوٽي سر سان ڳاڻي رهيو هو ،

"ڏني ڏيهن ليام، ڪهڙا چاڻان ڪهڙا ٻوڻ ..."

جهڙو هو واهو مڌبل ڪهوماڻيل ٿهڙو ٿي وڃـو سڌس من. ڪيڏي مهل اهـــا ٻڌ ڪهڙ ڪڏي سڌس اکين متان ڏڏ طـاوي ڏي وڃي، اها خبر ڪيس ٻـــ ڪاڻ. ٻيٺي. صبح جو اڻي جڏهن ڏوڻ جا ٻردا مٽي ڪياڻين، ۽ دروازو سڀي جو سڀو کولي وڏاڻين، ڏڏهن آسمان ٿي نظر پيس. سارو آڪاس صاف ٿي چڪو هو. لاج آهل اخبار ڪٺي. ڪوڻي جهاز ڪين ڪري هو. سڌس من ۾ آڪاس جيان صاف ٿڪجي وڃـو. جلدي اسٽوڻ ٻاري چانهه رکي آڻـي. ڏاڏي لاڏ پيار سان هڪ هڪ ٻـار کي اڻاڙڻ لڳي.

شيوڪ ۽ اڻيو ۽ وهاڻو گـــوڏن ٿي رکـي چياڻين، "چوري، ٻاون کي ٻـــ ڏاڏي لاڏ ڪوڏ سـان ويڻي اڻارين ۽ باقي انهن ٻاون جو خلقيندڙ مان جـــڻ هٿان هٿان آيو آهيان؟"

لاجونتي ٻڌرين ٻـ شڪجي وئي. چياڻين، "مون اڻين ڪٿي چيو؟" اڻيٽي ٻاڻ سنياڻي چياڻين، "اڇا چوري چوري ٻيا ڪري. ٿـــن ٻاون جي مـاڻ کي ٻ ڪڏهن چوري سڏيو آهي؟"

شيوڪ ٻڌهڪو مڌهن مڙندي چيو، "اهي ڏ ٿـــل واون جون چڪون ٻ وڃي آرسيءَ ۾ ڏس، ڪير چوندو ڪنواري چوڪري نٿي لڳين؟"

لاجونتي شرماڻجي وئي. شيوڪ ٿهي سڌري آفيس

روانو ٿي ويو. ٻئي ٻار ۽ سڪول روانا ٿي ويا. لاجونتيءَ ننڍڙي ڪڪي جون ٻانهون ڇڪيءَ ۽ وڇي جو پٽ ٿي ٽنگيل ٿوٿي ٿي نظر وڌي ٿو ڏڪي ويئي. ٿوٿي ۽ ڪ ڇوڪري رات جي انڌيري ۾ ڪاري ٽارن ۾ ٻل لوٿي ٻاڻي ٻڌي رهي هئي. هينان لڪيل هو، "ايسا رکا".

لاجونتيءَ سڄي گهر ۾ نظر ڦيرائي. هر چيز ٻلڪل ٽاهوڪي اموٿي وڪيل هئي. ڪيس ٻاڻ ٽان ڏاڍو عجب لڳو ٿو. هي سڀ ڪم ايترو جلد ڪيئن پورو ٿي ويو هو. من ٻڌيو، "ڪٽي ٿون ٿي ٿو ايسا رکا ناهين؟" لاجونتيءَ زور سان چيو، "چي." ۽ الي مورڪ وراني اٿي ڪري ڇڏيائين. ڪيترو وقت ڪڪي سان واند ڪندي رهي، ۽ ساڻي من ۾ ڪ ٻي ناري هئي جا ڪپڙ اندر ٻيل سيڊي ساڙهين جا رنگ ٻنهجي بدن ۾ مڇ ڪري ڏسندي ٿي ويئي. ڪيس ٿڪي ساڻي رنگ جي وڏن ٻيلن ٻوٿن واري ساڙهي پسند اچي ويئي. "اها ساڙهي پائي جڏهن ٻڌڪ ۽ ٻڌسا رکا ويئي هئس، ٿڏهن ٿئين مڏيجر پاس ڪ ۽ 'شريمتي' ٿڪيل ڏسي مٿي ڪنڊ ڪيو هو؛ سوال ڪيو هيائين، "شريمتي؟"

ٿڏهن ان ساڙهيءَ ۾ مان "ڪماري" ٿڪندي آهيان. هائو. ڪماري لاجو دانسگاٽي؛ ٿڏهن مڏرڪ ۽ ٿو هئس، جو سندڪ ڪومناٽي چوٿي ٻڌي چيو هو، "اي

ڪماري! هاڻي هتي شرمتي ڪرمتاڻي لکي ڇڏ."

"وچ وچ."

"دل سان ئي چوان؟"

"ز دماغ سان ... ٻوکي هڪ ڳالهه ۽ ٻڪڙ آهي."

"جڏهن ڪاليج ۾ امتحان ڏيڻ هلندين، الي سوين ٻيا ڇوڪرا ۽ ڪ ايندا."

"اڇا ڏين. ڪنڌ جي ڳڏي ڪ ناهيان، جڏهڪي جهپ هڻي ڪاڻي وڃندا."

ان هوندي ب، هڪ ڏينهن سمهڪ لکيو هو، "ٻون مڌهجي دوست شيوڪ سان اٿرو وڏي وڃي آهين، جو مونکي ڏپ ٿو لڳي ڪ هو مڌهجي ڪنڌ جي ڳڏي ڪاڻي ڏ وڃي." ۽ ٻوڻ ڏينهن ڪان پوءِ وري هڪ خط لاجونتيءَ جي هٿ ۾ ملیو، جڏهن لکيل هو، "ٻون خود ٿي ڪنڌ جي ڳڏيءَ جي پڇر ڇڏي ڏني ... ايتري مٿي عورت خطري جي گهنڊي ۽ جيان سڪ ڪٽائيندڙ آهي."

انڪان پوءِ لاجونتي ڪاڙيءَ طرح ٻمار ٿي ڪري هڻي ۽ ڪاڙيءَ طرح شيوڪ ساڻس همدردي ڪندي ڪندي ٻلڪل سواسن جي وڃڻ ٻڌي ولي، سا هڪ مختصر ڪاٽي هڻي، جڏهن لاجونتيءَ کي اڄ الاجي ۽ ڪو ۽ مداس نٿي نظر آيو. سڄ جي روشنيءَ ۾ رکيل چيز جيان حال جي عڪسي جيون جو چتر اڃ ٻلڪل ئي ڪروپ هو. ڏنڊ جي ٻردي ۾ ڏيکيل ماضي ڪالهه ڪ چتر جيان ٻلڪل ئي لپائيندڙ هو.

هڪڙو ڏينهن گذري ويو. روڙ لاجو آپسار کا جي ڏوڻي ڪ-ي آڻڻو ڪري چڏيندي هئي ۽ آپا جڏهن گهر جو فرنيچر ۽ مورٽون اگهندي چڏيندي هئي تڏهن وري ان ڏوڻي کي سڏڻو ڪري چڏيندي هئي. ان وچ لاجونتيءَ کي سمڪ بابت گهڻو خبرون پڌجي چڪيون هيون. هو آمريڪا مان موٽڻ سان وڏي ڏاهوڪي، وڏي شاندار ٿي آيو آهي. سندس دروازي تي گاڙهي پڪي وارو نوڪر ڪڙو آهي. ڳالهائڻ ۾ ٽپ ٽپ تي ڪلي ٿو ڏئي ۽ چرچا ٿو ڪري. وڏين سؤٽين سان سالن کانپوءِ گڏيو ٿو پاڪر پائي گڏيو...

رونـــي کائيندي هڪ ڏينهن لاجونتيءَ پٽيءَ کان پڇيو، "پڌڪي دوست وٽ گڏهن ٿا هلو؟"

"سمڪ وٽ نه؟ هلبس گڏهن."

"گڏهن؟"

"هو نوڪي سڪ لڳي آهي چا؟"

"نه نه. چتريءَ ڳالهه ٻي ڪئي، هلڻي ڪن ۽ واپس وڃڻو آهي."

"پاڻ ٿه نه آيو آهي."

لاجونتيءَ ڪيڏو ڪين. ڪئي من جو چور پڪڙ ۾ نه ٿي، انکري ڇڏي رهي. ٻي ڏينهن ٻيا ٻه گذري ويا. سمڪ جو ذڪر ٻي نه ٿيو. ڇوڪر جي ڏينهن شيوڪ ڇيو، "اڄ مڙئي هو ۽ پڪڙ ٻي هلداسين."

"مان نه نه هلندس."

"مون کي آفيس ۾ ڪيترن ڀيڻ چڏيون آهن."

"مان نه هلندس،" لاجونتي جي من ۾ روهه ڪيو - چا سڀڪو ڪيس ياد رکي ٿا؟ رکو آفيس جا دوست ڪي ياد الس!

"نه هل نه نه هل، موڪي نه وڃڻو ڪي پوندو." ۽ ٻيار ڪي وڃڻ ٻاهر ڳال ڪي ڪل ۾ چوڻو پائي چيائين، "وڃين ڪي چمڪندي، چا ڪي ڪٽين؟"

لاجونتي آرسيءَ وٽ اچي منهن ڏنو. ڳل سڄو ڳاڙهو لعل ڪي ويو هو. سمجهائين هاڻي هوءَ سوچي ڪجهه نه ٿي سگهي. ڪل ڪي هلندڙ پتليءَ جيان ڪپت وٽ ٻڌي ويٺي ۽ سائي ٽڪي رنگ جي پيلن ٻوٽن واري ساڙهي سندس بدن کي جڪڙي ويٺي.

آرسيءَ چيو، "ڪير لو چوي، تون ڏن ٻارن جي ماءُ آهين؟"

آيا ٻڌيو، "ڪجي جي ٻاهر نا وڃو؟"

"ها، ۽ مان جيسين نه موٽان ڪيسين گهر چڏي ٻاهر نه وڃج،" لاجونتي جڏهن ميڪ اپ ڪري ورتو، ڏڏهن هوا خود بخود سرڪي ڪيس جڳهه ڏيڻ لڳي، جڻ ڪنهن راڪيءَ اڳيان ڪائنات پاڻ ڪوڻي ڪوڻي اڳتي هٽندي ڪي ويئي. اس ۾ چڙهي نه اس ڳل وستي ڏان اڻين هلندي ڪي ويئي، ڪوبا آسمان ڏاڻين ٻهڪڻو هوس. ليڪن ڪيمس ڪارڻ وٽ اس ٻيئي ڪ لاجونتي جي دل دڪ دڪ ڪرڻ لڳي. هڪ من چيو، "موڻي

هل." مگر قدم چون، "اڳي ڪڏهن ڳالهه ۾ هٽيا آهيون، جو اڄ هٽندا سين." پوءِ ۽ من ۾ ڪاهي الاهي ولوڙا پيدا ٿي ويا. هلڪي هوند شروع هٿي. لاجونتي ساڙهيءَ جو ڦر ڪنڊ ٻانهن ڪٽي متي ٿي ڪيو. جئن برسات ۾ ميڪاپ ڪٽي وڃط جي ڏپ کان ڪڙي ٿڪڙي ٻڌندي سندڪ ولا ڏانهن ٻڌي وئي، ليئن ڪيس اها 'ايساوڪا' واري شڪل ياد اچي وئي. اوچتو لاجونتي ڏٺو هوءَ سندڪ ولا جي "ٻوريدار" جي سامهون ٻيٿي هٿي.

"ڪون مانگتا هيءَ؟"

"سندڪداس." لاجونتيءَ کي پڇڻ جي دل جي ڏڪ ليز ٿيندي محسوس ٿي. دروازي جي گهنٽي وڄائي جئن ٿي اندر گهڙي ٿن ٿي سندس اکيون ڦاٽي وئون. سڄو گهر هلڪل ٿي ٿڻين ڏنگ سان سڄايل هو. ٻٽين ٿي پڪي، جاڙن ۾ ڦرندڙ ٻوريون، هڪ دريءَ مٿان ڪنهن لڳي عورت جي وڏي شاهي مورلي، چمڪندڙ فرنيچر ... لاجونتي اڃا ڏسي ئي رهي هٿي جو وڏي ڏکهي ڪائون ۾ دروازي جي وچ لي ٻيٺو هو سندڪداس.

"هوُ (ڪير) ڪڇو!"

"چو، ڏٺو سچاٽين؟"

"ڪم ڪم السائيد... (اڄ اندر اڄ)"

"او ڏ ٻاٽيهي ياد ۽ ڏ ڪيو. هيتري وقت ۾ آئين

ڪونہ."

"او آءِ آئم ساري، لڇو! (او مونکي ڏکيو آهي، لڇو) فرينڪلي اسپيڪنگ آءِ فرگاٽ (سڀ ڪجهه مونکي وسري وڃي.)

"يو ٿر فرسٽ لو ٿو؟ (پنهنجو پهرين پيار ڪ.)"

"لو؟ (پيار؟)" چوندي سندس هڪ وڏو ٽهڪ ڏنو، "هوُ ڪيئرس فار اِٽ. اِٽ اِز نٿنگ بٽ لسٽ ڊيئر. (ڪنهنکي پرواهه رکي آهي پيار جي. اهو ٻيو ڪي ڪيهي. رڳي ڪام واسنا آهي.) ويل وات ول يو ڊرنڪ وسکي، برانڊي، شيمپئن آر بيئر؟ (چگو ٻڌاءِ ڇا پيئندءِ وسکي، برانڊي، شيمپئن ڪين ٿيو؟) چوندي سندس سڙهي اڇي لاجونتيءَ جي چوڌاري پنهنجي بانهن وڌائي ڇڏي. لاجونتي ڊڄي وئي. ور کائي بانهن مان پاڻ کي آزاد ڪري ڇڏيائين.

"چو سائيڊجن کي پنهنجي پهرئين پيار جي اڄ بانهن ۾ نٿي وٺي؟" سندس اکر اکر لي زور ڏيئي ٿنولي‌ءَ طور سندي‌ءَ ۾ ڳالهايو.

"هي ٿون سندس ٿو ڳالهائين! اڳيئر ته اهڙو ڪونہ هوُندو."

"ها. سندس آف اسٽيٽس اسپيڪنگ لڇو (هاڻو، امريڪا جو سندس ٿو ڳالهائي لڇو) ٿو آر ويري سينٽيمينٽل. گڏ، آءِ ڊڊ نات مري ٿو (ٿون ڏاڍي

جڏهانئي آهين. جگو جو ڪوسان شادي ڪ ڪيم) آه گيت
وڃن گول وهن ايوو آه وانت (مان ڪ جڏهن ڪ چاهيان
لڏهن ڪواري چوڪري ڪ هٿ ڪري سگهانتو)
وڃ ڊالرس آ ڪٽن ٻاه ايوري ڏينڪ، ايون فرسٽ ڪو
(ڊالرن سان مان هر ڪا چيز خريد ڪري سگهانتو،
ٻهرايون ٻيار ا.) چولدي سڏڪ وڏا ٿهڪ ڏيڻ لڳو؛
سڙ سڙ واوا ڪ ٿي نوٽ ڪڍي ڪٽي لاجونتيء جي
اڳيان رکيائين.

لاجونتي ٻاهر ٿي وئي. ڪٽي اهي نوٽ ڳاڙي
ڪري سڏڪ جي منهن ۾ اڇليائين.

سڏڪ اهي ٽڪرا چمڊي وڌ ڪري چيو، "ڪس
مڏهڇا ٻهرايان ٻيار."

لاجونتي پنهيان ڊرواڙو زور سان بند ڪري، باهر
نڪري وئي. روڊ ڪ اچي هڪ ٽڪسيء کي
ٻيهاري چيائين، "ڀاندوا چلو."

آگ

هادل
آڪاس چاڻ لاءِ آيو.
لڏيو ڪاوڙجانو. ڀرش ٿي ليٽيل ڪامگار.
چڪي - ڪن ٻوري ٻڌي آهي ڪن وڌيڪ.
"گلي لڳ جائون ٿو آگ لڳ جائي" جمارون جو آواز
آڪاس!جي حالت کي ٻي خبري ۽ هڻان ڏيڻي ٿو وهي.
ڏڪمر اونڌو سمهيل آهي اکيون ٻوڙ ٻل - ٻلي ۽ واڱڻ
منهن ڪهڪائي چوي ٿو، "اڙي ڪاءُ ٿ ، بند ٿ ڪر. ها
ڪاءُ ، چا ٿ ڪلو اليڪي."
جمارون الي وڃي ڏواڙي وٽ ويٺو آهي، ٻانهون
ڪولڻ جي چوڌاري ويڙهيل ، اکيون ٻوڙ ٻل آڪاس لي.
وڌيڪ سوڙ سان شروع ڪري ٿو :

گلي لڳ جائون ٿـــو آگـــ لڳ جائي
آگ لڳ جائي جـــو ڀجهي نـــ ٻائي.

"واهه واهه" ڪندو چمڙو ٽائي اڇي سندس ٻـو ٻ
وهي ٿو، "ڪون ٻ چا ٿ ايوڪوف آهين. سڪينما وارن
وٽ وڃين ڏڪا ڪائڻ ... هٿي سڄي عمر ..."
ڏڪمر رڙ ڪري ٿو "اڙي وڃ نه روڪيس." ليڪن

ڪنب مان جا ٻوٻن ’ڪون ڪون‘ ٻڌي آئي، سا هاڻي
باقاعدي رڻ ۾ بدلجي وئي آهي.
”لوڪي ڇا ٿيو ڏي - اي راما! ڇا ٿيو ڏي لوڪي؟“
رامون زور زور سان رندڪو ڏي پيو وڃي.
ڏگهر ڪيس ڏونڊاڙي ٻڌي ٿو، ”ڏي اسانجو راڄ
بدلا ڇو ڏاهر ڪري ڇڏيئي؟“
رامو ٿورو ڀاڱي ٿو، سندس اکيون لال آهن. اڇي
ڪاري ڏاڙهي سوڻا سوڻا آهي. هونءَ سندس منهن ڪي
شوخي هوندي آهي. ماڻهو هوندو آهي ڏ اندر جو ڪدبو
لڪندو آهي. پر هن گهڙيءَ اکيون لال هوندي ۽ سندس
شڪل نرمءَ دڪي آهي.
”ڏي ماڻ ڪي ياد اچيئي ڇا؟“
رامو ٿورو مرڪي ٿو. سڀ ڪلن ڌاڻ. چندر، سنهو لوڪر
پوري نشي ۾ آهي. خندڪيءَ سان رامو ڪي ڪتڪتائي
ڪري ٻڌي ٿو، ”هوءَ ڪيئن وڃي ياد اچي وئي آهي
ڏ؟ ڇڏ، منهنجي مڇ جو قسم.“
رامو ڪلي ٿو ۽ گدڙي مٽي ڇڪي، اکيون اڳهي ٿو
وڃي.
ڏگهر دروازي وٽ وينل جداردن وٽ اچي هٿ
جوڙي چوي ٿو، ”ڳاءُ ڏ وري اهائي - ڪلي لڳ جائون...
هو هو هو آڳ لڳ جائي“ ڇو ڇڏي آئين ڏي ٻڌن
۾ ڪم؟ منهنجي سر جو قسم اهو رڦي ڏڦي (محمد رفيع)

سڀني کي پڪڙ ٻوي هڻا ٻڌن مڌهان ! هاڻ ، گلو
ڪو ائيٽي ، جڳ ڪاوڙي ۽ سان اسانجي چاڻي ٿو ڪهن."
جماردن در وقت وڃڻ ، من ئي من ۾ مرڪي رهيو
آهي. هو جاڻي آيو آهي ته پڪڙن ۾ ته زرداڻن جو
راج آهي. غريب جي اڻي ۽ اهائي حالت آهي، جيڪا
هن ڪارخاني ۾ رهندي آهي. ليڪن هي سڀ هڻن
"هڙن" کي پڏائڻ لاءِ هو ليار ناهي. جماردن پاڻڪي
هڙ ئٽو سمجهي. هيءَ هڪڙو خاص اکر آهي جو هو
فقط اڻ پڙهيلن ۽ ميرن ڪڙن وارن لاءِ ڪم آڻيندو
آهي. سڀ ڪامگار جيڪي ساڻس گڏ ڏينهن جو ڪم
ڪندا آهن ، ان سڀني ۾ پاڻ ئي انگريزيءَ جا ڪيترا
درجا پڙهيل آهي ۽ همیشه اڇو اڇرو رهي ٿو. راڻ جو
ساڻس گڏ جيڪي ٻي جڳا ، هن ڪارخاني ۾ ئي سمهي
رهندا آهن ، ان سڀني ۽ جماردن ٻي ڪهڙ ۾ ڪهڙ
شراب پئي ٿو .

هاڻي وڏي ٽلهي سر ۾ وارو دگمبر ڪارخاني اندر
اچ وچ ٻيو ڪري. ڪيس رڳو ڪچو ۽ ڪڇي پيل آهي.
ٻڙي" مان ڦرڪ ٻري چوي ٿو ، "ٻڪوان جو سڀن ، اڄ
ٻڌهڻي سالي ڏاڍي ياد ٿي اچي."

وامون ٻري ڪان ٻي ڏاڍي غصي سان ٿو چوي ،
"ٻوه ڪري چڏ ته شادي، ٻڌائين چو ٿو؟"

"ٻڌهڻو چا وڃي ڏي. روئين ٻيو رڳو. ٻين کي ڪلندو
ٻه ٿئو سهين."

ڪمبر جي اڄ ويچ ۾ ڪڙي ئي وئي آهي ۽ ٻڙي ۽ ڪڙي ڪڙي ٻيو ڇڪي.

"ڇو ڙي ، اسان هڪڙي ۽ شادي نه ڪئي ۽ ٿون هڪ کي ماري بي ڙو پڙهين. واهه !" رامو هڪ ڪٽي ڏاڍي غصي سان چئي ڏنو آهي ، "ٻوءِ ۽ ڪري ڏيکار نه شادي. جهليس ڪير ٿو ؟"

"ڇو ڪرياس شادي؟ چار بار هنکي آهن، چار بار مونکي آهن ۽ وري ۽ چار ڪن جمي پوندا. ٻوءِ ٿون پاليندين مڌهجا ڏڻ ڪيائون ڪيائون؟"

رامو هن ڳالهه کي اڻيئي ڇاڙ ئي. هاڻي اڪ ٻڌي اڇي ٿڪن ۾ ڇڪيو آهي.

" اڙي واهه، ٿڌهجا بار مان پاليان ۽ اهڙا سالي ٿڌهجي ..."

"زبان بند ڪر، هي سرون ڏسين ٿو ؟ سڀ ٿڌهجي مٽي ئي هٽي اصل ختم ڪري ڇڏيندو سان."

" اڙي اڙي، پاڻي وڏهر ڇوتا؟" چندر لڏندو لمندو آئي ڪڙو ٿئي ٿو. سندس هڪ هٿ ۾ ٿڌي بالٽي آهي. ڏاڍي هٿ سان رامو جا وار ڦٽائي ڇوي ٿو، "شادي سڀڪنهن جي قسمت ۾ نه هوندي آهي. مڌهجي قسمت ڏس. ستڙهن سالن جي عمر کان شادي لاءِ رپيا ڪٺا ڪيم. پورا انام ٿورا هن ٻني ۾ وڃهي، پيٽ ئي هٿ لائي ٽپ ٽپ ڪري ٿو، "باقي سڀ ڇڪي ٻڌي ۾ وڃهي ڇڏيندو هوس. هڪ ڏينهن داڻ نه لڳي وئو. نه هزار رپيا ناهي ورتم هي... ڪل

ڏ، سچي ڳالهه آهي. هڪڙو هزار ريس هر ۽ ڪاهر. ٻو گهوڙو سڄو گاهه کائي ويو ...»

جناردن ڏور وٺ وينو چندر جي ڳالهه ڏيان سان ٻڌي رهيو آهي. اکر اکر لي زور ڏيندي چيائين، «هي... قسمت ڏو چوان. ٻه هزار ملڻ ڏ شادي جوڻ ڪري ڇڏي ڏو؟»

جناردن جي هن گفتي ٻڌڻ سان «ڏپ» ڪري چندر پٽ لي وڃي رهيو آهي ؛ بيوقوفن واڱر واڱ ڪولي جناردن کي ننهن کان چوڻيءَ تائين ڏسي ڏو، «مون ڇا شاديءَ لاءِ پئسا نه ميڙيا هيا؟ هو ٻنهڙو ڳونائي پنج سؤ رپيا قرض وٺ ڏ بس؟ روز آسرا ڏيائين ته. 'هاٽي چوڪرين جو اگهه گهٽيو. بس هڪ مهني جي اندر ...» چوندي چوندي سندس آواز رڙهاڪو ٿي، ويو آهي، «هاٽي ڏ سپيٽي مهنا گذري ويا آهن. ٻيو ٻه ٽيٽ لي آهيان. منهنجو هي 'نوڻانڪ' زال ۽ آهي ٻار ۽ آهي ...» هٽ واريءَ شيشيءَ ۾ جيڪو ڏڪ ڇيل آهي، اهو ليٽائي واٽ ۾ وڃي ڏو. ڏورو خڪيءَ ۾اچي چوي ڏو، «هوءَ جيڪا، نوڻانڪ جو شيشو لڪائي لڪائي ڪٽي ايندي آهي، ٻاٽڪي پسند اچي ويئي آهي ...»

«هي ٻڌ ڪر ڪواس.» جناردن هن ڳالهه ڏي ڏڪ ڏالڙي ڏو. «هوءَ وڃاري پنج ٻار پالي ڏي، انهيءَ

ڪندي مان."

"پنج هار! ها ها ها ها... ڪون ڪون ڪون" چندر آلي رامون٠ وٺ هلي وڃي ٿو.

جداوڻ ڏکوئيندڙ ڪجهه سوچي ٻيو. سندس منهن جي ويڪاڻ مان ظاهر آهي ته ڪيس هي وانهوميڊل پسند ڪونهي. الي ۽ اها شراب ۽ ڏکي هوريندڙ حياتي آهي. ڪيس هوسائٽ ڏي ڏسوس ٿي. ٿوري کنگهه سان شروع ٿي ويئي الس. چالي٠ کي مهٽي ٿڪ ڏئي ڪري ٿو. ڏاڏلي٠ روشني٠ ۾ ٿڪ ۾ رت چمڪندو نظر اچيس ٿو.

هي رت جداوڻ کي هڪ وڏي هار جو احساس ڏياريندو آهي. اڄ ۽ ڪوئي اڻوڻي احساس سندس سيني ۾ سڙي رهيو آهي، جو ڏڌڪن واڱ جي ٿڪ جا ٻاڙي٠ جا اکر چوي ٿو، "جو ڏڏي نه پائي" تہ سندس اکيون ٻري اٿن ٿيون. ڪوئي شعلو جو ٻيٽ ۾ شروع ٿيو آهي، اندر ٻيٽ ڏڏي ڪر آهي، ٿڏڏڪو ڇڏيون ٿس اکين جي ڏاڻن مان نمايان آهن.

ٻري کان رامو رڙي ٿو، "اڄ ٿڏڏڪون ٻلي٠ جي اکين وانگر ٿي ويئون آهن. ها ٿي ٻاري ڇڏ، ها ڏن پاسي نه نهار." رامو هٿ سان ٻڏڏڪي منهن کي ڏکي ٿو ڇڏي. جداوڻ کلي منهن ٻئي پاسي ڪري ٿو ڇڏي.

هوا ٿوري چري آهي، مڇس مڻي٠ جي تارگي

جي هب آهي. جماوڻ کي اوچتو ڪجهه ياد اچيٽو وڃي. وامڻ کان نظر بچائي چڌو کان پڇي ٿو، "ڙي سيٺ جي پاڻ جي شادي پرهيڻ آهي نہ؟"

دگمبر ٿهڪ ڏيئي ڪلي ٿو. ستر لي مڇر کي ڏڪ هٽي، اڇ وچ ڪندي ڏکهو ليڪچر ڪري ٿو وڃي. "ٿون چا پڇي ڪندين شادي جو؟ ٿون وچ وچ ٻچون ٿ....."

"سالا، سينياڻي جي مونکي شادي ٿ ڪائڻ لاء چيو هو" ڏاڍي پنهنجائي سان دگمبر کي پنهنجو رازدان بڻائڻ جي نموني هو وڇ ڇوي ٿو، مگر دگمبر ان لي ٿ ڪلي ٿو... "اڙي سيٺ جي محل ٿ ڪائڻ جا خواب ٿون نہ لهه. الي هو ڪائڻ اهڙين ٻوريءَ مايون ۽ ڪرستان ڇوڪرين ڏنگيون، جيڪي سيٺ جي شادي ٿ گهراڻون هٿائون نہ. ڪايائون ڪيڪون ڏي ڪيائون چيز ڪائجي نہ بس..... 'گلي لڳ جائون....." دگمبر چالي لي ٻڌي هٽ رکي ڪائي ٿو ۽ ڦيرائون نہ ٿو پائي. "اڙي هاڻ نہ عجب آهي، هو اوڙهين سالين ٿ شادي ٿو ڪري ٿون انساڻهن ٿ نہ ڪري سگهيو آهين ۽ مان... هه هه... مان الاجي انيتالهن جو آهيان، اٽوانجاهه جو....."

وامڻ ڏانهي اڳيان اچي مذاقاڻو سوال پڇي ٿو، "چوڪري اوڙهين سالين ٿ ڪي گهٽا رنڪ ڪيا؟"

"ڏوهه ڪنهنجو؟ اسين سڀ واهه ڏينهن ٻاڪ ڪي واهي خون پسيدو هڪ ڪري اس سيٽ جي ٿي خاندان کي ويندا ڏيهه ڪرايون. جڏن کا سڪيلڏي زمين هجي، پيا رهين جا ٿهه چاڙهيونس، ٻوه رنگبرنگي گل ڪيڏن نه ڪلندا آنهه؟"

ڊگهبر دروازي ڏانهن نظر ڦيري چوٿون "چپ ڪر ڪير ٻڌي نه وڃي جهارڙن!"

ٻر چندر ٻڌهنجين سنهين ٽنگن ۾ آئي ايهي ٿو ۽ هٿ ڦيڪي چوي ٿو، "وڃي ڪير نه ٻڌي سيٽ گهٽن هزارن مان هي ڪم شروع ڪيو ۽ هاڻي گهٽا هزار ائس؟ هي سڀ ڪنهن ڪمايا مون مون." چالي٤ ۾ هٿ نوڪي ڪڙي رهڻ جي ڪوشش ٻيو ڪري ٻر نشو ڪيس هيٺ وهاري ٿو چڏي.

ڊگهبر ڪيس لٽ هڻي چوي ٿو، "ڏهن سڀ ٻڌا اسانکي ڏيڻي چڏي اهو مطلب الڻي ٻاجي!"

"ٻاجي جا ٻي٤!" وري چندر آئي ايهي لڏندي جوش ۾ چوي ٿو، "حساب ڪر، سيٽ نڻين جڳهه ۾ ڪهڙا رپيا لڳايا، سندس ٻڌ جي شادي٤ ۾ هيڻن پٽ ۾ نوٽانڪ هاريائون ٻڌي. چئه ڪٽان آيا، اهي سڀ رپيا؟ رپين کي رپيا جاوا؟" ٻاڙي٤ جا اکر چندر اڙي جوش ۾ ۽ نشي ۾ ٽاٻڙندي ٿو چئي، جو باقي ٿي چڪا ڪلي اونڌا ٿا ٿين.

ڪجهه ٻڌائڻ لاء، ڪجهه ڪلائڻ لاء، جهارڙن ٻڌي ٿو،

"ڏي چندر، ڇا تو اهي سڀ رڳا ڏنا ڪيئن؟"

"ڏنا ڪيئن؟ تو ڪيئن ڏنا؟ سيٺ دغا ڪئي. ها سيٺ لمائي وڏو مونکي! چالاڪ آهي سيٺ!"

"۽ تون شرابي آهين."

"شرابي سيٺ آهي، سيٺ جو پيءُ آهي..."

"تون داڪو آهين نمڪحرام."

"داڪو سيٺ آهي. سندس پاءُ سڄو ڏينهن جوئا ڪري، چوڪرين کي موڙن ۾ چاڙهي سئيما لي وڃي، ٻوڌ ۾ سندس شادي اڙڻهن سالن ۾ تو ڪرائي، ۽ مان؟ مان پاءُ ڪوڏ آهيانس. ڪمائي تو ڏيانس، ٻوڌ ۾ مونکي رڳو نوٽانڪ....." چندر هاڻي روئي پيو.

جماروڻ جاڻي تو صبح جو ڏڪمبر ۽ رامون چندر جون هي نشي ۾ چيل گالهيون سيٺ کي ٻڌائيندا ۽ سيٺ چندر کي لتون ۽ هٿندو، نڪري وڃ جي ڏمڪي ۽ ڏيندو، ۽ چندر ان وقت ائين هوندو جهڙو هوا نڪتل ڦوڪٽو. اس کي واڪر پيو سيٺ جا پير چٽيندو.

جماروڻ سياڻو آهي. هو هندجي وڇر ڪڍن نه ڳالهائيندو آهي ۽ هن قسم جون ڳالهيون اڪثر سندس جيءَ اندر ڪا آگ تيز ڪري چڏيندیون آهن. هو پنهنجي سر ۾ ڪي سرن ڀڃڻ جي ٻئي تصور ڪندو آهي، جڏهن منجهان آگ جون جرون اکين جي ڏاڪڻ منجهان ٻين کي نظر ايندیون آهن. هو انوقت چاليءَ ڪي هٽ وکي ڪاوڙائي جي ڏر وٽ ٻيهي ڳائيندو آهي، "آگ لڳ جاڻي جو ٻجهي نه پاڻي..."

"زندگي موڏي آئي"

وڏيون وڏيون اکيون هيس ، جن مان نور پئي چلکيو. هٿ هئس جهڙا پپٽ. کير چتکاريندي دکين ٽان ڏاڍي. متي تي کٽي نکر جو ڪپڙو جهليو هٿائونس. ڪڙي سوٽيد بوٽيد جوان ، ير ۾ بينل جوانڙيءَ جي سڻن ۾ چيو ، "هي ڏکڻ ته مون کي ڏاهريءَ واري اکاڻي تو ياد ڏياري ، جنهن ۾ هڪ ڏاهريءَ جي ٻلندي جي گفتي تي واهه واهه ڪندي کٽي سندس واسه کي ڏکڻ پڏو هٿائون. چي ، سياڻپ نه نکري ويئس." جوانڙي پاسڙين کي هٿ ڏيئي خوب ٽهڪ ٻڌا لڳي.

اوڙي پاڙي جون جڪي ڳالون اچي مڙيون هيون، تن سڀ ڪو لاڏو پئي ڳاتو - "لاڏل وڃي وڃي آيو..." ڪن لاڏي ۾ مزو ڪين هو. ويجهي نل تان سيروءَ ڪڻڪ جي سٽ سٽ پئي آئي.

ڪنوار کي پرٽئي هفتو ٿيو هو ، مگر شادي پوڻي ڪانه "ٿي ؛ سو ننڍين گهر يعني ڪلياڻ ڪئمپ جي ڪنوار کي هر اڄ نئي درشن ٿيو هوس.

پاڑيوارين کنوار ڏسڻ آيون. کنهن چيو ، "پٽي جهڙي آهي ، " کنهن چيو "پدمڻي آهي" ۽ کنهن چيو "گوپال نيٺ کٽي آيو." پر گهوٽ جي ماسي سريز کي ڏڏکو ڏيئي لوڏ سان چيو ، "سوهي آهي! کٽي آهي منجهس اها لالاڻ ؟ منهنجي پيٽ جڏهن پرٽي هئي ، تڏهن رت ٿي ڳلن مان ڇٽيس. اڇي اڇي جهڙي لڳ هئي ..."

سيٺي کنوار جي سس طرف ڏسڻ لڳيون. "مسيت پلي ڦٽي ويئي هئي پر محراب اڃا قائم هو." کنوار هي سس جا نڪش نڪن اڃا ب سيني آيلين کان گهٽو اُڇا هئا. چمڙي ذرا سڪل ۽ پيلي هئس. ڏاڍي خدکي سان چيائين ، "تڏهن ڇا؟ ڳل ٿ منهنجا اهڙا هئا ، جو آئي ويئي چوندي هئي - سرخي مکي اتس ڇا. پر تڏهن ٿ هئا سچا گيهه. پنهنجون کونيون هيونسين کراڇي ۽ ..." چوندي چوندي هنجي مکه تان مرڪ اُڏامي ويئي ، جڻ سکه جي يادگيرين کي کوٽيندي دکه جا غبار اڃي اُڏاٽا هئا.

ٻئي ڏينهن لي گوپال ماءُ لاڏو چرايو هو. اوڙي پاڙي جي زالن دهل تي ٽڪ ٽڪ کٽي لاڙي هئي - "ڏکه جي راٽ لاڏي منڊيون گهڙايون ..." اوچتو "لاڏن واري آئي" "لاڏن واري آئي" جو شور مچي ويو. کنوار پنهنجون لڄ پريون اکڙيون کٽي لاڏن واري طرف ڏنو. سنهڙي سهٽي چوکري هئي. چپ رهيل،

ڳل ڇٽيل. ٽلندي ٽمڪندي اڇي فراس تي وئي. ڪنوار سان سندس نظر ملي ته وڏي وڏي مرڪ ڇڻ ٿي ڦهلجي وئس. ليڪن ڪنوار نظرون زمين ۾ جهڪائي ڇڏيون.

لاڏو شروع ٿيو. سهڻيءَ لاڏن واريءَ جي سس دهل ٻڌي وڄايو. ڏراڻس ٻڌي لاڏو ڇوءِ ٻاڪ وڇر ٻيهي ڇيڻ ٻڌي هنيائين. هڪڙو نديڙو نائڪ ٻ ڪري ورتائين، جنهن ۾ هڪڙي ڪنواري ڇوڪري شاهوڪار ٻڍي سان پرڀڄ ٻدران غريب جوان ڇوڪري سان لائون لهڻ لاءِ تيار ٿي تي. سڀني ملي ٻڌي شرطايس. ڇ-ي، "جوان پاڻي ٻ ڀرائيندءُ ... سادو وڳو پهرائيندءُ ..... ڪپڙا ٻ ڏاريندءُ ..... نوڪري ڪرائيندءُ ....." ۽ ڇيو، "ڪنديس خوشيءَ سان... پائيندس ڇوڪ مان..." وغيره.

دهل جي ڏڪ ڏڪ سان ڪنوار جو من ٻڌي دهڪيو. سندس اکيون هن ٻي ٻاڪ لاڏن واريءَ ۾ وڃي اٽڪيون. ٿڙڪ ڇا هن جو ڏنڏو آهي؟ يا شوق آهي؟ ڪنوار ٿڙڪ ڇا هن لاءِ سڀڪجهه هوندي ٻ- ڪجهه نه هو. منهن تي اهڙي سانتيڪي مرڪ هئس، جو هن ڏنڏي کي سندس شوق سمجهڻ، پڌهنجي ٻ-ي عقلي ظاهر ڪرڻي هئي. ليڪن نائڪ اهڙيءَ نزاڪت سان ڪري رهي هئي، جو نائڪ هلندي ڪنوار جا ڳل

ڳاڙهو ۽ چپ سرخ ٿي ويو. اکين جي نهار اهڙي گهري ٿي ويس ، جو نچندڙ لاڏي واريءَ سندس ئي روح ۾ چپيل ٻي ٻاڪ ناريءَ جو ذڪر ڪري رهي هئي. لاڏي واريءَ ، ڪنوار جو سندر مکڙو ڪاڏيءَ کان لڏائي چيو ، "لاڏي، هو اڪثر يون ملائيندءُ." سڄي ٿولي‌ءَ ۾ ڪلڪو پئجي ويو. ڪنوار شرم کان ڳاڙهي ٿي ويئي. اوچتو جو دروازي طرف نظر ڪڍي ويس ته اُتي گهوٽ کي ٻيٽل ڏسي ، باقي ٻه پاڻي پاڻ ٿي ويئي. اُتان اڃا وڃڻ لڳي ته نديون نيٽين پڪڙي ڪڍي ٿي وهاريس، جو سندس سس اُنهن کي اشارو ڏنو ته ٻل ٻاهر وڃي. ڪنوار ته اشارو ڏسي ورتو. پوءِ ٻه جيڪي سس کانئس لڪائڻ ٿي چاهيو ، اهو ڪيس لڪائڻ ڏنائين ۽ پاڻ ٻڙڪ ڏي وراندي طرف هلي ويئي. لاڏو پورو ٿي چڪو هو. لاڏن واريون وڃي رهيون هيون. مگر ويندي ويندي پاڻ ۾ سس پس جا ڪيائون ، سا ڪنوار ٻڌي ورتي. سس چئي رهي هئي ، "هندستان ۾ لاڏن واري جا مان شان ئي ڪونهن ... گهور ٻه ڪاڻ پيئي."

ڏيٽس چيو ، "ماڻهو ٿي پيا آهن ڪتا ڪاٽا. پيٽ ڏا ڪائين ته ڇڏ ملڪ کي ڏا لوڏو ڏين."

ڪنوار سڀڪجهه ٻڌو ٿي ۽ منهن ان طرف نه ڪيائين، ڇڏ سس جيڪي کانئس لڪائڻ ٿي چاهيو ، سو پاڻ ٻڌڻ نٿي چاهيائين. مگر ٻن ڏينهن اندر سندس خيال ڦري ويو. ڪيترائي ڪجهه کانئس لڪايو پئي

ويو. هاڻي ڇاهيائين پئي، ڪوئي ڪيس سيءُ ڪجهه ٻڌائي ڇڏي هوءَ خراب ۽ خراب خبر ٻڌڻ لاءِ ٻه تيار هئي. پر هن طرح سڀ لڪ ۽ ڏاريائي سهڻ لاءِ ڪنهن به طرح تيار نه هئي. ٻه ڏينهن ٻيا ٻه گذري ويا. هاڻ ڪيس خاطري ٿي ويئي ته هوءَ هن گهر ۾ اڃا ٻه ڏاري هئي. سڄي گهر ۾ مايوسيءَ جو ڪڪر ڇانيل هو، جڏ زندگي رسي ويئي هئي.

هوءَ هڪ رات پٽيءَ جي گوڏي ۾ ڪنڌ رکي روئي پيئي- "وهانءَ جي خوشي ۾ ايترا ئي ڏينهن هلندي آهي! ڇا سڄي عمر هن گهر ۾ هن طرح ڪل خوشيءَ ٻنا ئي گذارڻو آهي؟"

گهوٽ گوري معصوم مڪڙي تان ڪل خوشيءَ جي تڙڦ کي ٻن ڇڻن ۾ ڪٽي ورتو. پر صبح جي تاڙگيءَ ۾ ڪنوار وري پنهنجو سوال دهرايو، "ڇا پيا مونکان لڪايو؟ ڏسان پيئي آمي، بابا ٻه ڪنهن ڳالهه لڪائڻ لاءِ ڳجهوئي ڳجهو ٻاڻ ۾ پيا انڪن ... ڇا مونکي ڏيڻي ليڻي گهٽ ملي آهي، انڪري؟"

"نه پگلي،" گوپال پٽيءَ جو گورو هٿ اکين تي ڇهائي ڇيو، "تنهنجي روپي رنگ جي پيٽ ۾، ڏيڻي ليڻيءَ جون گنيون ٻه هار کائي ويئون، راڻي!"

"رهڻ ڏيو مسخري." ڪنوار جون پلڪون آليون ٿي ويئون. هوءَ اٿي نڪ ڪٽي منهن ڏوئڻ هلي ويئي. سس جي ڪمري جو دروازو اڃا بند هو، پر ائين پئي لڳو، اندر سس سهروءِ ٻارن جي ڇانگ گهٽو اڳ جاڳي چڪي هئي. ڪنوار بيڪڙيل دروت اڇي منهن اگهي

رهي هئي ، جو اوچتو سندس هٿ روڪجي ويا.
ڪمري اندر سهرس جو آواز تيز ٿي ويو هو، "شل ڪا
مار پوندءِ گوپال ماءُ!"

"هاڻي ٿيو ڇو ٿا؟ وڃي لاهي لنگها ٿي ليهو
سڀيئي."

"ڏندو ڪرڻ لنگهو ٿيڻ آهي؟ ته ٻڌو ڇتي دنيا
ڪٿي اسين."

"مان ٿي چوان دنيا ۾ شانائتا ڏندا ئي ٿوهان لاءِ
ڪٿي ويا. بس پيٽيون ناهڻ ئي ٿوهان لاءِ وڃي ڏندو
ٻڌيو آهي؟"

در ٻاهران ڪنوار سامت جو ڏاڍو ساهه ڪنيو.

سهري ڪنگهڪار ڪري چيو، "ڇهليئي ڪير ٿو،
ٿون ئي ڪٽي ٻيو ڏندو ڳولي ڏي."

"بس ٿوهين پڙو چادر: پائي گهر ۾ ويهي رهو، ته
مان ڏندو ڳولي اڇان!":

"اڙي سپاڳي ، پڙو چادر پهرائي ته وهاريو انيئي ،
اڇا ڏاهو ڏيندينءِ ڇا؟ پندرهن ڏينهن ٿيا آهن ڪم
ڪي بند ٿئي ... هاڻي ته دم ٿو گهٽجي. ڇوڪري آئي
سا نئين پراڻي ٻه ٿي ، اڇا چونه ٿي ڪم ڪرڻ ڏين؟"

"مان اهو ڪم بند ڪرائي ئي رهندس. ڪوهڪڙو
پٽ ته ڪين اٿئون؟ جو تانگهه لٿي. اڇا ته پنيان ڪچڙي
ڪاڻ ويني آهي. اڳي ته هو پهنجو رت ، اندر ڇا
ٻه ويني ڪيو ، هاڻي ته ڏاريو رت گهر ۾ آيو آهي.

هاڻي ڪو نہ اهو ٻرندو رهندو."

"ڪڍ تڏهن سڀ جو رکيو هوءِ ڇا ڪنوار جي مٿي تي؟"

اوچتو هڪ ٻار اندران ڊڪندو نڪتو ۽ ڊرڪليل ڇڏي باهر ڀڄي ويو. ڪنوار هڪي ٻڪي ٿي ويئي، ڇڙ ڇوري ڪندي پڪڙي هئي. سس سهرو لاهي پنهنجي سر ڏڪاڻجي ويا. ٻار سڀ چپ ٿي ويا. ڪنوار اندر ڏسڪن ڪليءَ تي ٽنگي، سس جي ٻرم اڇي ڪٽ تي ويئي. سس ڊگهو ساهه ڪڍي، سوڙ وڌائي چيو، "ڪنوار، ٻيو مٿي ڪري سوڙ ٿي ويهه."

ڪنوار جو من ڀرجي آيو. آهستي ڪري سوڙ گوڏن تي وڇهي ڇپائين، "ڪيڏو نہ منهنجو خيال ڪريو امي!"

سس جي منهن تي مرڪ وري ويئي. اکين مان پاڻي ڇلڪي پيس. ڇڙ ڇڏي رهي هئي، "هائو ڏيءَ ڏاڍو ٿي تنهنجو خيال رکان پر پويرڏاڍو مهانگو ٿو."

ڪنوار پنهنجون وڏيون وڏيون گهريون اکيون ڪڍي سس طرف ڏنو تہ سندس من ۾ شرڌا ٻرجي ويئي. پلڪون جهڪائي نهن تان پالـش ڪرڻندي چيائين، "امي پوئي ۾ ٿوهين جنهن گهر ۾ مونکي ڏسڻ آيا هئا، اهو نہ منهنجي ماسيءَ جو گهر هو. اسانجو گهر تہ ٻڙودي ۾ آهي."

ڪنوار جي مني آواز ۽ گنڀير ڏنگ طرف سيني جو ڏيان ڇڪجي ويو. ڪنوار اکيون جهڪائي پنهنجي ٿي

ڏن ۾ چوندي رهي، ”بڙودي وارو گهر ته توهان جي گهر جهڙو ئي آهي. منهنجو دادا هينئر ڪٽي ڪڙي جي دڪان تي نوڪري ٿو ڪري ، پر ڪجهه وقت اڳ ته بزار ۾ بڙي ڪڌي به وينو هو.“

ڪمري ۾ وينل سڀني پاڻين کان ڇڪ نڪري ويو. سڀئي ڪنوار طرف ئي ڏسي رهيا هئا ، مگر ڪنوار سڀڪو ساهس ڪنو ڪري جيڪي ڇوڙ ڇاهيو هو ، سو سڀ ڇڏي ڇڪي هئي. انڪري ٿورو وقت انتظار ڪرڻ کانپوءِ سڀني جي نظرن کي ڪنوار جي منهن تان موٽ کائڻي ئي پيئي.

ڇانهن ڀي سڀ واندا ٿيا تـــ ڪنوار ڏٺو، سهرس ڪنجي کٽي ۾ واريءَ ٻڙڪ جو ڏر کولڻ هليو ويو. سس پنيان ڏاڍا سڏ ڪيا. ”ڏو نه ... ڏو ته ...“ پر سهرو ٻڌ ۾ ”ڀيڻي جڪ“ چوندو نڪري ويو. ڪنوار سنان ڪرڻ هلي ويئي. ٿوريئي وقت ۾ ٻر واري ٻڙڪ مان ٽين جي پٽرن جي ٽڪ ٽڪ جا آواز ٻڌڻ ۾ اچڻ لڳا. ٻار سڀ هڪ ٿي اوڏانهن هليا ويا. باقي گوپال هتي هتي ڦيرا پاتا. آخر ڪنوار کـــان نظر بچائي جو ٻر واريءَ ٻڙڪ طرف وڃڻ لڳو ته اوچتو سنان جاءِ مان نڪرندڙ ڪنوار کان نظر ملي ويس. گوپال کي شرم گاڏڙ کل اچي ويئي. پر ڪنوار معصوم نگاهه کٽي ٻتيءَ جي منهن ۾ ڏسندي رهي. ڇڻ چئي رهي هئي، ”توهين به مونکان اڪايو تا؟“

گوپال وت هن ڏورايي جو جواب ڪونہ هو. سندس اکين ۾ هڪ ڪن لاءِ مجبوري ٻکي، ٻيءَ ڪن ۾ نظر جهڪي ويس. ڪنوار هڪ هٿ ۾ ڪپڙن جو ڏول ٻڌي هٿ ۾ آلا وار پڪڙي وچ ۾ لڳي. گوپال ڪنوار کي دروازي اندر گهڙڻ ڏسندو رهيو. اندران آواز آيو، "اهي گوڪا پوڙهيا ڪر آئي آهين چا اسان وٽ؟" گوپال سڃاتو آواز سندس ماءُ جو هو ۽ مٺان آيو صبح جي هير جڙو سيتل ۽ گهنگهرن جي جهنڪار جهڙو مٺو آواز - "امي، پورهئي ڪر ۾ ڪهڙو ادم آهي؟" گوپال جي ڄاڻي ڪولجي ويئي. ڪلندو وڃي ٻـر واريءَ ٻڪر ۾ ٻنهنجي ڪر کي لڳو.

پٽ واري پراڻي گهڙيال ٻارهن جا ٽڪاءَ ڏيئي هئا، جو ڪنوار پڪوڙن جي ٽالهي ڪنيو، پير پير ۾ ڪندي، ڪارخاني واري ٻڪر جي دروازي ۾ گهڙي. سڃيءَ ٻڪر ۾ چپ ڇپات لڳي ويئي. سهرو، ٻہ ڏيڙ، وڃين ٽران ۽ گوپال سڀ مٽي ڏسڻ لڳا. ڪنوار جي مڪ مان مڌر مرڪ ڇلڪي پيئي. پڪوڙن جي ٽالهي اڳيان وڌائي ڇيلائين، "ڪائو." سهري هٿ وڌائي ٻہ پڪوڙا کنيا ۽ هڪ ڪنڊ جي ڏوڻ ڏنائين. گوپال ٽالهي وني پائڻ پينڙن ۾ ورهائي. ڪائيندي سڀ مرڪي ٻہ رهيا هئا. ڄڻ ڇڻي رهيا هئا، "اڙي راز نہ ڪلي پيو." ڪنوار انهن مرڪن ۾ ڄڻ پنهنجائي جو ڪو خزانو پاتو، جـو جڏهن موڙي رهي هئي تڏهن سندس پيرن ۾ نيچ نيچ هئي ۽

من ۾ ڪوئي گيت ٻڌي گونجيو. ليڪن گهر اندر اڃي ڏسي ته سس چلهه وٽ اُڀاڙي وساڻي وينيءَ آهي. ڪنوار پڪوڙن واري خالي ٿالهي پنيان لڪائي سڏ ڪيو، "امي!"

سس چرڪ ڀري چيو، "ڏيءَ پڪوڙن واري ٿالهي هتان تون کڻي ويئينءَ؟"

ننهن خالي ٿالهي اڳيان وڌائي چيو، "امي اڄ مڪمل قيد مان آزاد ٿي آهي، اُنجي خوشيءَ ۾ مان سڀ پڪوڙا ورهائي آيس."

"پٽ مون ته گهڻوئي ڏکڻ چاهيو..."

"پر امي، ڏسو ته ڪارخاني هاڻ سان ڀا ته رهه ڇهه لڳي ويئي آهي. لڳي ٻيو، رئل زندگي وري موڙي آئي آهي."

سس، ننهن جي منهن ۾ نهاريندي رهي.

آچا وار ، گاڙها گل

هن لاءِ ڪيو ئي ڇا هوم؟ فقط سندس ڪير ۾ پنهن جي اوولٽين جي ڏي مان هڪ ڇوڪري ملايو هوم. پنهنجيون وڏيون اکيون مٽي کڻي ڪيڏا شڪرانا ڪيا ورتائين. سوچيم پنهنجي ڪيءَ کي ته صبح جو ڪير ۾ ٻيدو ملائي ڏيان ، رات جو اوولٽين يا بورن وٽا ڏيانس، پر هن ته ڪڏهين شڪرانا ڪين ڪيا آهن!

ڪالنيج باهران جيڪو منهنجو باغ آهي ، انمان تاريون پاڇيون پٽي اڇي سوپ ناهي پياريومانس ته ڇٽنٽ وٽ لڏي لڏي ٽي منهنجي ڪيءَ کي چوي ، "ڏاڏي پاڻ واري آهين ، جو هڻڙو بابا مليو آٽيئي." هن موڙو ڏيئي چيو ، "رڳو ڪاڏي جي ئي ته خبر لهي ٿو ، گهٽا ڏينهن ٿيا آهن جو چوانس پيئي ته به چار ٽڪلان جون ساڙهيون ونې ڏي."

گوپيءَ چپ تي آڱر رکي چيس ، "ايترون ساڙهيون پلا ڇا ڪندينءَ ، اڳم ئي ڇا گهٽ ڪپڙا اٽيئي؟ ۽ هن پهاڙيءَ تي سندي گهر ۾ تمام ٿورا آهن ، پـــوءِ اوڇا ڪپڙا ڪٽي پائي ويندينءَ؟"

مونکي سندس ادا ڏسي کل اڇي ويئي. رات جو

ڇڻي سمهي ، ”بابا صبح جو سويل اُٺارجو ، اسان ڏي سڪيون ، هتي جا سڀ پيڪرا ۽ اوڇايون ڏسندو سين.“

صبح جو اڃا سڏ مس ڪيم تہ هوءَ ٽپ ڏيئي اُٿي. ڪڪي تہ پاسو وراڻي سوڙ ڇڪي ڇوڙ لڳي ، ”سکي ، لون ڏي وڃي ڏي اَڄ ، مونکي تہ نند پيئي اچي.“

گوپي سائي پڙي پائي ، نندڙا ٽپ ڏيندي ، ڳاڙهي ريبن مٿي ۾ لهرائيندي ، مونکان ٻہ اڳيرو ٻڌي وئي ؛ ڇڀ سڀ رستا اڳيرائي سڃاتل هئس. گل ڇنڊ بينيءَ تہ مان ٻہ لڪ جي آڏار تي ٽڪڙو ٽڪڙو ڀاڙي لاهيءَ وارو وڪڙ ڦري ويس. جان ڪٽي ٻنيان نهاريان تہ هيءَ ديل ڏلندي ڏمکندي ، ڳاڙها ڳاڙها گل واڻ ۾ وڇهندي پيئي اچي. صبح جي لال ڪرڻن ۾ سندس گلن سان سينگاريل مکڙيءَ ئي الاڇي ڪهڙو نوراني نور پسيم ! سندس بالائڙ سان ڏولڻ منهن ، ماڪ سان اُجاريل پنن کان ڏي وڏي پوڙ پئي لڳو. چيم ، ”اوڏو ڀهن ورهين جي تہ لڳين ئي ڏٺين. پڙهي پڙهي پيلي اهڙي ٿي ويئي آهين ، جهڙو سورج مکيءَ جو گل. مهنو ڪن پنهنجي ساهيڙيءَ وٽ رهہ تہ ڏسج ڪهڙو ڳاڙهو گل ڪري ٿو موڪلايان ٿو ڪي.“

هن وري ٻہ اهي ئي وڏيون اکيون ڪٽي ، منهنجي منهن ۾ نهاري ائين ڏٺو ، جڙ ٽسڪين ٿي گهريائين ، ”سچ ؟“

مون ڪنڌ لوڏي هائو ڪئي.

ڀ هفتا گذري ويا. ان ڏينهن صبح جو پهاڙيءَ تان هيٺ لهندي ڇيائين ، ”بابا ، هاڻي ته مون ڇگوئي پاڻ ڀريو آهي. امتحان جا ٽڪ ئي لهي ويا آهن. سوچيان پيئي ، سپاڻي ئي مونکي گاڏيءَ ۾ چاڙهي ڇڏيو ته اميءَ وٽ هلي وڃان.“

ڏڏکو جو آيو! پانيان پيو ، منهنجي هن پهاڙيءَ جون سڀ وڻڪراهون ، سڀ گس ، ۽ دل جون سڀ اکيليون وانڍون ، جيڪي هنجي اڇ سان ڀرجي پيئون هيون ، سي سڀ سپاڻي ئي سڃيون ڪي ويندیون.

ڏاڍي مڃائڻ واري نموني ڇيم ، ”مان نه وڃڻ ڏيندوسانءَ گوپي ، مونکي پنهنجو فرض پالڻ ڏي“ ۽ من جا ڀاو ڪجهه ظاهر ڪندي ڇيم ، ”ڇا ٻڌايانءَ گوپي ، توکي ته مان ايڏو ٿو گهران جو پانيان ڀل به نه پري ٿين.“

”ويندیس ته بس ٿورن لي ڏينهن ۾ پلائي وهندا. مون جهڙيون ٿوهان جي ڪڪيءَ جون گهٽيئي ساهيڙيون هتي رهي ويئون هوندیون.“

”تو تڏهن اهڙو ڪجهه سمجهيو آهي مونکي. تنهن سواءِ ڪڪيءَ جون ساهيڙيون ڀل گهٽيئي گهميون آهن هن پهاڙيءَ تان ، پر تو جهڙي ڪا به نه .....“ مون سندس چوٽيءَ کي هيٺ ڇڪي ، سندس منهن مٿي ڪڍي ، انهن وڏين اکين ۾ پنهنجو عڪس ڏسڻ جي ڪوشش ڪئي.

هوءَ اَلڙ تاڙي وڃائي چوڻ لڳي ، ”پر بابا! هيءَ

پنڊ ته ڏسو! هن گس تان ته اسين اڳي ڪڏهين ڪين لنگهيا آهيون ...” سندس وڏيون اونهيون اکيون ٻيل جي ڪڙيل گل جيان عجب کان قائل هيون. مان اها پنن پوڻن سان ڍڪيل پنڊ ڏسان ، ڪين هنڌي مڪڙي جي بن گول درين اندر پٽاريل اونهو عميق ڏسان. ڪلي چيم ، ”پنڊ ڏاڍي اونهي آهي.“

”نه بابا بلڪل تانگهي آهي.“

”اها ته تنهنجي عادت آهي. مان چوان هن سڙڪ تان هلون ، تون ٻيءَ ڏي اشارو ڪرين. مان چوان ، اڄ پهاڙين تي مٽي هلنداسين ، تون چوين اڄ هيٺ ماڙين ۾ گلن جي روڻ ڏسڻ تي دل آهي. سو مسان توکي هاڻي پوريءَ طرح سمجهي ويو آهيان.“

”نه اها ڳالهه ناهي بابا ، پنڊ ضرور تانگهي آهي ، نه ته هيترا گل ، پن ڪيئن ڍڪي رکن ها؟ پاڻي زمين کان ٽوڙو ئي مٽي آهي...“

”مون ته اڃا ڪٿي.“

”سچ ٿي چوان.“ هن وري به عميق جون ٻڌي درين مونڊي ڪري ۽ مرڪي جهيڻي آواز ۾ چيو ، ”واقعي پنڊ تراکڙي آهي ، نه ته منجهس ايتري بدبوءِ کانه هجي ها.“

”بدبوءِ ته کانهي ، گلن پنن جي خوشبوءِ چئه.“

”هاڻي وري توهين منهنجي اُبتڙ ويندا.“

”نه يار .....“

ڪيترو آندل هو هنسان تو ٻڌ ڪرط ۾!
ٽيو هشتو گذري ويو. گوپي ڪاڏي خوراڪ جي ڪوشش ۾ ٻاهڙيءَ جي ٽڏيءَ ڪتمند هوا سان واقعي گلاب ٿي پيئي هئي. ٻاهڙيءَ جي هڪ ڇوٽيءَ تان سڄ جو اُپرط وارو نظارو ڏسط باقي رهيل هو. تارن ٻڌي ئي ڪڪي، مان ۽ گوپي گهران نڪتا هئاسين. ڇوٽيءَ تائين پهچندي اوندهه جو عالم پار ڪري چڪاسين. ڪڪي ٽرماس مان چانهه ڪڍي پيٽط ويٺي، پر گوپي اڳتي ۽ اڳتي وڃي رهي هئي. سڄ جي هلڪن ڪرٽن ۽ ڪوهيڙي ۾ ويڙهيل گوپي ..... هڪ حسين خواب... اڳتي وڌي رهي هئي ۽ ساٽس گڏ ڪيس ان نوراني جلوي ۾ اڇا ٻ گهٽو وقت ڏسي سگهط جي منهنجي تمنا اڇا ٻ وڏين برانگهن سان ڏڪي رهي هئي.
دل ۾ چيم، "ڪاش هوءِ پنتي نهاري، منهنجي هن نندڙي من ۾ جو سڄ اُپري رهيو هو، انجي شروعات ڪي ٻ ڳولط لڳي... او... سنپال سنپال ..." بس هڪ قدم ئي ته هو. مون ٻڪ وڃهي ڪيس ٻچائي ورتو. عرش تي اڏامندڙ پري زمين کان بي خبر، هڪ ڪن ۾ ئي شايد ڪنهن اوڙاهه ۾ ڪري پوي ها. مگر هاءِ! هي ڇا ٿي ويو. ڪيس اوڙاهه کان ٻچائيندي جو سندس ڪومل سريرَ هٿن ۾ کنيم ته اِئين محسوس ڪيم، جڙط مان خود ڪنهن اوڙاهه ۾ ڪري پيس .....ڀ سندس اکين ۾ ڦهليل هو. هڪ نظر هيٺ ترائيءَ ڏانهن اُڇلي،

اهي ٿي وڏيون لينسن واريون دوربينيون، مون طرف ڪري ٿي چوي، "ڪيڏي نه منهنجي سنپال ٿا لهو بابا!"

'بابا! بابا!!' منهنجي اندر ۾ جيڪي به اونهيون وادیون وينل هيون، تن ۾ سنڊس انهيءَ اکر کي ورورڪري گونجندو ٻڌم. ليڪن ان اکر جو فقط پڙاڏو ئي ايندو ٿي رهيو. چاهيندي به منهنجي اندر جو ڪيءَ جو ٻيءُ وينو هو، سو ڪيس "ڏيءُ" سڏي جواب نه ڏيئي سگهيو.

ڪي گرم چانهه پي، اوور ڪوٽ جو ڪالر مٿي مٿي ڪري، فوُ ... فوُ ... ڪري رهي هئي. وٽس اڃي چيم، "تنهنجي سکي، اَڄ نئين جائي آهي." ڪيڏو موهه هو ڪيءَ جو به منجهس. اِئين اڇي ڪيس جنبڙي جئن نندڙو ٻار پنهنجي ماءُ کي لپٽجي پوي. منهنجي من جا ٻاو گوپيءَ لاءِ ڇا ڪجهه محسوس ڪري رهيا هئا، سو ٻڌائط ڪنن آهي. هائو ڪيس "ڏيءُ" سڏط جي ڪوشش، من - ساگر جي سطح تي نندي ڊوندي هاڪارط سمان هئي. منهنجي اونهي عميق ۾ جو گوڙ متو هو، مانڌاط پيئي هئي، تنهن ڪان ئي خبر هوءَ مٿي ۽ مٿي ٽرندي ٿي رهي.

موٽي رهيا هئاسين، جو هن پڇيو هو ۽ ڪيترائي ڀيرا پڇيائين، "توهين مانس جو آهيو؟"

"ماءُ ڪٿي آهيان!" پر هنڪي اُن ۾ وشواس ئي ن آيو. من - ساگر جي منڊن منهنجي رڳ رڳ اندر ولوڙو ڪڍي وڌو هو. اِئين پئي سمجهيو، ڪنهن اڪيلي اڪيلي جبل جي لاهين چاڙهين تي هوءَ "بابا" "بابا" ڪيو پيئي پڪاري ۽ مان سڏ ٻڌندي ۽ ڪيس ڏسي ٿڪو سگهان. ساري ڪائناٽ منهنجي سٽ ورهين جي ماڻهيءَ کي ڪنير منهنجي اڳيان پنيان وراڪا ڏيو پيئي ڦري. آبشار جو وهيو پئي، اُن جي هر هر ڦر ڦر هڪ قسم جي ٿنولي‌ءَ واري کل کل پئي ٻڌڻ ۾ آئي. جي‌ءُ وڃڻ لڳو. پر دور تائين پکڙيل سنسان ماڻهري‌ءَ منجهان بن آواز جا پڙاڏا ايندائي رهيا- "بابا - گوپي..." "بابا - گوپي..."

ان ڏينهن گهر موٽي، خبر ناهي ڇو ڪجهه ديرِ، پنهنجي ٽن آرسين واري ڊريسنگ ٽيبل وٽ بيهجي ويس. مٿي جا اَڇا وار، آبشار جي ڪلڪل وانگر ٿنولي‌ءَ پري کل ڪلي، آرسي‌ءَ ۾ مان مونکي ڇيڙائڻ لڳا. مگر، منهن ۾ اَڇا ۽ ڳاڙهو خون ڊوڙي رهيو هو. سگريٽ جي پڇڙي‌ءَ کي پير هيٺان ڇيٽاريندي کل اچي ويم. ۽ ڪنڌ مٿي ڪڍڻ لڳم، آرسي‌ءَ منجهه ڪلندڙ انسان وٽ، اُن کل جي هيٺان بي انت آنسن جو درياءُ ڇولين ماري رهيو هو. ۽ ننڍڙا شبنم جا قطرا ڳلن تي ڪري رهيا. ونجان ڏهڪ نڪري ويو، تڏهن ڇا عمر ۽ انسان کي ٻڌائي ڪري ٿڪي سگهي. نه ته پلا هي ٻال ٻريمي

جيان تڙف ۾ لاءِ وڏي ڳالهه نه اکين ۾ان آنسوءَ !!
پنهنجو پاڻ ئي کل ئي آئي. مگر ڪهڙيون اهي به ٽرارون
هيون ٽڪل سر جي ميارَ اندر ، جنهن جاءِ نه پيئي
ملي سگهي. منهنجي ڇوري ئي هي دڪ جون ريکائون!!
دڪ کي نه مون ڪوري ڏٺو ڪيو هو. هن پهاڙي ملڪ
۾ ئي ڇڪيون خريد ڪري ڇڪو هوس ۽ ٽين جڳهه
خريد ڪرڻ مهل ائين سمجهيو هوم پنهنجي پٺيءَ سيٺا
جي گذاري وڃڻ جو دڪ به بلڪل ئي منهجي ڇڪو
آهي. ڪوئي شايد ڪلي - "پئسو ۽ پريم به الگ چيزون.
پوءِ هڪ جي وڃڻ ئي ٻيو ڪيئن ٿو انهي جڳهه ڀري
سگهي!" ليڪن پئسو ڪمائڻ ۾ جا محنت ڪري پيئي
هئم ، سا شايد سيٺا کي خوش رکڻ ۾ نه ڪري
پوندي هئي ۽ خوش هٿا منهنجا چار ئي ٻار جنمان ئي
نه پري پري ٻوردنگر واسي ٻڌي ڇڪا هٿا. هڪڙي
ڪي ئي منهنجي سار سنڀال لاءِ رهيل هئي ۽ دڪ
مونکان پري ٻڌي ڇڪو هو. اَڄ اوچتو آسمان جي
ڪهڙيءَ ڪنڊ ۾ ڪنا ٽيل بادل ، طوفان ئي ڪڍي آيا
هٿا؟ آرسيءَ کان هٽڻو ئي ٻيو. ڪوچ جي نرم ڇاءِ ۾
من جي روڳ ، کان رهائي ڳولڻ لڳس.
"ڪيترو ڳوليو اٿم نوهانکي ،" رڙورڙ ڪندي گوپي
اندر گهڙي آئي. "شام جو ئي نه وڃڻي آهيان. پچاڙيءَ
جو ٻيرو نه نوهانسان گڏجي روڻي کائي ونان."
هاءِ رام! دل جي مشڪ کي جڏ ڪنهن ٻال وانگر

تل ڏني. اُڇاجي چيم، "تون ڪيئن ويندين! اڃايون ڳالهيون نه ڪر؟ بار آهين ڇا؟"

هن آرسيءَ مٿان نهاري مرڪي ڏنو. شايد پهريون ئي پيرو ڪيس احساس ٿيو هو ته هوءَ سچ پچ هلڻ بار نه هئي، نه ته سندس ڳلن اندران لالي نه چمڪي هاڻ اکين جا چپر ايڏا پاري نه بڻجن ها. هوءَ "جلدي اچو" چوندي ڇڄي ويئي. ڪاڏي جي ٽيبل ڏي ويندو مان سوچي رهيو هوس، آخر ڇا ڪجهه ڪٽي آئي هئي هيءَ نينگر. بس گهر ئي پرجي پيو هو. مونکي پڪيءَ طرح ياد آهي، سيتا جي جيڙي ۾ ڪڏهين گهر هن طرح پريل نظر نه آيو هوم. هنجو ڏوهه ۾ نه هو. هوءَ وڏي گهر جي پليل، هر وقت، منهنجي نندي گهر ۾ گهٽتايون ڏسي ڏسي پيئي خار کائيندي هئي. جواني ۾ ئي ڪيئن تمنائون ساڏي هلي ويئي. "چو بابا؟ اڄ ڇاجي کائڻ لاءِ زور نٿا ڪريو. وري نه ڪوئي ايڏو زور ڪري کارائڻ وارو ڪونه ملندو."

"هان هان ....." ڪندي پاڻکي خيالن کان آزاد ڪري گوپيءَ جي ڇاجيءَ واري پليٽ ڏي پري ڇڏيم. هوءَ کلڻ لڳي، "ايتري؟ مون ته رڳو ٽوهان کي چپ ڏسڻ نٿي چاهيو، پلا هميشه جو ڳالهائيندا رهندا آهيو، سو مونکي ته هير ٻڌجي ويئي آهي. پر اَلا اَلا! هولدال وڻڻ ته وسري ويو. هنڊ ڇا ۾ بڏندين؟"

سندس هٿ چنڊ ۽ سهڻن ڏڻدن جي قطار سان هينئين چپ کي پکڙ ۾ ڪنهن اڻي گڇيءَ پرئي سمنڊ جي لهر جي هلچل پئي نظر آئي.

چيم، "جلدي ڪائي وڃ. هولڊال بزار مان ونی تا اچون."

هن پهاڙي علائقي ۾ ٽاڪ منجهند جي وقت بهار جي سندر صبح جهڙي تڏڪار هوندي آهي. پوءِ به پهاڙي سڙڪون اهڙيون ئي سڃيون هونديون آهن، جهڙيون ڪنهن شهر ۾ ٽاڪ منجهند جي وقت رهنديون آهن. هولڊال ونی موڙي رهيا هئاسين. سڄي سڙڪ گلن ڇانئين، وڻن مان ڇٽيل پن، هٿ هٿ اڏي رهيا هئا. ڏائي پاسي آسمان بادلن سان ڀربو ٿي ويو. اسين بنگلي طرف مٿي هلندا ٿي آياسين.

"ڪلهه ڪان ونی ٽوهانکي مات ماٺ ڏنو اڙ." گوپيءَ جي هن آواز ڇرڪائي ڇڏيو. هوءَ رستي طرف جهڪيل هڪ ٽاريءَ مان ڳاڙهو گل ڇني رهي هئي. اُمنگ ۾ اچي هانهون ڦهلائي، ڪيس گلي لائي چيم، "ٽون جا وڃين ٿي."

گوپيءَ پاڻ کي ڇڏايو، پر هيترين ڪومل ڳالهين ڪنڊ ڇوڪري بلڪل سڌي ڪانيءَ جيان سخت ڪيئن ٿي پيئي، سمجهه ۾ ئي نه آيو. بلڪل ئي سياويڪ لهجي ۾ مونکي آهستي هٿ سان پري ڪري چيائين،

”هر گل نہ پایان“ ۽ چوٹيءَ ۾ گل وڃندي، مونکان اڳتي نڪري ويئي. مـــن کي سمجھائڻ جي کوشش کرڻ لڳس. کجھ کونہ ٿيو ھو، پر الاجي اندر ڏـي اندر ڪٿي ھڪ شڪست جو احساس اُڀري رھيو ھو. اڳتي وڌي چيم، ”مون توکي پنھنجي ياڙي سمجھي ياڪر پالو گوپي!“

گوپيءَ کلي چيو، ”مون ۾ ائين ڏي نہ سمجھيو.“ ۽ منھنجين تکين نظرن کان سندس چپن مٿان ڦھليل کل جو اچانڪ ڪٿي وڃڻ، لکي نہ سگھيو. ڇا سچ ھو، ڇا ڪوڙ ھو، ڪير ڇڻي سگھندو؟ ڪوڙ سچ، ھڪ بئي ۾ ائين ملجيو پيو ھو، جھڙو نڱي پاڻي ۽ ميٺو شربت. اندر وويڪ وڌو. شربت ڪونھي، فقط پاڻي آھي. نرمل جل ۾ پريل آھـــي ھڪ لالسا. مان ڇاڪي واڪي پنتي ھلڻ لڳس.

روز ٿ بئي گڏجي ھليا ھئاسين. اڄ ھڪ کـــن ۾ کھڙو جھگڙو ٿي گذريو ھو؟

اوچتو ھوءَ بيھي رھي. سندس اڳيان ڀھڻي پڇيم، ”بيھي ڇو رھيںءَ؟“

”توھان لاءِ.“

’توھان لاءِ؟‘ بس گوپيءَ جي انھن ڳالھين ڏي ماريو ھوم. منھنجا بار ھيڏا وڏا ٿـي چڪا آھن، پر ڪنھن ۾ منھنجي موھـ جي ان طرح موت ڏني ڏـــي ڪين

هئي. ڪوئي ان طرح مون لاءِ ڪين ترسيو هوندو. هي سڀ ڇا ٿي رهيو هو؟ جيڪو انسان جي من کي راحت ڏيڻ جو هنر گوپيءَ وٽ هو، سو ڇا منهنجا ٻار ڪنهن ٻ اسڪول ۾ نه پڙهي سگهندا؟ دل چيو پيچاڻس، "ايڏو گيان ڪتان سکيءَ، نندڙي گوپي!" پر انڪان اڳ ئي هوءَ زمين ۾ نظرون کپائڻ ۾ چوندي هلي، "حد ڪان وڌيڪ موهه چگو ناهي!"

مونکي ائين لڳو، جڙ هلندي هلندي ڪنهن ٽيپي سان ٽڪر لڳي ويو هو. ٽيپو رڳ جو هو، لوهه جو هو يا ماڳهين ڪجهه جو هو، مگر ڏاڍ زوردار ئي لڳو هو.

"ڏڻ تو ۾ حد ڪان وڌيڪ موهه رکيو هو مون؟" مگر چوي ڪير اهڻي آکر؟ ۽ چوي ٻ ڪيئن؟ اکرن اندر جا سچائي هئي، انهيءَ ڪلهه ڪان وٽي ڇا جيءَ نه وڻيو هو منهنجو؟

۽ مٽي بنگلي تي پهچي ڏٺوسين، ڪڪي چانهه دان کي ٽي ڪوزيءَ سان بند ڪري ميز تي چانهه رکي، پاڻ گم ٿي ويئي هئي ۽ ٽي ڪوزيءَ اڳيان ٻيو هو هڪ خط. گوپيءَ ٽڪڙو ٽڪڙو لفافو قاڙي خط پڙهي ورتو ۽ ڪرسيءَ ۾ ڊرکي پيئي. مان ڪوپ ۾ چانهه لاهيندي رکجي ويس. "ڇا ٿيو، ڇا ٿيو؟"

گوپيءَ جي اکين ۾ آنسو ڇلڪي آيا. رومال ڪڍي

سندس اکيون اُگهي ورٿم.

"الاجي چو ٿوکي رئندو ڏسي، منهنجو من ۾ پرجي ٿو اچي گوپي." ۽ منهنجين اکين مان سچ پچ ئي ڳوڙها ٽمڻ لڳا.

هن وڏيون وڏيون گول گول پاڻِيءَ سان چلڪندڙ اکيون کڻي چيو، "امي‌ءَ کي منهنجي وڏي پيٽ شانتيءَ جي بيماريءَ جي تار آئي آهي ۽ هوءَ اوڏانهن رواني ٿي چکي آهي."

سندس مٿي تي هٿ رکي چيو، "چگو جو چئي پوري وقت تي پهچي ويئي. هرڪنهن ڳالهه ۾ پلو ئي آهي."

"شانتيءَ جي بيماريءَ ۾ ڪڙو پلو آهي؟" هوءَ ڦٽڪي پئي ۽ زور زور سان سڏڪا ڀري روئڻ لڳي. پر واري ڪمري مان ڪکي هٿ جاسوسي ناول جي وچ۾ آڱر وجهي اکيون ڦاڙي ڇڏي آئي، "چا ٿي ويو ٿوکي!" چوندي اچي گوپيءَ جي ڀر واريءَ ڪرسيءَ تي ويٺي.

مان دکر کان وياکل وچي دريءَ وٽ بينس. اُپ هاڻي سچو ئي ڪارو ٿي ويو هو. ڏيري ڏيري وسڻ ۾ لڳو هو. اوچتو هوا تيز ٿيڻ لڳي. مون دري بند ڪري شيشي تي ڳل رکي ڇڏيو. هوا تيز ٿيندي ويئي ۽ وسکاري ۾ به تيزي ايندي ويئي. شيشو ڏنڏلو ٿي

ويو ۽ بند ٿي ويو هيٺ پري تائين ڦهليل جبلن ۽ ماڻرين جو نظارو. مان وري ٻ- ساڳئي هنڌ هليو آيس ، جتي. گوپي ۽ ڪڪي ويٺيون هيون. گوپي هاڻ مات هئي. ڪڪي ڏگهو ساهه- ڪٽي ناول پڙهڻ هاڻي ويئي. خبر ناهي ڪهڙي ڪاوڙ ڪڪيء پنهنجي ساهيڙيء کي ان طرح مونکي سونپي ڏنو هو ، جڏهن گهر ۾ قدم رکڻ سان سندس ڏکيء سکيء خبرچار لهڻ جي سڀني جوابداري مونتي رکيل هئي. سندس پر واريء ڪرسيء ڏي ويهي رهيس. اوچتو پنهنجو ڪنڌ ڪٽي ڪرسيء جي بانهن تي رکيائين ۽ وري ڦٽڪڻ لڳي، "شانتيء جي بيمار ٿيڻ ۾ ڪهڙو پلو آهي؟"

مون کيس بانهن جي وڪڙ ۾ آڻي ٽوڙو زور ڏنو. هينئر من پوريء طرح قابوء کان وڃي چڪو هو ۽ ڪنڌ هيٺ ڪري سندس وارن کي.....

کيس چاڻ پيئي يا نه سو نٿو چئي سگهان. مگر هوءَ آهستي کسڪي وڃي دريء وٽ بيٺي. مونکي لڳو منهنجو سارو بدن ڪنهن گرمائش سبب جلي رهيو هو.

"توهانجون اکيون ڇو ڳاڙهيون ٿي ويٺون آهن؟" سامهون دروازي مان ايندي ڪڪيء سوال ڪيو. سندس هٿ ۾ ڪٽيء ڏوٽل ڪپڙن جي ڏڳي هئي. ٽڏهين هوءَ ٻئي ڪمري ۾ ڏوٻيء کان ڪپڙا وٺي رهي هئي؟ الاجي ڇو اهو ڀرم ٿيو هوم ته پنهنجي سکيء جي

جوابداري هوءَ مونکي ئي سونپي ويهي هئي. مگر پرم ٹبراب جو ڪم ڪري ڏيکاريو هو. من پنهنجي استتيءَ کان ڪري چڪو هو، زبان هري اوم اُچاري رهي هئي، اکين جي بند پلڪن اندر ڦري رهيا هئا گوپيءَ سان کيل سڀ. ڪڏهين هوءَ سهو ڪيڙ ڪٽي ڏکي رهي هئي، ڪڏهين سائي فراڪ سان ولين منجهه لڪي پڇي رهي هئي، "ڪٽي آهيان بابا؟"

"بابا... بابا... بابا" اڳو بابا اکر ئي ته هو جو پوريءَ طرح ڏني نٿي ٻاڻي سگهيو منهنجي من اندر.....

مون رنڌلي ۽ وچي ڪيءَ کي چيو، "تنهنجي ساهيڙي تمام غريب آهي نه؟"

"ها غريب ته آهي ئي."

"سندس ماڻ ڪٿان آڻيندا ڏيتي ليتي، جو ڪيس شادي ڪرائيندا؟"

"انکري ئي ته اسانجي وچولي طبقي جون ڪيڏيون چوکريون شدوار ٿيون رهجيو وڃن."

"مون ڪي چيو، هوءَ ٻل هميشه لاءِ اسان وٽ رهي ويئي هجي. ٻوکي ۽ وندر ٿيندي....."

"ايئن ته ماڻس هاڻو آهي، ڪنهن غريب چوکري سان ئي شادي ڪرائي ڇڏيندس." چوندي چوندي ڪيءَ کان هڪ وڏو اُپو ساهه ڪڍي ويو.

مان رنڌلي جي دروازي کان باهر نڪري رهيو

هوس، جو ڏنر سامهون ويٺي هئي مينڪا ... نه گوپي... سندس ونل ڳاڙهيون اکيون ٻاهر وسائي رهيون هيون. هڪ عجيب اوشواس جي ديوار کڙي هئي هن وڏين وڏين اکين ۾، جنهن جي پٺيان ڏکائڪي ڪري پيئي هئي ساري البيلائي ۽ احسان. مان پنهنجي وياڪل اکڙين مٿان چپر ڪيرائي پنهنجي ڪمري ڏانهن هلط لڳس ۽ ويندي ٻڌم، هو ڪي ڪي چئي رهي هئي ۽ ڏاڍي ڪڙي ڪندي چئي رهي هئي، "بابا ته موڪل نه ڏيندو، مگر مان صبح جو ستين ٻجي واري گاڏي ۾ روانو ٿي ويندس. منهنجي پيٽ شانتي ڪا گهٽو پري ته آهي ڪين. ڇهن ڪلاڪن جي مسافري ئي ته آهي... تون نيڪ ئي چوندي آهين، تنهنجو بابا ته رشي آهي!..."

منهنجي من ۾ جڙ ڪهاڙيءَ جو ڏڪ لڳو... رشي؟